

N:o 58.

Ank. till Riksd. kansli den 5 maj 1908 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till strafflag för krigsmakten, lag om införande af den nya strafflagen för krigsmakten samt hvad i afseende därå iakttagas skall, lag angående ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången därstädes den 11 juni 1868, lag angående ändring af 1 och 4 §§ i förordningen angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft ägande utslag, den 30 maj 1873 samt lag angående ändring af 10 § i värnpliktslagen den 14 juni 1901, jämte inom Riksdagen i ämnet väckta motioner.

Genom en den 28 februari 1908 dagtecknad proposition, n:o 67, hvilken af båda kamrarna blifvit till lagutskottet hänvisad, har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till:

- 1) strafflag för krigsmakten;
- 2) lag om införande af den nya strafflagen för krigsmakten samt hvad i afseende därå iakttagas skall;

Bih. till Riksd. Prot. 1908. 7 Saml. 55 Häft. (N:o 58.)

3) lag angående ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången därstädes den 11 juni 1868;

4) lag angående ändring af 1 och 4 §§ i förordningen angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft ägande utslag, den 30 maj 1873; samt

5) lag angående ändring af 10 § i värnpliktslagen den 14 juni 1901.

Dessa lagförslag äro af följande lydelse:

Förslag

till

Strafflag för krigsmakten.

Första delen.

Allmänna bestämmelser.

1 KAP.

Om krigsmän, förmän och öfverordnade samt om tillämpligheten af vissa delar i lagen.

1 §.

Till krigsmän hänföras enligt denna lag:

1:o) officerare och underofficerare vid krigsmakten;

2:o) manskap med fast anställning vid krigsmakten;

3:o) värnpliktige, då de äro i tjänstgöring eller under färd till eller från sin tjänstgöringsort stå under militärbefäl samt äfven eljest, därest de uppträda i militär tjänstedräkt;

4:o) till tjänstgöring å krigsmaktens fartyg eller vid minpositionerna förhyrda sjömän, maskinister, eldare, handtverkare och arbetare;

5:o) de, som tillhöra polisväsendet vid mobiliserad afdelning af krigsmakten;

6:o) vid lots- och fyrinrättningarna anställda personer, då de fullgöra dem åliggande tjänstgöringskyldighet vid krigsmakten;

7:o) officerare vid väg- och vattenbyggnadskåren, då de fullgöra dem åliggande tjänstgöringskyldighet vid krigsmakten; samt

8:o) medlemmar af frivilliga för rikets försvar afsedda kårer eller föreningar under den tid, de för sådant ändamål tjänstgöra vid krigsmakten.

Under 1:o) och 2:o) innefattas icke blott personal med beställning på stat vid krigsmakten utan jämväl öfvertalig personal samt personal tillhörande krigsmaktens reserver.

2 §.

Krigsman, som inom samma regemente eller annan till armén hörande afdelning, där styrkan icke öfverstiger ett regementes storlek, eller inom flottan eller inom kustartilleriet innehar högre tjänstegrad än annan krigsman, är dennes förman. Därjämte är enhvar inom krigsmakten förman för den, öfver hvilken han, enligt tjänstereglemente eller särskildt förordnande, innehar ständig eller tillfällig befälsrätt.

Den, för hvilken annan än förman, är underlydande i förhållande till förmannen.

3 §.

Krigsman, som innehar högre tjänstegrad än annan krigsman, är i förhållande till denne öfverordnad. Därjämte är enhvar förman öfverordnad i förhållande till den honom underlydande.

Den, för hvilken annan är öfverordnad, är i förhållande till denne underordnad.

4 §.

Såsom mobiliserad anses enligt denna lag rikets krigsmakt eller afdelning af krigsmakten, då den för annat ändamål än öfning ställes eller är ställd på krigsfot.

5 §.

Den tredje delen af denna lag äger tillämpning allenast i fråga om brott, som föröfvas i krigstid eller eljest under tid, då rikets krigsmakt är mobiliserad; dock att under sådan tid jämväl andra delen af lagen äger tillämpning, där bestämmelserna i tredje delen ej till annat föranleda.

2 KAP.

Om dem, som äro underkastade straff efter denna lag.

6 §.

Under denna lag lyda:

1:o) krigsmän;

2:o) vid krigsmakten anställda civila ämbets- och tjänstemän; med undantag af präster och lärare vid militära läroanstalter;

3:o) andra personer, hvilka äro anställda vid krigsmakten i sådan befattning, som finnes uppförd i vederbörligen fastställd stat; med undantag af kyrkobetjante, civila betjante vid militära läroanstalter samt kvinnliga betjante vid militära sjukhus;

4:o) månads- och daglönare samt extra poliskonstaplar vid flottan afvensom vid truppförbanden anställda maskinister, eldare och handverkare;

5:o) de, som för vinnande af civil ämbets- eller tjänstemannabefattning vid krigsmakten för sin utbildning tjänstgöra därstädes; samt

6:o) i öfrigt enhvar, som med behörigt tillstånd åtföljer krigsmaktens fartyg på sjötåg eller mobiliserad afdelning af krigsmakten.

Under 2:o) innefattas icke blott civila ämbets- och tjänstemän med beställning på stat vid krigsmakten utan jämväl öfvertalig personal samt personal tillhörande krigsmaktens reserver.

7 §.

Värnpliktige afvensom vid lots- och fyrinrättningarna anställda personer samt officerare vid väg- och vattenbyggnadskåren äro underkastade straff efter denna lag, utom då de äro att anse såsom krigsmän, jämväl i de fall, som i 5 och 11 kap. särskildt omförmälas.

Hvar som upphört att lyda under denna lag, är ändock underkastad straff efter samma lag i de i 127 och 177 §§ omförmälda fall.

8 §.

Denna lag skall ock tillämpas å enhvar, ändå att han icke lyder under lagen, därest han, inom riket, å krigsskådeplats eller i mobiliserad fästning eller, utom riket, å område, som af krigsmakten ockuperats, begår brott, som sägs i 133 § 2 mom., 134, 137, 138, 141, 143, 166 eller 167 §.

Lag samma vare i fråga om utländsk man, hvilken eljest begår brott, som afses i 134 §, så ock beträffande person, som tillhör krigförande fientlig afdelning och beträdes med brott, hvarom talas i 149 §.

9 §.

Krigsfånge, äfvensom utländsk man, hvilken vid krig mellan främmande makter, därunder Sverige är neutralt, här i riket internerats, skall för brott, som af honom begås, straffas efter denna lag, där brottets beskaffenhet det medgifver.

10 §.

Begår någon, som lyder under denna lag, brott, hvarå straff där icke finnes utsatt, varde, äfven där sådant ej är i lagen särskildt sagdt, straffad efter allmän lag och laga stadgar, dock med iakttagande af de äfven för vissa dylika fall i denna lag meddelade särskilda bestämmelser.

11 §.

Har någon, medan han lydde under denna lag, begått brott, hvarå samma lag är tillämplig, varde straffad efter denna lag, ändå att brottet ej blef åtaladt, förrän de förhållanden upphört, på grund af hvilka han lydde under samma lag.

Hvad i 7 § 1 mom. är stadgadt gäller äfven, om vid åtalets anhängiggörande den tilltalade icke längre är värnpliktig eller innehar anställning, som där sägs.

12 §.

Krigsman, som råkat i krigsfångenskap eller genom rymmande öfvergifvit sin befattning vid krigsmakten eller ock åtföljt fartyg, som förolyckats eller blifvit öfvergifvet, skall, ändå att tiden för hans tjänstgöringsskyldighet går till ända, under det han är fången eller rymd, eller hans tjänstgöring varit betingad endast för resa med det förolyckade eller öfvergifna fartyget, anses fortfarande tillhöra krigsmakten, till dess han erhållit afsked från krigstjänsten eller eljest blifvit därifrån behörigen skild.

Har någon, medan han lydde under denna lag, insatts i militärhäkte eller intagits å militärsjukhus, skall han, så länge han kvarsitter i häktet eller vårdas å sjukhuset, vara underkastad straff efter samma lag, ändå att under tiden de förhållanden upphört, på grund af hvilka han lydde under lagen.

13 §.

Har svensk krigsman eller annan, som är anställd vid svenska krigsmakten, i fientligt eller annat främmande land under tåg eller då svenskt krigsfolk eljest där är samladt, begått brottslig handling emot utländsk man; vare för åtal af gärningen ej erforderligt sådant särskildt förordnande af Konungen, som förutsättes i 1 kap. 1 § allmänna strafflagen i fråga om brott begångna utom riket, utan ankomme å högste befälhafvaren på stället att, antingen målsäganden öfver brottet klagat eller ej, låta detsamma befordras till åtal, om han finner krigstuktens upprätthållande eller krigsmaktens anseende det kräfva.

Begår utländsk man, medan han vistas å område, som af den svenska krigsmakten ockuperats, brott, som skall straffas efter denna lag, ankomme det, så länge den brottslige befinner sig å sådant område, på därvarande högste befälhafvare att förordna om åtal af brottet, där han finner förhållandena det fordra.

14 §.

Har svenskt krigsfolk, inom eller utom riket, gemensam tjänstgöring med krigsfolk från främmande stat, med hvilken Sverige är i förbund för krigs förande; då skall enhvar, som tillhör svenska krigsmakten och i sådan tjänstgöring begår brott emot person eller egendom, hörande till den med Sverige förbundna statens krigsmakt, dömas till straff, som finnes stadgadt för enahanda brott emot person eller egendom, hörande till svenska krigsmakten.

3 KAP.

Om straff efter denna lag.

15 §.

Straffarter, som för brott efter denna lag användas, äro:

- 1:o) dödsstraff;
- 2:o) straffarbete;
- 3:o) fängelse;
- 4:o) böter;
- 5:o) disciplinstraff;

samt för ämbets- och tjänstemän:

6:o) afsättning, hvarmed i de fall, som äro utsatta i lagen, förenas den påföljd, att den dömda förklarar ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas; och

7:o) mistning af ämbete eller tjänst på viss tid.

16 §.

Dödsstraff, som blifvit ådömdt efter denna lag, skall i de fall, hvilka äro särskildt anmärkta, verkställas medelst skjutning, men eljest genom halshuggning.

Vid verkställande af dödsstraff iakttages i öfrigt hvad därom i allmän lag och tjänstereglemente stadgadt är.

Är någon för brott emot denna eller allmän lag dömd till dödsstraff, som bör verkställas genom halshuggning, och saknas i fält eller i belägrad fästning eller under sjötåg tillfälle att få straffet verkställt i den ordning, som därför är föreskrifven, må det i stället verkställas genom skjutning.

17 §.

Ej skall någon undergå dödsstraff, innan Konungen eller, där domen blifvit fälld af ståndrätt, högste befälhafvaren på stället förordnat, att straffet må verkställas.

18 §.

I afseende på straffarbete, fängelse och böter, hvartill efter denna lag dömes, gälle hvad i allmän lag stadgadt är, dock med iakttagande af hvad i efterföljande §§ sägs.

19 §.

Skall krigsman undergå straffarbete på viss tid ej öfver två år, som blifvit honom ådömdt för brott, hvarom i 5, 7, 9, 11, 12 eller 14 kap. af denna lag förmäles, eller fängelse, som blifvit honom omedelbart eller såsom förvandlingsstraff ålagdt för brott mot denna lag, bör, där så kan ske, straffet verkställas i militärhåkte.

Lag samma vare, om krigsman, som är hänförlig under 1:o), 2:o) eller 4:o) i 1 §, skall undergå fängelse, som blifvit honom för brott mot allmän lag såsom förvandlingsstraff ålagdt.

20 §.

Hvad i 19 § stadgas äge ej tillämpning, om med straffet skall förenas annat straff, som icke bör, efter hvad i nämnda § är sagdt, verkställas i militärhåkte.

21 §.

Vederbörande befälhafvare tillkomme att, när krigsman, som, efter hvad ofvan är sagdt, skall i militärhåkte undergå förvandlingsstraff, saknar tillgång till böters gäldande, förordna om deras förvandling, men möter hinder att verkställa förvandlingsstraffet i militärhåkte, varde förvandlingen, jämte straffets verkställande i öfrigt, öfverlämnad till Konungens befallningshafvande.

22 §.

Disciplinstraff är arrest af två slag:

1) *arrest utan bevakning*, som må åläggas i minst en dag och högst åtta dagar, samt

2) *vaktarrest*, som må åläggas i minst en dag och högst femton dagar.

Arrestdag räknas till tjugufyra timmar. Den tid, arresterad på tåg åtföljer trupp, till hvilken han hör, inräknas ej i strafftiden.

23 §.

Arrest utan bevakning verkställas, om den straffskyldige är officer eller underofficer, i eget rum eller tält och, om han tillhör manskapet, i kasernrum eller tält.

Straffet innebär förbud för den arresterade att under strafftiden utan tillstånd lämna det rum eller tält, hvori straffet verkställas, samt kan förenas med förbud att emottaga besök.

Skall arrest utan bevakning verkställas å fartyg och saknas tjänligt rum för bestraffningen, må den straffskyldige i stället förbjudas att å fartyget förflytta sig utom visst område.

Den, som ålagts arrest utan bevakning, skall under strafftiden i vanlig ordning deltaga i tjänstgöring, där ej vederbörande befälhafvare finner skäligt annorlunda förordna.

24 §.

Vaktarrest verkställas under bevakning i låst ljust rum eller i tält eller, om straffet skall verkställas å fartyg och för ändamålet lämpligt rum där saknas, under bevakning å tjänligt ställe.

På vederbörande befälhafvare ankomme, huruvida den arresterade må deltaga i tjänstgöring eller icke. Äläggande af vaktarrest med skärpning genom mörkt enrum, hvarom i 25 § förmåles, innebär förbud att deltaga i tjänstgöring, så länge sagda skärpning varar.

Den arresterade må ej mottaga besök, där det ej för särskildt fall medgifves.

Den, som undergår vaktarrest, må ej begagna öl, vin eller spritdrycker. Ej heller må han i öfrigt bereda sig eller mottaga bättre underhåll eller större bekvämlighet, än som är förenligt med måttlighet och enkelhet.

25 §.

Har någon förskyllt vaktarrest och finnes, med hänsyn till af den straffskyldige förut utståndna bestraffningar för brott emot denna lag eller omständigheterna i öfrigt, det icke kunna antagas, att vaktarrest, verkställd i vanlig ordning, skulle å honom utöfva tillbörlig verkan, då må vaktarrest åläggas med skärpning genom hårdt nattläger under högst tio dagar af strafftiden, antingen enbart eller i förening, under högst sex dagar, med mörkt enrum.

Ej må skärpning med mörkt enrum åläggas den, hvilken ej fyllt aderton år.

26 §.

Är någon ålagd vaktarrest med skärpning, bör skärpningen verkställas vid strafftidens början. Skall skärpning till någon del ske med mörkt enrum, bör skärpningen i denna del, såvidt omständigheterna medgifva, verkställas först.

27 §.

Ålagd skärpning tillämpas icke, så länge den straffskyldige finnes ej kunna utan våda för hälsan skärpningen undergå; dock att hinder, som af sådan anledning möter för vistelse i mörkt enrum, ej må uppehålla skärpningen i öfrigt längre, än att denna kan före strafftidens slut fullbordas.

Skärpning vare förfallen, där den ej kan före strafftidens slut verkställas.

28 §.

Är vaktarrest, som, ombord å fartyg, i brist på lämpligt rum skall verkställas under bevakning å tjänligt ställe, ålagd med skärpning genom

mörkt enrum, må den straffskyldige under den tid, straffet skolat verkställas med dylik skärpning, i stället hållas under tjänligt fängsel.

29 §.

Om afsättning och därmed förenad påföljd, som i 15 § är sagd, om mistning af ämbete eller tjänst på viss tid, så ock om straff, hvartill dömas skall, där den, som gjort sig skyldig till afsättning eller till mistning af ämbete eller tjänst på viss tid, ej är i besittning af det ämbete eller den tjänst, hvori han sig förbrutit, gälle hvad i allmän lag sägs.

Om förlust af medborgerligt förtroende, hvilken påföljd äfven i denna lag för vissa brott finnes bestämd, gälle ock hvad i allmän lag är stadgadt.

30 §.

Officer eller underofficer, som efter denna eller allmän lag dömes till ansvar för stöld eller snatteri eller för annat brott till straffarbete eller svårare straff, skall tillika dömas till afsättning från det ämbete eller den tjänst, han såsom krigsman innehar.

Begär krigsman, som hör till det vid krigsmakten fast anställda manskap, brott, därför han dömes till straffarbete eller svårare straff, varde från sin anställning vid krigsmakten skild; dock må, då tiden för ådömdt straffarbete ej uppgår till sex månader och brottet ej är sådant, att den skyldiges medborgerliga anseende därigenom fläckas eller spilles, på truppens befälhafvare bero att bibehålla honom vid berörda anställning.

Har officer, underofficer eller krigsman, tillhörande det vid krigsmakten fast anställda manskap, blifvit tre eller flera gånger efter denna lag straffad med minst vaktarrest och, därest bestraffningarna utgjort endast vaktarrest, minst en gång undergått dylikt straff i femton dagar eller vaktarrest med skärpning genom hårdt nattläger enbart i minst sex dagar eller i förening med mörkt enrum i minst fyra dagar, och har han inom fem år, efter det han undergått den af dessa bestraffningar, som sist verkställts, begått nytt brott, som i denna lag är med ansvar belagdt; då må den brottslige, äfven om något af de fall icke är förhanden, som i föregående båda mom. afses, jämte det straff, hvartill han för det nya brottet gjort sig förfallen, tillika, om han är officer eller underofficer, till afsättning dömas och, om han tillhör manskapet, från sin anställning vid krigsmakten skiljas, såvida han pröfvas hafva gjort sig ovärdig den aktning och tillit, som bör tillkomma af honom innehafd befälsställning, eller krigstuktens

upprätthållande eljest det kräfver. Härvid må dock ej tagas hänsyn till bestraffning, som den brottslige undergått, där vid den tid, då brottet, hvarom fråga är, föröfvades, tio år förflutit, sedan bestraffningen blifvit till fullo undergången.

31 §.

Varder någon, som utan att vara krigsman lyder under denna lag, förvunnen om brott, hvarå denna lag är tillämplig, och finnas olika straff för officerare, underofficerare och manskap bestämda; då skall den brottslige straffas i likhet med krigsman i den tjänstegrad, hvartill den straffskyldige enligt tjänstereglemente eller särskild föreskrift räknas. Är någon viss tjänstegrad för den straffskyldige ej bestämd, skall det straff tillämpas, som gäller för manskap, ej tillhörande underbefalet.

32 §.

Har barn, som ej fyllt femton år, begått gärning, som eljest är belagd med straff enligt denna lag, vare i stället underkastadt disciplinär bestraffning enligt de bestämmelser, som af Konungen i sådant hänseende meddelas.

4 KAP.

Om vissa allmänna grunder för straffbarhet, straffens tillämpning och skadestånd.

33 §.

Hvad i allmän lag finnes stadgadt om delaktighet i brott, om sammanträffande af brott, om förening eller förändring af straff, om återfall i brott och om särskilda grunder, som utesluta, minska eller upphäfva straffbarhet, lände till efterrättelse vid tillämpning af denna lag, likväl med iakttagande af de ytterligare eller skiljaktiga stadganden, som däri förekomma; skolande hvad i allmän lag finnes stadgadt om tillgodoräkande af häktningstid äga motsvarande tillämpning i disciplinmål.

I fråga om skadestånd gälle ock allmän lag. Har krigsman, som under utöfvande af befäl å krigsmaktens fartyg är ansvarig för dess säkerhet, vid fartygets manövrering eller navigering begått förseelse, som i 130 § sägs, vare dock, där han ej varder dömd till afsättning eller, om han tillhör underbefäl af manskapet, till fängelse öfver sex månader, icke

skyldig att gälda skada eller kostnad, som genom förseelsen tillskyndats kronan.

34 §.

Innefattar en handling flera brott, som äro straffbara dels efter denna och dels efter annan lag, eller är en handling i särskilda afseenden belagd med olika straff i denna och i annan lag; varde tillämpadt hvad i 4 kap. 1 § allmänna strafflagen är för likartadt fall stadgadt.

Är en handling i särskilda afseenden belagd med straff dels efter 10 kap. 1, 2 eller 5 § allmänna strafflagen, dels efter 7 eller 12 kap. i denna lag, må nämnda lagrum i allmänna strafflagen icke tillämpas.

Då brottslig handling, som i denna § afses, är af beskaffenhet att kunna enligt denna lag med disciplinstraff och enligt annan lag med böter försonas, skall disciplinstraff ensamt åläggas.

35 §.

Är någon, som gjort sig skyldig till straffarbete på viss tid eller fängelse, tillika förfallen till arrest, då skall sistnämnda straff öfvergå till fängelse, därvid hvarje dags arrest utan bevakning anses svara mot en half dags fängelse och hvarje dags vaktarrest mot en dags fängelse; dock att brutet dagatal anses vara förfallet; och varde fängelsestraffet jämlikt de i allmän lag gifna grunder med öfriga straffet förenadt.

36 §.

Är någon förfallen både till arreststraff och till böter, tillämpas bägge dessa straff. Saknar den skyldige tillgång till böternas fulla gäldande, skall såväl bötes- som arreststraffet öfvergå till fängelse.

37 §.

Skall jämlikt 35 eller 36 § förening eller förändring af straff ägarum, utsätte domstolen ändock alltid det särskilda straff, hvarje brott förskyllt, och meddele därefter de bestämmelser, som jämlikt nämnda §§ erfordras.

38 §.

Anses någon på en gång öfvertygad om flera särskilda förseelser, hvilka ådraga disciplinstraff, skall för dessa förseelser bestämmas ett gemensamt straff, hvilket icke må öfverstiga det i 22 § för hvarje slag af arreststraff utsatta högsta mått.

39 §.

Hvad i 38 § är stadgadt skall lända till efterrättelse jämväl om någon, sedan disciplinstraff blifvit honom ålagdt, varder öfvertygad att förut hafva begått annan förseelse, därå disciplinstraff bör följa. Vid tillämpning af det sålunda bestämda straffet skall afräknas den tid, hvarunder den straffskyldige till följd af det tidigare beslutet må hafva undergått straff; och skall därvid en dags arrest utan bevakning anses svara mot en half dags vaktarrest samt, där brutet dagatal genom afräkningen uppkommer, detta anses förfallet.

40 §.

Har någon, sedan arreststraff blifvit honom ålagdt, men innan han det till fullo undergått, föröfvat ytterligare förseelse, som ådrager sådant straff, då skall sistnämnda straff sammanläggas med det förra straffet eller, om detta var till någon del verkställdt, då den nya förseelsen begicks, med hvad af samma straff då återstod, till ett arreststraff af det slag, straffen tillhöra eller, om de äro af olika slag, det svåraste något af dem tillhör; skolande därvid de i 39 § för jämförelse mellan arreststraff af olika slag stadgade grunder äga tillämpning, med iakttagande dock, att det sammanlagda straffet ej i något fall må öfverstiga det i 22 § för hvarje slag af arreststraff utsatta högsta mått; och varde, vid tillämpning af det sålunda bestämda straffet, afräknad den tid, hvarunder den straffskyldige till följd af det tidigare beslutet må hafva efter den nya förseelsens förövande undergått straff.

Har i fall, som i 1 mom. afses, det först ålagda straffet jämlikt 35 § öfvergått till fängelse eller straffarbete eller jämlikt 36 § till fängelse, och har det sålunda bestämda straffet redan till någon del verkställts, då den senare förseelsen föröfvas; då skall det arreststraff, som för sista förseelsen ålägges, enligt hvad i 35 § är stadgadt, öfvergå till fängelse och med öfriga straffet förenas.

41 §.

Är arreststraff, som jämlikt 35, 36 eller 40 § förenas med annat straff, förbundet med skärpning, varde den tillämpad. Är jämväl straff, hvarmed arreststraffet förenas, med skärpning förbundet, tillämpas den skärpning, som är svårast, eller, där skärpningarna äro lika svåra, en af dem. En dags skärpning med mörkt enrum anses svara mot två dagars skärpning endast genom hårdt nattläger; och varde, där skärpningar finnas efter sådan grund lika svåra, skärpningen med mörkt enrum tillämpad.

Går i fall, som i 35 afses, strafftiden öfver två år, vare skärpningen förfallen.

42 §.

Äro i fall, då från ådömdt straff skall afräknas straff, som redan verkställt, någotdera eller båda straffen arreststraff, och äro båda straffen förbundna med skärpning, varde verkställd skärpning jämväl afräknad från den senare ådömda i enlighet med de för jämförelse mellan olika skärpningar stadgade grunder.

43 §.

Förekomma till verkställighet på en gång flera beslut, hvarigenom samma person blifvit fälld till särskilda disciplinstraff, och finnes därvid sådant fall, som i 40 § 1 mom. afses, vara för handen, utan att den straffskyldige tillika är förfallen till annat frihetsstraff, ankomme det på vederbörande befälhafvare att, jämlikt hvad i nämnda lagrum och 41 § är stadgadt, förordna om straffens sammanläggning. Har i andra fall genom särskilda beslut, hvilka på en gång förekomma till verkställighet, samma person blifvit fälld till särskilda straff, och äro straffen af beskaffenhet, att de enligt gällande föreskrifter ej kunna jämte hvarandra verkställas, göres om förhållandet anmälan hos krigsöfverdomstolen, som, med tillämpning af i denna och allmän lag stadgade grunder, förordnar, huru straffen skola förenas eller sammanläggas; dock att, där besluten blifvit till Konungens befallningshafvande för verkställighet öfverlämnade, Konungens befallningshafvande äger att om sammanläggningen förordna.

Där disciplinstraff blifvit af befälhafvare någon ålagdt, men verkställandet däraf, på sätt i 206 § sägs, anstår i afvaktan på utslag öfver annat mot den straffskyldige vid domstol angifvet brott, för hvilket han hålles häktad, skall samma domstol, i händelse han sakfålles för det där åtalade brottet, men straffet för samma brott enligt gällande föreskrifter ej kan verkställas jämte disciplinstraffet, förordna om de särskilda straffens sammanläggning.

44 §.

Händer det att underlydande fiyr från drabbning eller företager plundring, eller att vid uppror eller upplopp eller under sjönöd eller vid annat tillfälle, då brott emot krigslydnaden medför större fara för ordningen inom krigsmakten eller för dess eller allmän säkerhet, någon sätter sig emot förmans befallning eller, sedan befallningen blifvit upprepad, den ej genast verkställer; då må förman emot underlydande bruka det våld, som är nödigt för flyktens eller plundringens hindrande eller lydnadens och ordningens återställande. Gör förmannen i dessa fall större våld, än nöden kräfver; gälle hvad i sådant hänseende om nödvärn i allmän lag sägs.

45 §.

Varder skiltvakt eller annan vakt eller patrull eller för bevakning eller ordningens upprätthållande särskildt utställd eller utsänd truppafdelning öfverfallen med våld eller hot, som innebär trängande fara för den öfverfallne eller för person eller egendom, som är under hans beskydd eller bevakning, eller eljest för allmän eller enskild säkerhet; då äge den vakt, patrull eller afdelning rätt till nödvärn. Söker den, som står under sådan bevakning, att rymma, eller brukar annan för att befria honom våld eller hot, må det våld användas, som för rymningens hindrande är nödigt.

Hvad i 1 mom. är stadgadt om vakt, patrull eller afdelning, gälle jämväl i fråga om till krigsmaktens polisväsende hörande person, som är stadd i tjänsteutöfning.

46 §.

För sådan i krig föröfvad handling, som, ehuru straffbar, gärningsmannen likväl ej saknat anledning antaga enligt krigsbruk vara tillåten, må straffet efter omständigheterna nedsättas under hvad eljest å gärningen följa bort.

47 §.

I fråga om viss tid för åtal af brott och för verkställande af utslag gälle hvad i allmän lag är föreskrifvet; och skall i dessa fall disciplinstraff ej anses svårare än böter enligt allmän lag.

*Andra delen.***Om särskilda brott.**

5 KAP.

Om rymning och olofligt undanhållande.

48 §.

Krigsman, som, i afsikt att undandraga sig krigstjänsten, olofligen afviker från den trupp eller det fartyg, hvartill han hör, eller från den tjänstgörings- eller vistelseort, som är för honom bestämd, eller undandöljer sig utan att från orten afvika eller, då det på grund af inkallelse eller enligt åtagande eller efter tilländagången tjänstledighet åligger honom att inställa sig till tjänstgöring, sådant underlåter, straffes för rymning.

49 §.

Rymmer krigsman, som är tjänstgöringsskyldig vid mobiliserad afdelning, dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

Tillhör rymmaren manskapet, och äro omständigheterna synnerligen mildrande, må den brottslige, om han ej förut undergått bestraffning för rymning, dömas till fängelse i högst ett år.

50 §.

Rymmer officer eller underofficer i andra fall än det, som omförmäles i 49 §, varde afsatt samt dömes till fängelse.

Rymmer någon af manskapet, och föreligger ej sådant fall, som sägs i 49 §, dömes den brottslige till fängelse i högst sex månader eller varde, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, belagd med disciplinstraff. Består brottet i underlåtenhet att inställa sig till tjänstgöring vid krigsmakten, och har den brottslige ej ännu varit i sådan tjänstgöring, må ej svårare straff än disciplinstraff åläggas honom. Sker rymningen från fartyg under sådana omständigheter, att rymmaren bort inse, att fartyget till följd af rymningen utsättes för fara, må till fängelse i högst ett år eller straffarbete på lika tid dömas. Föröfvast brott, som i detta mom. afses, af den,

som tillförene varit straffad för rymning, vare straffet fängelse eller, om rymningen sker från fartyg under omständigheter, som nyss sagts, fängelse eller straffarbete i högst två år.

51 §.

Hafva två eller flera krigsmän i samråd beslutat att rymma, vare det, om brottet går i fullbordan, ansedt såsom försvärande omständighet; och må i det fall, som omtalas i 49 §, straffet för anstiftare höjas till straffarbete i högst två år utöfver den där utsatta högsta strafftid. Skedde brottet under förhållanden, hvarå 50 § är tillämplig, må för officerare och underofficerare, som deltogo i stämplingen, tiden för fängelsestraffet ej sättas under sex månader.

Har öfverenskommelse om rymning, såsom i denna § sägs, blifvit träffad, men kom brottet ej till verkställighet; varde ändå anstiftare, så ock officerare eller underofficerare, som deltogo i stämplingen, såsom rymmare straffade, efter ty i 49 eller 50 § för hvarje fall är stadgadt. Annan deltagare i sådan stämpling belägges med disciplinstraff.

Officer eller underofficer, som beträdes med brott, hvarom denna § handlar, skall förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

52 §.

Krigsman, som, utan att sådan afsikt, som i 48 § är sagd, ådagaläggas, begår gärning eller gör sig skyldig till underlåtenhet, som där finnes omförmäld, varde, där han ej, efter hvad nedan stadgas, gjort sig förfallen till svårare ansvar, för oloffligt undanhållande belagd med disciplinstraff; dock att, där återfall sker, och omständigheterna äro synnerligen försvärande, må till fängelse i högst sex månader dömas.

53 §.

Är i fall, som i 52 § afses, den uteblifne tjänstgöringsskyldig vid mobiliserad afdelning eller inmönstrad å fartyg, och har han hållit sig undan öfver tjugufyra timmar efter det han afvek eller sig undandolde eller öfver tre dagar efter det inställelse till tjänstgöring bort ske, eller gör någon af manskapet sig eljest skyldig till oloffligt undanhållande, som varar öfver tre dagar, straffes den brottslige såsom för rymning, efter ty därom i 49 eller 50 § för hvarje fall är stadgadt

54 §.

Beträdes officer eller underofficer, som icke är tjänstgöringsskyldig vid mobiliserad afdelning eller inmönstrad å fartyg, med olofligt undanhållande, hvarom i 52 § förnäles, och räcker undanhållandet längre än tre dagar, då skall den brottslige, där ej här nedan i denna § annorlunda stadgas, dömas till fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, beläggas med disciplinstraff. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till afsättning dömas.

Håller officer eller underofficer sig olofligen undan öfver tre månader, dömes till afsättning.

55 §.

Underlåter krigsman, som på grund af inkallelse eller enligt åtagande eller efter tilländagången tjänstledighet är skyldig inställa sig till tjänstgöring, men på grund af laga förfall därifrån uteblifver, att, så snart ske kan, hos vederbörande befälhafvare anmäla förfallet, belägges den felaktige med disciplinstraff.

56 §.

Krigsman, som, efter det han blifvit utan eget förvallande skild från trupp eller fartyg, hvartill han hör, förfallolöst underlåter att, så snart ske kan, återförena sig med truppen eller fartyget eller eljest anmäla sig till tjänstgöring vid krigsmakten, straffes, om det sker i afsikt att undandra sig krigstjänsten, såsom för rymning efter 49 eller 50 §, men, om sådan afsikt ej ådagaläggas, efter 52, 53 eller 54 §, allt efter hvad i nämnda §§ för hvarje fall är sagdt.

57 §.

Krigsman, som förledt eller hjälpt annan till rymning, straffes så, som hade han själf under enahanda förhållanden rymt; dock att afseende ej göres å de omständigheter, som voro af hans åtgärd oberoende eller allenast för rymmaren försvårande.

58 §.

Underlåter krigsman, som vet, att annan ärnar rymma, att i tid uppenbara de omständigheter, som därom kunniga äro, eller har krigs-

man, efter det rymningsbrott af annan föröfvats, hyst eller dolt rymmare, med vetskap om dennes brott, då skall han, efter som brottet var till, beläggas med disciplinstraff eller dömas till fängelse eller mistning af ämbete eller tjänst på viss tid; varde dock i hvarje fall lindrigare straffad, än om han själf begått rymningen.

59 §.

Har någon, som utan att vara krigsman lyder under denna lag och är tjänstgöringsskyldig vid mobiliserad afdelning, gjort sig skyldig till rymning eller till olofligt undanhållande, som varat öfver tjugufyra timmar efter det han afvek eller sig undandolde eller öfver tre dagar efter det inställelse till tjänstgöring bort ske, varde den brottslige, om han är ämbets- eller tjänsteman, straffad så, som angående krigsman för motsvarande fall här ofvan i detta kap. stadgats, men eljest dömd till fängelse eller straffarbete i högst två år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, belagd med disciplinstraff.

Hvad i 57 och 58 §§ är stadgadt om krigsman, äge motsvarande tillämpning, ifall brott, som i nämnda §§ sägas, begås af någon, hvarom i 1 mom. denna § förmäles.

60 §.

Krigsman, som genom stympning eller annorledes uppsåtligen gör sig oduglig till uppfyllande af sin krigstjänstskyldighet under längre eller kortare tid, straffes med fängelse eller straffarbete i högst två år.

61 §.

Lämnar någon, som undergår arrest utan bevakning, olofligen det rum eller tält, hvori straffet verkställles, eller öfverträder han meddeladt förbud att emottaga besök, eller öfverträder någon, som jämlikt 23 § 3 mom. förbjudits att å fartyg förflytta sig utom visst område, det sålunda meddelade förbudet, belägges med vaktarrest.

62 §.

Hvad i 48, 49, 50, 51, 52, 53 och 54 §§ finnes stadgadt om krigsman, hvilken, efter inkallelse, underlåter att inställa sig till tjänstgöring, eller i 55 § är sagdt om krigsman, som, vid uteblifvande från tjänstgöring

på grund af laga förfall, underlåter att göra anmälan om förfallet, eller i 60 § föreskrifves om krigsman, som genom stympning eller annorledes uppsåtligen gör sig oduglig till uppfyllande af sin krigstjänstskyldighet under längre eller kortare tid, äge motsvarande tillämpning å värnpliktige samt vid lots- och fyrrinrättningarna anställda personer och officerare vid väg- och vattenbyggnadskåren, sedan de i vederbörlig ordning inkallats att fullgöra dem åliggande tjänstgöringsskyldighet vid krigsmakten.

6 KAP.

Om uppror, upplopp och olofliga sammankomster.

63 §.

Samlar sig krigsfolk tillhopa och lägger det uppsåt å daga att med förenadt våld sätta sig upp emot verkställighet af förmans bud eller att tvinga förman till någon ämbetsåtgärd eller att för sådan åtgärd hämnas, men vända de upprorsmän på förmans befallning åter till lydriad och ordning; då skola anstiftare eller anförare dömas till straffarbete från och med ett till och med tre år och de öfriga till fängelse i högst sex månader. Äro synnerligen mildrande omständigheter för handen; må deltagare, som hör till manskapet och ej var anstiftare eller anförare, dömas till vaktarrest i minst tio dagar.

64 §.

Vända upprorsmän ej åter till lydriad och ordning, utan visa trotshet emot förmans befallning; dömes anstiftare eller anförare till straffarbete från och med tre till och med sex år och annan deltagare i upproret till sådant arbete från och med ett till och med tre år. Officer eller underofficer varde ock förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

65 §.

Göra upprorsmän våld å person, eller bryta eller förstöra de hus, eller plundra eller fördärfva de annan egendom; straffes anstiftare eller anförare med straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år och annan deltagare i upproret med straffarbete från och med två till och med åtta år; dock att, om våldet utöfvades å förman eller

skadan gjordes å krigsredskap eller annan för krigsmaktens behof afsedd eller under dess vård och förvar ställd egendom, tiden för straffarbetet ej må sättas under åtta år för anstiftare eller anförare eller under fyra år för annan deltagare i upproret.

Officer eller underofficer, som fälles till ansvar efter detta lagrum, skall tillika förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

För våld eller annan brottslig gärning, som vid uppror begås, varde ock gärningsmannen straffad, efter ty i 4 kap. 1 § allmänna strafflagen och 34 § denna lag skils.

66 §.

Göres uppror under sjönöd eller vid annat tillfälle, då brott mot krigslydnaden medför större fara; då skola, om upproret ej fullföljdes längre än i 63 § är sagdt, de brottslige dömas, anstiftare eller anförare till straffarbete från och med fyra till och med åtta år och annan deltagare i upproret till sådant arbete från och med två till och med fyra år; men i de fall, hvarom 64 och 65 §§ handla, skall anstiftare eller anförare dömas till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år och annan deltagare straffas med straffarbete från och med fyra till och med åtta år; varde ock i sistnämnda fall å officer eller underofficer, som deltagit i upproret, tillämpad den särskilda påföljd, som i 64 och 65 §§ stadgas.

67 §.

Deltager krigsman med väpnad hand i uppror emot annan offentlig myndighet, än ofvan sägs; dömes till straff, som för uppror emot förman finnes bestämdt.

68 §.

Dräper upprorsman den, som uppror stilla vill; miste lifvet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Varder upprorsman dräpen; ligge ogill.

69 §.

Har någon muntligen inför samladt krigsfolk eller i skrift, den han bland krigsfolket utspridt eller utsprida låtit, uppmanat eller annorledes sökt förleda till uppror, då skall, vid straffets bestämmande efter allmän lag, brottet anses hafva skett under försvärande omständigheter.

Samma lag vare om den, som annans skrift utspridt eller utsprida låtit för att därmed komma uppror åstad.

70 §.

Får någon veta, att stämpling till uppror är å färde, och uppenbarar han ej i tid för befälhafvaren de omständigheter, som kunniga äro; då skall han, efter som brottet var till, dömas till disciplinstraff eller till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år.

71 §.

Samlar sig krigsfolk tillhopa och stör lugnet eller ordningen inom krigsmakten utan att dock lägga å daga sådant uppsåt, som i 63 § är sagdt, och skingrar sig ej det krigsfolk på förmans befallning, utan visar trotsighet däremot; dömes anstiftare eller anförare till straffarbete från och med ett till och med tre år och annan deltagare i upploppet till fängelse i högst sex månader. Äro synnerligen mildrande omständigheter för handen; då må deltagare i upploppet, den där hör till manskapet och ej är att anse såsom anstiftare eller anförare, dömas till disciplinstraff. Öfvergå de till våld å person eller egendom; vare lag, som i 65 och 68 §§ sagd är.

Göres upplopp vid tillfälle, som i 66 § sägs, varde de brottslige straffade, anstiftare eller anförare med straffarbete från och med fyra till och med åtta år och annan deltagare i upploppet med sådant arbete från och med två till och med fyra år. Orsakas genom upploppet betydligare skada; då skola anstiftare eller anförare dömas till straffarbete på listid eller från och med åtta till och med tio år och annan deltagare straffas med straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

72 §.

Hvar som muntligen inför samladt krigsfolk eller i skrift, den han bland krigsfolket utspridt eller utsprida låtit, uppmanat eller annorledes sökt förleda till ohörsamhet mot förmans eller öfverordnads befallningar i tjänsten eller sökt upphetsa till ovilja mot krigstjänsten, varde, där ej gärningen är att anse såsom uppmaning eller förledande till uppror, hvarom i 69 § förmåles, dömd till fängelse eller, i lindrigare fall, till disciplinstraff. Voro omständigheterna synnerligen försvärande, må till straffarbete i högst två år dömas. Är den skyldige i följd af gärningen

förfallen till straff för delaktighet i brott, som därå följt, gälle hvad i 4 kap. 1 § allmänna strafflagen och 34 § denna lag är sagdt.

Lag samna vare om den, som annans skrift, den där innefattar sådan uppmaning eller sådant förledande eller upphetsande, som i 1 mom. sägs, utspridt eller utsprida låtit för att därmed fränja den med skriften åsyftade verkan.

73 §.

Håller krigsfolk sammankomst för rådpläging i ännen, genom hvilkas afhandlande fruktan eller misströstan kan hos krigsfolket utbredas eller brott mot krigslydnaden lätt kan föränledas, såsom:

om faran eller olämpligheten af företag eller tjänsteförrättning, därtill befallning är gifven eller förväntas;

om vådan af den ställning, hvori krigsmakten eller någon del däraf sig befinner;

om förmans förhållande eller åtgärder; eller

om otillräckligheten af lön, beklädnad eller underhåll;

då skola de, som deltog i sammankomsten, beläggas med disciplinstraff eller, där faran var större, dömas till fängelse.

Har officer eller underofficer, i ändamål, som ofvan är sagdt, kallat underlydande till sammankomst eller gifvit dem tillstånd att sådan sammankomst hålla; dömes till afsättning, mistning af ämbete eller tjänst på viss tid eller fängelse och varde tillika, om sammankomsten ledde till uppror, upplopp eller annat brott, såsom anstiftare däraf straffad, men de underlydande vare för sitt deltagande i sammankomsten från straff fria.

74 §.

Den, som för sådan otillåten rådpläging, som i 73 § afses, kallat krigsfolk till sammankomst, varde, ändå att densammas hållande förhindrades, straffad efter ty i nämnda § sägs.

75 §.

De i 63, 64, 65, 66, 68, 71 och 73 §§ af detta kap. förekommande stadganden äga tillämpning jämväl å dem, som utan att vara krigsmän lyda under denna lag, då de med krigsfolk deltaga i uppror, upplopp eller oloffiga sammankomster.

7 KAP.

Om brott mot krigslydnaden och missbruk af förmanskap; så ock om misshandel och förolämpningar samt om annat oskickligt uppförande.

76 §.

Vägrar krigsman att åtlyda hvad förman under tjänstens utöfning och i hvad som angår tjänsten honom befallt, dömes till fängelse eller straffarbete i högst ett år. Tillhör den brottslige manskapet, och äro omständigheterna synnerligen mildrande, må han beläggas med disciplinstraff.

Sker brottet i närvaro af samlad trupp eller ombord å krigsfartyg i närvaro af någon bland besättningen, må straffet höjas till straffarbete i två år.

Föröfvas brottet under sjönöd eller vid annat tillfälle, då brott mot krigslydnaden medför större fara, skall den brottslige dömas till straffarbete i högst fyra år. Kom däraf betydligare skada, eller var brottet eljest med synnerligen försvärande omständigheter förenadt, må tiden för straffarbetet höjas till åtta år.

77 §.

Underlåter krigsman, i afsikt att förhindra verkställighet af hvad förman under tjänstens utöfning och i hvad som angår tjänsten honom befallt, att rätt fullgöra befallningen, eller uppehåller han i sådan afsikt genom onödig förfrågan, motsägelse eller invändning befallningens fullgörande, straffes efter 76 §.

Var afsikten ej sådan, som ofvan nämnts, straffes den brottslige efter 130 §.

78 §.

Vägrar eller underlåter någon, som utan att vara krigsman lyder under denna lag, att åtlyda hvad den, som enligt tjänstereglemente eller särskildt förordnande öfver honom har befälsrätt i tjänsten, inom gränsen af denna rätt anbefallt; varde den brottslige, om han är att hänföra till ämbets- eller tjänsteman, straffad efter 25 kap. 16 eller 17 § allmänna strafflagen, men eljest dömd högst till straffarbete i två år. Var förbrytelsen ringa; må den brottslige beläggas med disciplinstraff.

79 §.

Underlåter någon att efterkomma öfverordnads i särskilda fall meddelade föreskrifter i hvad som rör allmän ordning eller ordningen inom krigsmakten, belägges med disciplinstraff eller dömes till fängelse i högst sex månader.

80 §.

Gör krigsman våld eller annan misshandel å öfverordnad krigsman i ämbets- eller tjänsteärende eller för att honom till någon ämbets- eller tjänsteåtgärd tvinga eller därifrån hindra eller att å honom för sådan åtgärd hämnas, dömes, om den våldförde är officer eller underofficer, till straffarbete i högst fyra år och, om han tillhör manskapet, till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader; dock att, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, må dömas, om den våldförde är officer eller underofficer, till fängelse och, om han tillhör manskapet, till vaktarrest i minst tio dagar.

Sker brottet under sjönöd eller eljest vid tillfälle, då brott mot krigslydnaden medför större fara, straffes den brottslige med straffarbete från och med två till och med sex år.

81 §.

Begår krigsman våld eller annan misshandel mot krigsman, som är hans förman, eller mot annan öfverordnad krigsman, som vid tillfället bär sin tjänstedräkt, och sker brottet ej i eller för den våldfördes ämbete eller tjänst, dömes till fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till disciplinstraff. Sker brottet å tid eller ort, att det väcker stor uppmärksamhet och förargelse, eller eljest under synnerligen försvärande omständigheter, må straffet höjas till straffarbete i högst två år.

82 §.

Förolämpar krigsman öfverordnad krigsman med smädligt, föraktligt eller vanvördigt yttrande i tal eller skrift eller förgriper sig emot honom med hotelse eller annan missfirmlig gärning i eller för ämbetet eller tjänsten, straffes den brottslige, om han är officer eller underofficer, med fängelse. Hör han till manskapet, straffes, om den förolämpade är officer eller underofficer, med fängelse och, om jämväl den förolämpade hör till

manskapet, med fängelse i högst ett år; dock må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till disciplinstraff dömas.

Gör krigsman sig skyldig till förolämpning mot krigsman, som är hans förman, eller mot annan öfverordnad krigsman, som vid tillfället bär sin tjänstedräkt, och sker förbrytelsen ej i eller för den förorättades ämbete eller tjänst, dömes den brottslige till disciplinstraff eller fängelse i högst ett år.

83 §.

Har brott, hvarom i 80, 81 eller 82 § förmales, föranledts däraf, att den öfverordnade vid tillfället genom missbruk af sin myndighet eller eljest genom otillbörligt eller ovärdigt beteende den underordnade till gärningen retat, må straffet efter omständigheterna nedsättas under hvad eljest å gärningen följa bort.

84 §.

Där i andra fall, än ofvan i detta kap. är sagdt, krigsman gör sig skyldig till våld eller annan misshandel eller till förolämpning mot öfverordnad krigsman, som ej är den brottsliges förman, straffes den brottslige efter allmän lag.

85 §.

Om någon, som utan att vara krigsman lyder under denna lag, gör våld eller annan misshandel å krigsman, som öfver honom har befälsrätt i tjänsten, eller med ord eller gärning förolämpar sådan sin förman; varde straffad så, som angående krigsman, hvilken begår dylika brott, här ofvan i detta kap. är stadgadt.

86 §.

Utmanar officer eller underofficer, med föranledande af något förhållande i tjänsten, sin förman till envig; varde dömd till afsättning jävte det ansvar, som efter allmän lag bör följa. Lag samma vare för den förman, som antager slik utmaning af underlydande.

87 §.

Hvar som utan skälig anledning för klagan mot förman öfver förnärmelse i tjänsten, dömes till disciplinstraff eller fängelse i högst sex månader.

88 §.

Den, som visar ohörsamhet eller sätter sig upp emot skiltvakt i afscende å hvad denne, enligt reglemente eller särskild befallning, har att i sådan förrättning verkställa eller förhindra, eller begär sådant brott emot annan vakt eller patrull eller för bevakning eller ordningens upprätthållande särskildt utställd eller utsänd truppafdelning eller emot någon till krigsmaktens polisväsende hörande person, som är i tjänstgöring, dömes till fängelse eller till straffarbete i högst ett år. Tillhör den brottslige manskapet, och förekomma synnerligen mildrande omständigheter, må han beläggas med disciplinstraff.

Föröfvas brottet vid tillfälle, då det medför större fara för krigsmakten eller för allmän säkerhet, dömes den brottslige till straffarbete i högst två år. Kom af brottet betydligare skada; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

89 §.

Gör någon våld eller annan misshandel å skiltvakt eller å krigsman, hörande till sådan vakt, patrull eller afdelning, som i 88 § afses, eller å någon till krigsmaktens polisväsende hörande person, som är i tjänstgöring; och sker brottet vid tillfälle, då det medför större fara för krigsmakten eller för allmän säkerhet, dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

90 §.

Gör krigsman våld eller annan misshandel å underordnad krigsman i eller för dennes ämbete eller tjänst, och är ej något af de fall för handen, som i 44 eller 45 § sägas; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till disciplinstraff dömas.

Officer eller underofficer, som för brott, hvarom sägs i denna §, undergått fängelsestraff och inom fem år efter straffets fullbordande ånyo

gör sig skyldig till sådant brott, skall, ändå att brottet i fråga ej anses böra medföra svårare straff än fängelse, tillika dömas till afsättning.

91 §.

Förolämpar krigsman underordnad krigsman med smädligt yttrande i tal eller skrift eller förgår sig emot honom med hotelse eller annan gärning, som missfirmlig är, och sker det i eller för den förolämpades ämbete eller tjänst; dömes den brottslige till disciplinstraff eller fängelse i högst sex månader.

92 §.

Hindrar förman, genom missbruk af sin myndighet, underlydande krigsman att föra klagan öfver förnärmelse i tjänsten; dömes till fängelse.

93 §.

Förgår sig krigsman, på sätt i 90 eller 91 § sägs, mot annan krigsman, som ej är i förhållande till den brottslige vare sig öfverordnad eller underordnad, och var den brottslige officer eller underofficer; straffes såsom i nämnda §§ sägs. Tillhör han manskapet; dömes till disciplinstraff eller fängelse i högst sex månader.

94 §.

Gör någon i andra fall, än ofvan i detta kap. afses, sig skyldig till våld eller annan misshandel å eller förolämpning med ord eller gärning emot någon, som lyder under denna lag, och sker brottet i eller för den våldfördes eller förorättades ämbete eller tjänst vid krigsmakten, straffes den brottslige efter allmän lag.

Lag samma vare, där någon i andra fall, än ofvan i detta kap. afses, gör våld eller annan misshandel å eller gör sig skyldig till förolämpning emot någon, som lyder under denna lag, ifall brottet sker under tjänstgöring eller eljest i fält, under tåg eller annan färd under militärbefäl eller på sjötåg, i läger, kvarter eller vaktrum, inom kasern, fästningsverk, militärhåkte, militärsjukhus, kronans varf, verkstad, förråds- eller tyghus, eller inom annan byggnad eller område, som upplåtits ute-

slutande för krigsmaktens behof, eller å krigsmaktens fartyg eller, inom garnisons- eller stationsort, å väg, gata eller annat ställe, hvarom i 11 kap. 15 § allmänna strafflagen förnäles, eller inför krigsdomstol.

95 §.

Stör man gudstjänst vid samlad trupp genom svordom eller oljud eller kommer därvid eljest förargelse åstad, varde belagd med disciplinstraff eller dömd till fängelse i högst sex månader.

Gör någon förargelse genom svordom eller oljud eller annorledes inför krigsdomstol, dömes till straff, som i 1 mom. sägs.

96 §.

Hvar som under tjänstgöring eller eljest i fält, under tåg eller annan färd under militärbefäl eller på sjötåg, i läger, kvarter eller vakt-rum. inom kasern, fästningsverk, militärhäkte, militärsjukhus, kronans varf, verkstad, förråds- eller tyghus eller inom annan byggnad eller område. som upplåtits uteslutande för krigsmaktens behof, eller å krigsmaktens fartyg gör oljud eller oväsande eller annorledes brister i anständigt uppförande eller kommer förargelse åstad, belägges med disciplinstraff. Lag samma vare, om någon under sådana omständigheter eller å sådan plats, som förut i denna § är sagdt, finnes öfverlastad af starka drycker, där ej förbrytelsen enligt annat lagrum bör beläggas med strängare straff.

Hvad i 1 mom. är sagdt, gälle ock, i fall krigsman inom garnisons- eller stationsort eller eljest, då han uppträder i tjänstedräkt, eller vid krigsmakten anställd civil ämbets- eller tjänsteman, då han uppträder i dylik dräkt, å väg, gata eller annat ställe, hvarom i 11 kap. 15 § allmänna strafflagen förnäles, gör sig skyldig till sådant betcende, som i 1 mom. omtalas, eller finnes öfverlastad af starka drycker.

97 §.

Officer, underofficer eller underbefäl af manskapet, som i eller utom tjänsten genom anstötligt och ovärdigt uppförande gör sig skyldig till uppenbar vanvård af den aktning och tillit, han på grund af sin tjänsteställning af andra bör äga, varde, där ej för den gärning, hvartill han gjort sig skyldig, i denna eller annan lag särskildt ansvar är stadgadt, belagd med disciplinstraff.

8 KAP.

Om skadegörelse å egendom, som är afsedd för krigsmakten, samt om förskingring eller missvård af sådan egendom; så ock om stöld, snatteri och rån.

98 §.

Förstör eller skadar någon egendom, som tillhör krigsmakten eller är för dess behof afsedd, eller bortleder någon oloffigen, i uppsåt att skada göra, elektrisk ström från krigsmaktens elektriska anläggning, varde, där ej särskildt straff å brottet är i denna lag utsatt, straffad efter allmän lag; dock att, där brottet finnes kunna försonas med böter, i stället skall till disciplinstraff dömas. Visste den brottslige, att egendomen eller anläggningen tillhörde krigsmakten eller var för dess behof afsedd, vare det såsom försvärande omständighet ansedt.

Hvad i denna § är stadgadt, gälle ock, om någon gör försök till brott, som nu är sagdt, och försöket är i allmän lag med straff belagdt.

99 §.

Har någon vid tillfälle, då nödigt är att hafva ljus eller eld, där krut eller annat lätt antändbart ämne eller däraf tillverkad krigsredskap förvaras, underlåtit att hafva elden behörigen bevarad, eller har någon utan nödvändighet gått dit med eld, äfven om den funnits behörigen bevarad, eller har någon på sådant ställe rökt tobak eller på annat sätt varit oförsiktig med eld eller ämne, som är eldfängdt; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. Var förseelsen ringa, och kom däraf ingen skada; varde den felaktige belagdt med disciplinstraff.

Hvar som annorledes, än i 1 mom. är sagdt, oförsiktigt förfar med eld inom krigsmaktens fartyg, varf, förråds- eller tyghus, verkstad eller kasern eller på annat dylikt ställe, eller där lägger lätt antändbara ämnen på annan plats, än för deras förvarande finnes beständ, dömes till fängelse i högst sex månader. Var förseelsen ringa, och kom däraf ingen skada; belägges den skyldige med disciplinstraff.

100 §.

Hvar som utan bemyndigande till eget bruk nyttjar eller låter annan nyttja krigsmakten tillhörig eller för dess behof afsedd egendom, belägges med disciplinstraff. Sker det i större omfattning, eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvärande, må till fängelse i högst sex månader dömas.

101 §.

Den af manskapet, som olofligen säljer, pantsätter eller annorledes förskingrar eller uppsåtligen förstör eller skadar åt honom till bruk lämnade vapen, utrednings- eller beklädnadspersedlar, ammunition, tjänstehäst eller dess mundering eller foder eller hvad annat, som till utrustning hör, eller af manskap utan behörigt tillstånd köper eller tillbyter sig eller till försäljning eller såsom pant, gifva eller lån emottager häst eller annat, som här är sagdt, belägges första gången med vaktarrest i minst tio dagar och dömes andra gången till fängelse i högst sex månader, tredje gången till fängelse från och med sex månader till och med ett år samt fjärde och följande gånger till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

Begår officer eller underofficer brott, som här är sagdt; dömes till fängelse i högst sex månader, men, om återfall sker, till afsättning.

102 §.

Begår någon stöld af egendom, som tillhör krigsmakten eller är för dess behof afsedd, straffes efter allmän lag.

Skedde det ur förråds- eller tyghus, varf, verkstad, fartyg, kasern, tält, stall, åkdon eller annat ställe, där sådan egendom veterligen förvarades, eller visste den brottslige, att egendomen tillhörde krigsmakten eller var för dess behof afsedd, dömes till straffarbete i högst ett år. Voro omständigheterna synnerligen försvärande, må tiden för straffarbetet höjas till två år; voro de synnerligen mildrande, må till fängelse i högst sex månader dömas.

Föröfvades brott, som i 2 mom. afses, medan krigsmakten eller afdelning af densamma var mobiliserad, dömes till straffarbete i högst fyra år.

103 §.

Bortleder någon, i uppsåt att sig eller annan den tillägna, oloffigen elektrisk ström från krigsmaktens elektriska anläggning, straffes, där ej 105 § är tillämplig, för stöld, efter ty i allmän lag är stadgadt.

Visste den brottslige, att anläggningen tillhörde krigsmakten eller var för dess behof afsedd, varde, där ej brottet skall bedömas efter 105 §, straffet bestämdt efter hvad i 102 § 2 och 3 mom. om stöld för hvarje fall är sagdt.

104 §.

Hvar som från annan, hvilken är förlagd med honoin i samma kvarter, kasern, tält, militärsjukhus eller annat dylikt ställe eller tjänstgör å samma fartyg, föröfvar stöld af gods, som denne där har förvaradt, dömes till straffarbete i högst ett år. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet höjas till två år; äro de synnerligen mildrande, må till fängelse i högst sex månader dömas.

105 §.

För snatteri i de fall, som omförmälas i 102 § 1 mom. och 103 § 1 mom., straffes den brottslige efter allmän lag.

Sker snatteri i de fall, som omtalas i 102 § 2 och 3 mom., 103 § 2 mom. och 104 §, skall vid straffets bestämmande efter allmän lag brottet anses vara begånget under försvårande omständigheter.

106 §.

Föröfvar skiltvakt eller annan, som är på vakt eller till bevakning af gods kommenderad, tillgrepp till större eller mindre belopp af det, som är under hans skydd eller bevakning; dömes för stöld till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år.

107 §.

Efter allmän lag straffes den, som i afsikt att stjåla egendom, hvilken tillhör krigsmakten eller är för dess behof afsedd, föröfvar inbrott,

ehvad tillgrepp sker eller ej, så ock den, som rånar eller gör försök att råna sådan egendom, eller i afseende därå gör sig skyldig till bedrägeri eller annan oredlighet.

Lag samma vare, där någon i andra fall, än ofvan i detta kap. afses, föröfvar stöld eller snatteri från någon, som lyder under denna lag, eller uppsåtligen förstör eller skadar honom tillhörig egendom eller hos honom gör inbrott, utan att tillgrepp sker, eller emot honom gör sig skyldig till rån eller försök till rån eller till bedrägeri eller annan oredlighet, ifall brottet sker under tjänstgöring eller eljest i fält, under tåg eller annan färd under militärbefäl eller på sjötåg, i läger, kvarter eller vaktrum, inom kasern, fästningsverk, militärhäkte, militärsjukhus, kronans varf, verkstad, förråds- eller tyghus eller inom annan byggnad eller område, som upplåtits uteslutande för krigsmaktens behof, eller å krigsmaktens fartyg.

108 §.

För öfrigt skall hvad allmän lag innehåller om stöld, snatteri, rån, försök därtill eller inbrott gälla i afseende på sådana brott, då de begås af dem, som lyda under denna lag.

Begår någon stöld andra gången eller oftare, och är den stöld sådan, som omtalas i 102 § 3 mom. eller 106 §; då må tiden för straffarbetet ökas med två år utöfver den där bestämda högsta strafftiden. Ej må genom sådan förhöjning tiden för straffarbetet i något fall öfverskrida tio år.

109 §.

Den, som gjort sig förfallen till straff efter 106 §, skall ock dömas medborgerligt förtroende förlustig. Lag samma vare, om någon efter 102, 103 eller 104 § gjort sig skyldig till straffarbete i minst sex månader.

9 KAP.

Om öfverträdelser eller åsidosättande af tjänsteplikter i andra fall, än förut i denna lag sagda äro.

110 §.

Gör någon sig skyldig till falsk angivelse af förbrytelse, som tillhör krigsdomstols bedömande, straffes efter allmän lag.

111 §.

Har någon i disciplinmål uppsåtligen med straff belagt eller hos annan, som innehar bestraffningsrätten, till bestraffning angifvit den han visste oskyldig vara, skall den brottslige, om han är officer eller underofficer, afsättas och förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas samt dessutom dömas,

a) om den oskyldige undergick vaktarrest i minst tio dagar, till straffarbete från och med sex månader till och med två år; och

b) om den oskyldige undergick lindrigare bestraffning eller, om straff ej blef på grund af angifvelsen ålagdt eller, fastän det ålades, icke kom att verkställas, till fängelse i högst sex månader eller böter högst ett tusen kronor.

Hör den brottslige till manskapet, skall han dömas, där den oskyldige undergick straff, som under a) sagdt är, till straffarbete från och med sex månader till och med två år och, där sådant fall inträffar, som omförmåles under b), till fängelse i högst sex månader eller vaktarrest i minst tio dagar.

Har någon icke af ondt uppsåt, men ändå utan laga skäl, af förhastande eller oförstånd, med straff belagt eller gjort angivelse mot annan i disciplinmål; dömes den brottslige, om han är officer eller underofficer, till böter, beräknade efter 25 kap. 21 § allmänna strafflagen, eller mistning af ämbete eller tjänst på viss tid eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till afsättning och, om han hör till manskapet, till disciplinstraff eller fängelse i högst sex månader.

Den, som efter detta lagrum gjort sig förfallen till straffarbete, skall ock dömas medborgerligt förtroende förlustig.

112 §.

Tager någon sig bestraffningsrätt, då han sådan ej äger, straffes, om han är officer eller underofficer, med mistning af ämbete eller tjänst på viss tid eller afsättning och, om han innehar lägre tjänstegrad, med fängelse i högst ett år. Kom däraf ingen eller ringa skada, eller äro omständigheterna eljest synnerligen mildrande; må dömas till disciplinstraff.

113 §.

Tvingas underlydande genom förmans befallning, för förmannens eller annans enskilda nytta, till sammanskott, utgift eller kostnad eller

till annat arbete, än den underlydande enligt tjänstereglemente är pliktig förrätta; varde förmannen, där han är officer eller underofficer, afsatt och, om brottet det förtjänar, förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas samt, om han hör till manskapet, dömd till straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må den brottslige dömas, om han är officer eller underofficer, till mistning af ämbete eller tjänst på viss tid och, om han hör till manskapet, till fängelse.

Förmår förman annorledes, till sin eller annans enskilda nytta, underlydande till sammanskott, utgift, kostnad eller obehörigt arbete, varde den brottslige, om han är officer eller underofficer, dömd till afsättning eller mistning af ämbete eller tjänst på viss tid eller disciplinstraff och, om han hör till manskapet, belagd med disciplinstraff. Tager officer eller underofficer för egen vinning sådant emot, då det såsom af fri vilja bjudes; belägges med disciplinstraff.

114 §.

Har någon, för egen vinning eller annans fördel eller eljest i oloflig afsikt, i berättelse eller redogörelse angående den under hans befäl ställda afdelning af krigsmakten lämnat oriktig uppgift om krigsfolk, hästar eller tjänstedagar eller angående vapen, ammunition, redskap eller annan krigsförnödenhet; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år; varde ock dömd medborgerligt förtroende förlustig.

115 §.

Tillgriper och förskingrar vid krigsmakten anställd ämbets- eller tjänsteman någon till krigsfolkets aflöning, underhåll eller beklädnad eller för annat krigsbehof bestämd uppbörd eller annan egendom, som han i kraft af sin befattning för krigsmaktens räkning emottagit till förvarande, förvaltning eller redovisning, straffes han därför efter allmän lag.

Sker brottet medan krigsmakten eller afdelning af densamma är mobiliserad, vare det vid straffets bestämmande såsom synnerligen försvårande ansedt.

Har i sådant fall genom saknaden af det tillgripna väsentligt hinder för krigsförberedelserna, betydande brist för krigsfolket eller hinder för krigsföretagen vållats, och var det tillgripna af beskaffenhet, att den brottslige bort kunna inse, att en sådan verkan var af brottet att befara; dömes den brottslige till straffarbete på listid eller från och med åtta till och med tio år; varde ock förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

116 §.

Afgifver någon uppsåtligen i tjänsten osannfärdig rapport, eller söker någon eljest i angelägenhet, som rör tjänsten, genom osann uppgift eller annorledes vilseleda öfverordnad eller annan, som är behörig att infordra eller mottaga meddelanden i sådan angelägenhet, varde, där ej särskildt ansvar är i denna lag å brottet satt, den brottslige, om han är officer eller underofficer, dömd till mistning af ämbete eller tjänst på viss tid och, om han hör till manskapet, dömd till fängelse. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må den brottslige beläggas med disciplinstraff; äro de synnerligen försvårande, må officer eller underofficer dömas till afsättning och, där brottet det förtjänar, förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas, och den brottslige, om han hör till manskapet, dömas till straffarbete i högst två år.

117 §.

Den, som genom bedrägliga löften eller osanna framställningar eller på annat olofligt sätt förmår någon att antaga krigstjänst, dömes till disciplinstraff eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas.

118 §.

Har förman genom missbruk af sin myndighet hindrat den, som blifvit i krigstjänst anställd, att häröfver föra klagan; dömes till fängelse eller till straffarbete i högst två år.

119 §.

Nekar befälhafvare, mot bättre vetande, afsked åt den af manskapet, som är därtill berättigad, eller skiljer befälhafvare någon af manskapet olagligen från tjänsten, varde afsatt och, om brottet det förtjänar, jämväl förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas. Var det af förhastande, han sig förgick, och kom däraf ingen eller ringa skada, eller skedde det af oförstånd; dömes till mistning af ämbete eller tjänst på viss tid eller till disciplinstraff.

120 §.

Släpper någon, som är på vakt eller eljest beordrad till fånges eller häktad persons bevakning, med vilja eller af vårdslöshet honom lös eller hjälper honom att undkomma; dömes, om den skyldige är officer eller underofficer, till straff på sätt i 25 kap. 14 § allmänna strafflagen sägs; dock att, där brottet anses kunna försonas med böter, i stället därför till disciplinstraff dömes. Hör den brottslige till manskapet, varde han, efter de i nämnda lagrum stadgade grunder, i förhållande till förbrytelsens beskaffenhet dömd till straffarbete i högst fyra år eller fängelse i högst sex månader eller disciplinstraff.

121 §.

Befriar man medelst våld eller list eller annorledes någon, som är insatt i militärhåkte eller skall af krigsman eller af någon till krigsmaktens polisväsende hörande person afföras i arrest eller håkte eller inställas till förhör, eller gör någon försök till utförande af sådant brott genom våld; vare det, vid straffets bestämmande efter allmän lag, ansedt såsom försvärande omständighet.

122 §.

Den, som egenmäktigt tager sig befäl, där det honom ej lagligen tillkommer, dömes till fängelse eller mistning af ämbete eller tjänst på viss tid eller till afsättning; vare ock underkastad ansvar efter lag för fel eller brott, som han under sådant befäls utöfvande begår.

123 §.

Lämnar officer eller underofficer under vaktgöring eller under annan likartad tjänstgöring obehörigen sin post, skall han dömas till fängelse i högst sex månader eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, beläggas med disciplinstraff. Var han befälhafvare, och voro omständigheterna synnerligen försvärande, må tiden för fängelsestraffet höjas till två år eller till afsättning dömas.

124 §.

Öfvergifver skiltvakt sin post, eller lämnar han den olofligen åt annan, dömes till fängelse i högst sex månader. Förekomma synnerligen mildrande omständigheter, må han beläggas med vaktarrest i minst tio dagar.

125 §.

Finnes befälhafvare för trupp eller å fartyg, under vaktgöring eller annan likartad tjänstgöring, af starka drycker öfverlastad, eller finnes skiltvakt drucken å sin post, dömes till fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas; äro de synnerligen mildrande, må den felaktige beläggas med vaktarrest i minst tio dagar.

Gör officer eller underofficer, som ej är befälhafvare, under tjänstgöring, som i 1 mom. afses, sig skyldig till dylik förseelse, skall den brottslige dömas till fängelse eller beläggas med disciplinstraff. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst ett år dömas.

126 §.

Tager krigsman, innan han fått afsked från den krigstjänst, hvari han är anställd, ny anställning vid annan trupp för tid, som den förra anställningen omfattar, skall han beläggas med vaktarrest i minst tio dagar eller, om brottet förnyas, dömas till fängelse i högst sex månader.

127 §.

Hvar som olofligen uppenbarar hvad beträffande rikets försvar bör på grund af Konungens beslut hållas hemligt, dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må tiden för straffarbetet nedsättas till sex månader eller till fängelse dömas. Sker brottet af obetänksamhet eller oförstånd och ej för egen vinning, dömes till fängelse eller disciplinstraff.

Uppenbarar någon för främmande makt sådant, som, enligt hvad ofvan sagts, bör hållas hemligt, dömes den brottslige till straffarbete från och med fyra till och med tio år.

Den, som efter detta lagrum gjort sig förfallen till straffarbete, skall ock dömas medborgerligt förtroende förlustig.

Hvad sålunda stadgats, äge tillämpning äfven å den, som, efter det han upphört att lyda under strafflagen för krigsmakten, uppenbarar sådant, som, enligt hvad ofvan sagts, bör hållas hemligt och hvarom han under sin tjänstgöring vid krigsmakten erhållit kunskap.

128 §.

Hvar som, medan krigsmakten eller afdelning af densamma är mobiliserad, utsprider underrättelser om krigsmaktens ställning eller rörelser

eller om andra åtgärder eller anstalter för försvaret, hvilkas offentliggörande Konungen förbjudit, straffes med fängelse, där ej gärningen jämlikt denna eller allmän lag medför svårare ansvar.

129 §.

Begår krigsman uppsåtligen på annat sätt, än annorstädes i denna lag är sagdt, förbrytelse i sitt ämbete eller sin tjänst för egen fördel eller för att annan gynna eller skada eller eljest till kränkning af allmän eller enskild rätt eller säkerhet, eller underlåter han uppsåtligen i afsikt, som sagd är, sin ämbets- eller tjänsteplikt; varde dömd, om han är officer eller underofficer, efter ty om ämbetsbrott af dylik beskaffenhet i allmän lag stadgas, och, om han hör till manskapet, till straffarbete i högst två år eller, där brottet skedde af förhastande och ingen eller ringa skada däraf kom, till disciplinstraff eller fängelse.

130 §.

Visar krigsman vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i fullgörande af de tjänsteplikter, som honom efter reglementen eller andra allmänna författningar, instruktioner eller särskilda föreskrifter åligga eller af förhållandenas beskaffenhet påkallas, och är ej i denna eller annan lag å förseelsen särskildt ansvar satt; belägges den brottslige med disciplinstraff. Finnes förbrytelsen vara af svårare beskaffenhet, än att den kan anses vara med disciplinstraff försonad; då skall den brottslige dömas till fängelse i högst sex månader eller mistning af ämbete eller tjänst på viss tid. Förekomma synnerligen försvårande omständigheter, må, om den brottslige är officer eller underofficer, dömas till afsättning och, om han hör till manskapet, tiden för fängelsestraffet höjas till två år.

131 §.

Innefattar förbrytelse, som i 129 eller 130 § sägs, tillika annat uppsåtligt brott eller sådant vållande, hvarå straff efter denna eller allmän lag bör följa; gånge som i 4 kap. 2 § allmänna strafflagen stadgas.

132 §.

Där någon, som utan att vara krigsman lyder under denna lag, beträdes med vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i sin

tjänstebefattning, och ej i denna eller annan lag särskildt ansvar är å förseelsen satt, utan densamma skall bestraffas efter 25 kap. 17 § allmänna strafflagen; må den felaktige beläggas med disciplinstraff, så framt förseelsen var ringa och ej innefattade fel i domareämbetet eller hvad därmed har gemenskap eller i annat, för hvars utöfning insikt i särskild vetenskap erfordras.

Tredje delen.

Krigsartiklar.

10 KAP.

Om förräderi, blottställande af krigsmakten, feghet och oloflig gemenskap med fienden.

133 §.

Beträdes krigsman med brott, som omförmäles i 8 kap. allmänna strafflagen; vare det, där ej för den gärning särskildt högre ansvar är i denna lag utsatt, vid straffets bestämmande efter allmän lag såsom försvärande omständighet ansedt; och må, där straffarbete antingen på lifstid eller i tio år är utsatt såsom högsta straff för brottet, dömas i förra fallet till dödsstraff och i det senare till straffarbete på lifstid.

Begår någon, som ej är krigsman, brott, som afses i 4, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 § af 8 kap. allmänna strafflagen; straffes efter ty i nämnda lag är sagdt.

134 §.

Låter någon, som ej är krigsman, sig som spion af fienden brukas, miste lifvet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Utländsk man, som tillhör krigförande fientlig afdelning, anses såsom spion, därest han hemligen eller under falsk förevändning å krigsmaktens operationsområde inhämtar eller söker inhämta upplysningar i afsikt att meddela dem åt fienden; dock må han ej fällas till straff för annat spioneri än det, hvori han gripes.

135 §.

Öfverlöper krigsman till fienden; miste lifvet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Har krigsman gjort försök till brott, som nu är sagdt, och blef endast genom omständigheter, som voro af gärningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; dömes till straffarbete på lifstid eller från och med fyra till och med tio år.

Har stämpling till sådant brott blifvit gjord, utan att det kommit till försök; varde anstiftare af stämplingen dömd till straffarbete från och med fyra till och med tio år och annan deltagare i stämplingen till straffarbete i högst sex år.

136 §.

Har någon till sin befälhafvare eller till efterträdare på vakt eller post eller till annan, som är behörig att infordra och emottaga upplysningar angående fienden och krigets angelägenheter, uppsåtligen afgifvit falsk berättelse om fiendens styrka, tillstånd, ställning eller rörelser eller om underlydande manskaps eller fartygs antal eller om krigsförråd eller annat dylikt, som är af inflytande på kriget, eller har någon bedrägligen förtegit, hvad i dessa afseenden varit honom kunnigt; miste lifvet eller dömes till straffarbete på lifstid. Var faran ringa, och kom ingen eller ringa skada; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år.

137 §.

Den, som åtagit sig att i krig vara kunskapare eller vägvisare för trupp eller fartyg eller att föra bud i någon kriget rörande viktig angelägenhet eller verkställa annan dylik förrättning, men i sitt åtagna värf beträdes med trolöshet, skall mista lifvet eller dömas till straffarbete på lifstid. Var faran ringa, och kom ingen eller ringa skada, eller skedde brottet ej i förrädisk afsikt; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år.

138 §.

Sprider någon ut falska meddelanden, de där kunna hos krigsfolket verka modlöshet, dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse i

högst sex månader, där gärningen ingen verkan hade, som medför svårare straff.

139 §.

Har befälhafvare i fästning eller å krigsfartyg åt fienden öfverlämnat fästningen eller fartyget utan behörig befallning eller utan högsta nödfall och iakttagande af hvad i tjänstereglemente för sådant fall stadgas; miste lifvet eller dömes till straffarbete på lifstid.

140 §.

Hvad i 139 § är stadgadt, gälle ock om hvarje annan befälhafvare, som öfverlämnar honom anförtrodd post till fienden, utan att alla tillgängliga medel och utvägar till försvar blifvit begagnade, eller som eljest gifver sig och trupp åt fienden, då utsikt att kunna slå sig igenom eller vinna undsättning återstår.

141 §.

Den, som i drabbning eller då sådan förestår, med ord eller tecken söker förleda till flykt eller bland truppen åstadkomma förskräckelse eller oordning, miste lifvet eller dömes till straffarbete på lifstid.

142 §.

Krigsman, som, då det gäller att försvara sig mot fienden eller att honom angripa eller förfölja eller att bemäktiga sig eller förstöra fiendens krigsfartyg, vapen, förråd eller dylikt, underlåter att uppfylla sin tjänstplikt så, som det en ärlig och tapper krigsman ägnar, skall, om brottet sker i förrädisk afsikt, mista lifvet eller dömas till straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år, men eljest dömas till straffarbete från och med två till och med sex år, och må i sistnämnda fall, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, tiden för straffarbetet nedsättas till ett år eller dömas till fängelse.

143 §.

Den, som utan befälhafvarens uttryckliga befallning i belägrad fästning hissar brukligt tecken för fästningens uppgifvande eller under sjö-

slag stryker flagg på fartyg, miste lifvet eller dömes till straffarbete på lifstid.

144 §.

Hvar som i belägrad fästning eller å annan ort, den där af fienden innesluten är, eller på krigsfartyg eller vid trupp i fält, då drabbning förestår eller är börjad, utan befälhafvarens kallelse håller eller deltagar i sammankomst för rådplägning om att gifva sig åt fienden eller draga sig tillbaka eller i krigsmäns närvaro eljest råder till sådan åtgärd eller framställer den såsom nödvändig, miste lifvet eller dömes till straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år. Voro få tillstädes, och kom af brottet ingen eller ringa skada; dömes till straffarbete i högst sex år eller fängelse.

145 §.

Underlydande, som, utan att befälhafvaren påkallat hans yttrande, i annans närvaro råder befälhafvaren att draga sig undan från drabbning eller att till fienden öfverlämna fästning, fartyg eller trupp, straffes så, som i 144 § är sagdt.

146 §.

Därest någon har umgänge med fienden eller med honom växlar bref eller budskap utan tillåtelse därtill af högste befälhafvaren eller annan befälhafvare, som blifvit bemyndigad att meddela sådan tillåtelse; dömes, där gärningen ej medför straff efter 133 eller 134 §, till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader.

147 §.

Den, som emottager budskap, bref eller kungörelser, som äro komna från fienden, men icke genast och utan att för annan yppa innehållet meddelar dem åt sin befälhafvare, varde dömd till fängelse i högst sex månader eller, där synnerligen mildrande omständigheter förekomma, belagd med disciplinstraff.

148 §.

Krigsfånge, som med brytande af gifvet hedersord afviker ur fångenskapen eller som före krigets slut uppsåtligen bryter emot de villkor,

på hvilka han frigifvits ur densamma, miste lifvet eller dömes till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år.

149 §.

Missbrukar fientlig parlamentär eller hans följeslagare sin ställning till spioneri eller anstiftan af förräderi, rymning, uppror eller upplopp, miste lifvet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Lag samma vare, om fientlig krigsman i afsikt att främja fiendens krigsföretag missbrukar bestämmelse eller tecken, som afser att lämna skydd åt sjuka eller sårade i fält.

150 §.

Vet någon brott, som i 135, 136, 137, 144 eller 149 § sägs, å färde vara och det ej i tid upptäcker; gälle hvad för dylik underlåtenhet i fråga om förräderi i allmän lag stadgas.

151 §.

Har någon vetskap om, att krigsfånge ärnar ur fångenskapen afvika, och upptäcker han ej i tid de omständigheter, som kunniga äro, eller har någon med vetskap om afvikandet hyst eller dolt den afvikne; då skall han dömas till disciplinstraff eller fängelse eller straffarbete i högst två år, där ej gärningen enligt denna eller allmän lag medför svårare ansvar.

152 §.

Den, som gjort sig skyldig till straff efter 134, 136 eller 137 §, varde ock dömd medborgerligt förtroende förlustig.

Lag samma vare, om någon efter 135 § gjort sig förfallen till dödsstraff eller till straffarbete i minst sex månader, så ock om någon är förfallen till straff för brott, som i 142 § omförmäles, där brottet skett i förrädisk afsikt.

11 KAP.

Om rymning och olofligt undanhållande.

153 §.

Begår krigsman eller vid krigsmakten anställd civil ämbets- eller tjänsteman rymning från trupp i fält, från fästning eller från fartyg, stadt på sjötåg, dömes till straffarbete från och med sex månader till och med åtta år.

154 §.

Hafva två eller flera krigsmän under förhållande, hvarom i nästföregående § förmåles, i samråd beslutat att rymma; vare det, om brottet går i fullbordan, ansedt såsom försvärande omständighet; och må straffet för anstiftare höjas till straffarbete i tio år eller på lifstid eller, om rymmarnes antal var stort, till dödsstraff.

Har öfverenskommelse om rymning, såsom i denna § sägs, blifvit träffad, men kom brottet ej till verkställighet, varde ändå anstiftare, så ock officerare eller underofficerare, som deltog i stämplingen, såsom rymmarnes straffade, efter ty i 153 § är stadgadt. Annan deltagare i sådan stämpling dömes till fängelse i högst sex månader eller varde, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, belagd med disciplinstraff.

Officer eller underofficer, som gör sig skyldig till brott, hvarom denna § handlar, skall förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

155 §.

För brott, som i 58 § sägs, må i svårare fall straffet höjas till afättning eller straffarbete i högst två år.

156 §.

Beträdes befälhafvare för trupp i fält eller befälhafvare i fästning eller på fartyg under sjötåg med olofligt undanhållande, straffes den brottslige, ehvad uteblifvandets varit kortare eller längre, såsom för rymning, efter ty i 153 § är sagdt.

157 §.

Har värnpliktig, som tillhör beväringens första uppbåd, men vistas utom riket, underlåtit att vid utbrott af krig mellan Sverige och annan

makt, så snart ske kan, återvända till hemorten, skall han, därest ej bestämmelserna i 5 kap. äro å honom tillämpliga, beläggas med disciplinstraff eller dömas till fängelse i högst sex månader.

12 KAP.

Om uppror, upplopp och olydnad; så ock om misshandel och förolämpning.

158 §.

Gör krigsfolk uppror, då fienden är nära, eller vid tillfälle, då brott emot krigslydnaden eljest medför större fara, varde, om upproret ej fullföljdes längre än i 63 § är sagdt, anstiftare eller anförare dömda till straffarbete från och med sex till och med tio år och annan deltagare i upproret till sådant arbete från och med tre till och med sex år, men i de fall, som i 64 och 65 §§ omförmälas, skall anstiftare eller anförare mista lifvet eller dömas till straffarbete på lifstid och annan deltagare straffas med straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år. Officer eller underofficer, som gör sig skyldig till brott, hvarom nu är sagdt, skall tillika förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

Gör krigsfolk upplopp vid tillfälle, som i 1 mom. är sagdt, straffes anstiftare eller anförare med straffarbete från och med sex till och med tio år och annan deltagare i upploppet med straffarbete från och med tre till och med sex år. Orsakas genom upploppet hinder i krigsföretagen eller eljest betydligare skada; då skola anstiftare eller anförare mista lifvet eller dömas till straffarbete på lifstid och annan deltagare straffas med straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år.

Hvad i denna § är stadgadt, äge tillämpning jämväl å dem, som utan att vara krigsmän lyda under denna lag, då de med krigsfolk deltaga i uppror eller upplopp.

159 §.

För brott, som i 72 § sägs, må, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, straffet höjas till straffarbete i högst fyra år.

160 §.

Föröfvas brott, som afses i 76 § eller 77 § 1 mom., då fienden är nära, eller vid tillfälle, då brott emot krigslydnaden eljest medför större fara,

dömes den brottslige till straffarbete från och med två till och med sex år. Kom däraf betydligare skada, eller var brottet eljest med synnerligen försvårande omständigheter förenadt, miste gärningsmannen lifvet genom skjutning eller dömes till straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år.

161 §.

Gör krigsman våld eller annan misshandel å öfverordnad krigsman, eller gör någon, som utan att vara krigsman lyder under denna lag, våld eller annan misshandel å krigsman, som öfver honom har befälsrätt i tjänsten, och sker brottet i eller för den våldfördes ämbete eller tjänst vid tillfälle, som i 80 § 2 mom. afses, skall den brottslige dömas till straffarbete från och med fyra till och med tio år eller på lifstid eller till dödsstraff genom skjutning.

Sker brott, hvarom i 89 § förmäles, vid tillfälle, som där afses, straffes den brottslige, efter ty nu är sagdt.

Hvad i 83 § är stadgadt, gälle jämväl i fråga om brott, hvarom i 1 mom. denna § förmäles.

162 §.

Våld eller annan misshandel å eller förolämpning mot krigsfånge, som hålles under militärbevakning, straffes efter allmän lag, där ej brottet efter 15 kap. medför svårare ansvar.

13 KAP.

Om skadegörelse, stöld och rån.

163 §.

Den, som uppsåtligen förstör befästning, mina, docka, verkstad, förråds- eller tyghus, magasin eller annan dylik för rikets försvar afsedd inrättning eller byggnad eller för användande i krig ämnadt fartyg eller eljest för krigsmaktens behof veterligen afsedd järnvägs-, telegraf- eller telefonanläggning, kanal- eller slussverk, väg, bro, vattenledning eller annan dylik anläggning, eller därå eller å hvad därtill hör gör sådan skada, att därigenom väsentligt hinder för krigsförberedelserna uppkommer eller krigsföretagen äfventyras, dömes till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år. Fick någon af gärningen svår kroppsskada eller död, och var den brottsliges handling af beskaffenhet, att han bort

kunna inse, att dylik olycka var däraf att befara; miste gärningsmannen lifvet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Har någon genom uppsåtlig skadegörelse å lifsmedel, krigsredskap eller annan dylik egendom, som den brottslige veterligen tillhörde krigsmakten eller var afsedd för dess behof, vållat väsentligt hinder för krigsförberedelserna, betydande brist för krigsfolket eller hinder för krigsföretagen, och var det skadade af beskaffenhet, att den brottslige bort kunna inse, att dylik verkan var af brottet att befara; straffes såsom i föregående mom. är sagdt.

164 §.

Föröfvar någon stöld af lifsmedel, krigsredskap eller annan krigsförnödenhet, som föres till fästning, krigsfartyg, läger eller annan ort, där krigsfolk är sammandraget, och vet han, att egendomen tillhör krigsmakten eller är afsedd för dess behof, dömes till straffarbete i högst sex år.

165 §.

Föröfvar någon tillgrepp, som i 106 § sägs, dömes för stöld till straffarbete från och med sex månader till och med åtta år.

166 §.

Hvar som å valplatsen stjälar från någon, som tillhör svenska krigsmakten eller därmed förbunden krigsmakt och i kriget stupat, dömes till straffarbete i högst fyra år. Går värdet af det tillgripna ej öfver femton kronor, skall ändå för stöld dömas, efter ty nu sagdt; dock må i sådant fall, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse i högst sex månader dömas.

Lag samma vare, om någon, som icke tillhör svenska krigsmakten eller därmed förbunden krigsmakt, å valplatsen föröfvar tillgrepp från någon, som tillhör krigsförande fientlig afdelning och i kriget stupat.

167 §.

Föröfvar man å valplatsen tillgrepp till större eller mindre belopp från någon, som tillhör svenska krigsmakten eller därmed förbunden krigsmakt och af sår eller sjukdom är urståndsatt att sin egendom värja, dömes för stöld till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år.

Begår någon rån å sådan i nöd stadd person eller gör försök därtill, straffes den brottslige efter allmän lag.

Förbryter sig någon, som icke tillhör svenska krigsmakten eller därmed förbunden krigsmakt, på sätt i 1 eller 2 mom. denna § sägs, emot sådan i nöd stadd person, hvilken tillhör krigförande fientlig afdelning, straffes den brottslige efter ty i nämnda mom. för hvarje fall är sagdt.

168 §.

Rånar någon krigsförnödenheter, som föras till fästning, krigsfartyg, läger eller annan ort, där krigsfolk är sammandraget, och vet han, att egendomen tillhör krigsmakten eller är afsedd för dess behof; dömes till straffarbete på lifstid eller i tio år.

Har man i afsikt att tillägna sig sådana krigsförnödenheter med våld eller sådant hot, som innebar trängande fara, öfverfallit den, som förde godset, men ej gittat fullborda rånet genom tillgrepp; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år.

169 §.

Hafva två eller flere sällat sig samman att rån, som i 168 § är sagdt, föröfva och sådant brott begått; då skola de mista lifvet eller dömas till straffarbete på lifstid.

Har i detta fall brottet ej blifvit genom tillgrepp fullbordadt; dömes till straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år.

170 §.

Har genom rån eller stöld af sådan egendom, som den brottslige veterligen tillhörde krigsmakten eller var för dess behof afsedd, väsentligt hinder för krigsförberedelserna, betydande brist för krigsfolket eller hinder för krigsföretagen vållats, och var det tillgripna af beskaffenhet, att den brottslige bort kunna inse, att en dylik verkan var af brottet att befara; då skall han, om rån föröfvats, mista lifvet eller dömas till straffarbete på lifstid, men i annat fall dömas till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år.

171 §.

Begår någon stöld andra gången eller oftare, och är den stöld sådan, som afses i 164, 165, 166 eller 167 §, må tiden för straffarbetet ökas med två år utöfver den i nämnda §§ för hvarje fall utsatta högsta strafftid. Ej må genom sådan förhöjning tiden för straffarbetet i något fall öferskrida tio år.

172 §.

Den, som för brott, hvarom i detta kap. förmäles, gjort sig förfallen till straffarbete i minst sex månader, skall ock dömas medborgerligt förtroende förlustig.

14 KAP.

Om öfverträdelser eller åsidosättande af tjänsteplikter i vissa fall.

173 §.

Underlåter befälhafvare att, i hvad på honom ankommer, sätta fästning eller annan försvarsanstalt i sådant försvarstillstånd, som i därom gifna bestämmelser är föreskrifvet, eller förhållandena eljest uppenbarligen påkalla, eller underlåter befälhafvare öfver ett eller flera krigsfartyg på sjötåg att, såvidt på honom ankommer, hålla dem i stridbart skick, eller försummar någon, som i sin tjänsteegenskap vid krigsmakten är pliktig att för dess behof anskaffa vapen, ammunition, lifsmedel eller andra förnödenheter, att i tid göra för ändamålet nödiga framställningar eller eljest vidtaga därför behöfliga åtgärder, som på honom ankomma; då skall, om fästningens eller försvarsanstaltens eller fartygs uppgifvande eller förlust eller eljest betydlig skada för rikets försvar eller väsentligt hinder för krigsföretagen eller betydande brist för krigsfolket af underlåtenheten eller försummelsen förorsakas, den brottslige dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år eller på lifstid eller till dödsstraff.

Kom af underlåtenheten eller försummelsen ringa eller ingen skada; dömes till straffarbete i högst sex år eller fängelse.

174 §.

Består brott, som i 120 § nämnes, i lössläppande af spion, krigsfånge eller annan person, som haft förbindelse med fienden, skall den brottslige, om brottet skedde uppsåtligen och med kannedom om nämnda förhållande, dömas till straffarbete från och med fyra till och med åtta år, där ej svårare straff är efter 10 kap. tillämpligt.

175 §.

Har befälhafvare för vakt, förpost, fartyg eller trupp, som erhållit befallning att iakttaga eller utforska fiendens rörelser eller trygga krigsmakten emot öfverraskning af fienden eller mot annan krigsfara, obehörigen lämnat sin post eller eljest ådagalagt grof försummelse af de plikter, som vid den särskilda förrätningens utförande honom ålago, eller har han under sådan tjänstgöring funnits öfverlastad af starka drycker; dömes, efter som faran och skadan var, till fängelse eller straffarbete i högst fyra år, men, om det skedde i närheten af fienden, till lifvets förlust medelst skjutning eller straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år.

Gör officer eller underofficer, som ej är befälhafvare, under sådan tjänstgöring, som i föregående mom. afses, sig skyldig till förseelse, som där sägs; dömes, så vida ej brottet efter annat lagrum medför svårare straff, till fängelse eller till straffarbete i högst två år, men om brottet skedde i närheten af fienden, till straffarbete från och med fyra till och med tio år.

176 §.

Visar skiltvakt, som blifvit utställd för att trygga krigsmakten emot öfverraskning af fienden eller mot annan krigsfara, grof försummelse i detta sitt åliggande, eller finnes han under sådan tjänstgöring öfverlastad af starka drycker, eller har han, innan aflösning skett, öfvergifvit sin post eller lämnat den åt annan; dömes så, som i 175 § 1 mom. stadgats; dock må, där synnerligen mildrande omständigheter förekomma, och brottet ej skett i närheten af fienden, den brottslige beläggas med vaktarrest i minst tio dagar.

177 §.

Sker brott, hvarom i 127 § 2 mom. förmåles, miste den brottslige lifvet eller dömes till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med 10 år; varde ock förklarad medborgerligt förtroende förlustig.

Hvad i 127 § 4 mom. är stadgadt, gälle jämväl i det fall, hvarom i denna § sägs.

15 KAP.

Om olofligt krigsbyte samt om missbruk af vapenmakten i krig.

178 §.

Hvar som obehörigen tager krigsbyte, dömes till fängelse i högst sex månader eller belägges, där mildrande omständigheter förekomma, med disciplinstraff.

Den, som af taget krigsbyte, i afsikt att sig eller annan det tillägna, olofligen undanhåller något, varde straffad med fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år.

179 §.

Tager man under eller efter drabbning från någon, som tillhör krigförande fientlig afdelning, hvad ej till krigsbyte göras må; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. Skedde det från krigsfänge, vare den omständighet såsom försvårande ansedd.

Föröfvades tillgreppet från fiende, som i drabbningen stupat; dömes till straffarbete i högst fyra år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse.

Var fienden af sår eller sjukdom urståndsatt att sig försvara; dömes den brottslige till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. Tillfogades fienden för bytets tagande ytterligare sår eller skada; varde gärningsmannen dömd till straffarbete från och med fyra till och med tio år eller på lifstid. Stannade i sistnämnda fall gärningen vid försök, dömes till straffarbete från och med två till och med åtta år.

180 §.

Hvar som, när befastad ort, läger eller annan plats intages, eller eljest under eller efter drabbning, tillägnar sig gods eller penningar från invånare i fientligt land, hvilken ej tillhör krigförande fientlig afdelning, dömes för plundring till straffarbete från och med fyra till och med tio år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må tiden för straffarbetet nedsättas till två år.

Såsom plundring skall icke anses, om tillägnandet allenast omfattar lifsmedel, läkemedel, klädspersedlar, bränsle, foder, dragare eller fordon och icke öfverstiger det nödiga behovet härutinnan.

Har någon genom öfverfallande medelst våld å person eller användande af hot, som innebar trängande fara, gjort försök till brott, som här är sagdt, men ej gittat fullborda tillgreppet, varde för försök till plundring dömd till straffarbete i högst sex år.

Där vid plundring eller försök därtill så groft våld någon tillfogats, att han däraf fått svår kroppsskada eller ljutit döden; skall den brottslige i förra fallet dömas till straffarbete på lifstid eller i tio år och i senare fallet mista lifvet eller dömas till straffarbete på lifstid.

181 §.

Hvar som i sin tjänsteegenskap vid krigsmakten, för egen vinning eller annans enskilda nytta, ålägger invånare i eget eller främmande land krigsgärd eller leverans af lifsmedel, foder, fordon eller annan dylik krigsförnödenhet eller tjänstbarhet eller uttager annan eller större gärd, leverans eller tjänstbarhet än den, som i vederbörlig ordning fastställts, eller utfordrar, hvad han vet af gärd, leverans eller tjänstbarhet redan guldet eller fullgjordt vara, dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. Var det befälhafvare, som gjorde sig härtill skyldig, må, där brottets beskaffenhet sådant föranleder, tiden för straffarbetet höjas till sex år.

Ämbets- eller tjänsteman, som i sitt ämbete eller sin tjänst vid krigsmakten beträdes med brott, hvarom i denna § är sagdt, varde ock afsatt samt förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

182 §.

Hvar som mot fienden brukar gift, dömes till straffarbete i högst sex år.

Brukar någon mot fienden krigsredskap, hvars användning Konungen efter aftal med främmande makt förbjudit, eller brukar någon krigsredskap på sätt, som Konungen efter sådant aftal förklarar otillåtet; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till disciplinstraff.

183 §.

Har någon efter drabbning, å stället, där den hölls, eller i närheten däraf eller å taget fartyg eller i eröfrad fästning eller annan ort, föröfvat våld eller annan misshandel å den, som icke gjort motstånd eller som är satt under beskydd, eller å krigsfånge eller å sårad eller sjuk person eller å den, som har vård om sjuk eller sårad, och innefattar gärningen ej brott, som bör straffas efter 179 § 3 mom.; varde för våldet eller misshandeln dömd till ansvar efter allmän lag och, vid straffets bestämmande, brottet ansedt såsom begånget under försvärande omständigheter.

*Fjärde delen.***Om befälhavares disciplinära myndighet.**

16 KAP.

Om disciplinmål.

184 §.

I vissa mål tillkomme det vederbörande befälhavare att ålägga disciplinstraff. Dessa mål kallas disciplinmål.

185 §.

Till disciplinmål räknas de mål, som angå öfverträdelse af denna lag, då de efter samma lags nedannämnda rum kunna försonas med disciplinstraff, nämligen:

- 1) rymningsbrott, delaktighet däri eller stämpling därtill efter 50, 51, 56, 57, 58, 59 och 154 §§;
- 2) olofligt undanhållande efter 52, 53, 54, 55, 56, 59 och 157 §§;
- 3) öfverträdelse af ålagd arrest utan bevakning efter 61 §;
- 4) otillåtna sammankomster efter 73, 74 och 75 §§;
- 5) vägran eller underlåtenhet att fullgöra förmans befallning efter 76, 77 och 78 §§;
- 6) underlåtenhet att efterkomma öfverordnads föreskrifter efter 79 §;
- 7) våld, hot eller förolämpning, hvarom förmäles i 80, 81, 82, 85, 90, 91 och 93 §§; dock att dessa mål ej må utan den förorättades uttryckliga medgifvande behandlas såsom disciplinmål;

8) ohörsamhet eller uppstudsighet emot skiltvakt eller annan vakt, patrull eller truppafdelning eller mot person, hörande till krigsmaktens polisväsende, efter 88 §;

9) störande af gudstjänst efter 95 §;

10) oljud, oväsande, oanständigt uppförande eller annat förargelseväckande beteende och fylleri efter 96 §;

11) anstötligt och ovärdigt uppförande efter 97 §;

12) oförsiktighet med eld eller lätt antändbart ämne efter 99 §;

13) obehörigt nyttjande af kronan tillhörig eller för dess behof afsedd egendom efter 100 §;

14) olofflig försäljning, pantsättning eller annan förskingring, förstörande eller skadande af vapen, utrednings- eller beklädnadspersedlar, ammunition, tjänstehäst eller dess mundering eller foder eller hvad annat, som till utrustning hör, samt de flera förbrytelser, som omförmälas i 101 §, efter samma lagrum;

15) åtgärd af förman, som hör till manskapet, hvarigenom underlydande förmås till sammanskott, utgift, kostnad eller obehörigt arbete, efter 113 §; så ock emottagande af sådant utaf underlydande, då det bjudes såsom af fri vilja, efter samma lagrum;

16) afgifvande i tjänsten af osannfärdig rapport samt försök att i angelägenhet, som rör tjänsten, vilseleda öfverordnad eller annan, som är behörig att infordra eller mottaga meddelanden i sådan angelägenhet, efter 116 §;

17) obehörigt öfvergifvande af eller försummelse på post, så ock fylleri under vaktgöring eller annan likartad tjänstgöring efter 123, 124, 125 och 176 §§;

18) dubbel anställning efter 126 §;

19) vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i tjänsten efter 130 §, där ej genom förseelsen uppkommit skada eller kostnad, från hvars ersättande befrielse kan, enligt hvad i 33 § sägs, äga rum;

20) vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i tjänsten af den, som utan att vara krigsman lyder under denna lag, efter 132 §;

21) gemenskap med fienden efter 147 §; samt

22) obehörigt tagande af krigsbyte efter 178 §.

186 §.

Är någon på en gång angifven dels för förseelse, hvilken är att hänföra till disciplinmål, och dels för brott, som tillhör krigsdomstols

upptagande, och hafva antingen båda förbrytelserna blifvit föröfvade genom en och samma handling eller utgöra de arter af samma slags brott, skola de båda hänskjutas till domstolen.

187 §.

Emot den, som upphört att tillhöra krigsmakten, må ej åtal för sådana af honom under tjänstetiden begångna förbrytelser, hvilka äro att hänföra till disciplinmål, af befälhafvare handläggas, utan skall sådant åtal, om det ifrågakommer, göras anhängigt hos krigsdomstol.

188 §.

Har någon af det vid krigsmakten fast anställda manskapet rymt, anses han i fråga om disciplinstraff och dess åläggande fortfarande tillhöra krigsmakten, ändå att han ej ertappas, förr än annan blifvit i hans nummer insatt.

189 §.

Om befälhavares skyldighet att i vissa fall, då sådan förseelse förekommer, hvarom i 185 § förnäles, öfverlämna målet till krigsdomstol, därom stadgas i 18 kap.

190 §.

Utän hinder af hvad i 184 och 185 §§ finnes föreskrifvet, äger krigsdomstol att etter lag ålägga disciplinstraff i mål, som är under dess handläggning.

17 KAP.

Om de befälhafvare, som äga bestraffningsrätt i disciplinmål.

191 §.

Besträffningsrätt i disciplinmål tillkommer i den utsträckning, som i 16 kap. sägs, utan inskränkning nedannämnda befälhafvare, enhvar öfver den personal, som står under hans befäl, nämligen:

1:o) chef för arméfördelning och likställd befälhafvare samt chef för regemente eller likställdt truppförband vid armén;

2:o) stationsbefälhafvare, varfschef, chef för underofficers- och sjömanskårerna, chef för exercis- och underbefälsskolorna samt beväringssbefälhafvare vid flottans stationer äfvensom chef för skeppsgossekår;

3:o) chefen för marinstabens samt inspektören af flottans öfningar till sjöss;

4:o) eskaderchef samt afdelnings-, flottilj-, divisions- och fartygschef af minst regementsofficers grad;

5:o) bevakningschef vid kustsignalväsendet;

6:o) chefen för kustartilleriet och chef för regemente, tillhörande kustartilleriet;

7:o) inskrifningsområdesbefälhafvare; samt

8:o) befälhafvare af minst kaptens grad för skola, kommendering, verk eller inrättning, som ej tillhör visst truppförband af armén eller kustartilleriet eller station af flottan, eller för detacherad afdelning; så ock chef af kaptens grad för själfständig eller detacherad fartygsafdelning eller för enkelt eller detacherad fartyg.

Samma befogenhet, som nu är sagd, tillkommer befälhafvare, som af Konungen förordnats att innehafva högre befäl än de förut i denna § nämnda.

I krigstid äger enhver befälhafvare, som innehar minst underofficers grad och för befäl öfver detacherad afdelning, bestående af minst ett kompani eller däremot svarande styrka, bestraffningsrätt i enahanda utsträckning, som förut i denna § är sagdt.

192 §.

Hvad i 191 § är sagdt om där omförmälda befälhafvare, gälle ock om befälhafvare, som enligt förordnande eller tjänstereglemente tillfälligt utöfvar befäl, som afses i nämnda §, och, om detta är sådant, som omförmäles under 4:o) och 8:o) af samma §, innehar sådan grad, som, enligt hvad där är sagdt, erfordras för bestraffningsrättens utöfning.

193 §.

Med detacherad afdelning likställes enligt denna lag afdelning, hvilken, utan att densamma af befälhafvare i föreskrifven ordning förklarats vara detacherad, från hufvudstyrkan skilts på sådant sätt, att dagliga befallningar icke kunna omedelbart från dennas befälhafvare inhämtas. Hvad sålunda är sagdt, äge motsvarande tillämpning i fråga om fartygsafdelning eller fartyg.

194 §.

Befälhafvare af lägre än kaptens men minst underofficers grad, hvilken utöfvar sådant befäl, som i 191 § 8:o) är sagdt, äger, där ej sådant fall är för handen, som afses i sista mom. af nämnda §, öfver honom underlydande bestraffningsrätt med den inskränkning, att vaktarrest öfver tio dagar eller vaktarrest med skärpning genom mörkt enrum öfver tre dagar ej må af honom äläggas.

195 §.

Utöfvar någon, som ej är krigsman, sådant befäl, som omförmäles i 191 § 8:o) eller 194 §, då äger den befälhafvare, där han innehar underofficers eller högre rang, öfver den personal, som står under hans befäl, enahanda bestraffningsrätt, som, enligt hvad ofvan är stadgad, tillkommer krigsman af motsvarande grad.

196 §.

Kommandant i fästning eller i annan ort, där krigsmakt är förlagd, äger bestraffningsrätt öfver garnisonen för öfverträdelse af hvad angående fästningens eller ortens försvar, garnisonstjänsten eller ordningen på stället af kommandanten förordnas, så ock för förseelser på vakt eller i annan tjänsteförrättning, som är under hans inseende.

Har afdelning af garnisonen ej egen, till utöfning af bestraffningsrätt behörig befälhafvare, äger kommandanten jämväl i andra mål utöfva bestraffningsrätt öfver afdelningen.

I de mål, däri kommandant innehar bestraffningsrätt, äger han, om han är af kaptens eller högre grad, att utöfva nämnda rätt i enahanda utsträckning, som i 191 § afses, men i annat fall med den inskränkning, som i 194 § angående där omförmälda befälhafvare är stadgad.

Hvad ofvan om kommandant är sagdt, äge motsvarande tillämpning i fråga om med kommandant likställd befälhafvare.

197 §.

Chef å fartyg, där afdelning af armén eller kustartilleriet blifvit till tjänstgöring kommanderad, äger öfver den afdelning enahanda bestraffningsrätt som öfver fartygets öfriga besättning.

Är afdelning af krigsmakten för annat ändamål tagen ombord, äge fartygschefen att, inom gränsen af sin bestraffningsrätt, ålägga bestraffning

för förseelser, som någon af afdelningen begår emot hvad i afseende å fartygets säkerhet eller rörelser eller ordningen ombord af fartygschefen förordnas; börande i sådant fall afdelningens befälhafvare, ifall han är af högre grad eller rangklass än fartygschefen, bestämma straffet.

Har afdelningen icke ombord å fartyget egen till utöfning af bestraffningsrätt behörig befälhafvare, äger fartygschefen att inom ofvan nämnda gräns jämväl i öfrigt utöfva bestraffningsrätt öfver afdelningen.

198 §.

Lyder fartyg, hvars chef är af lägre grad än regementsofficer, under högste befälhafvare öfver flotta eller under eskader- eller afdelningschef, äger den högre befälhafvaren att åt fartygschefen uppdraga bestraffningsrätt med den inskränkning, som i 194 § i fråga om där omförmäld befälhafvare är stadgad.

199 §.

Finner befälhafvare, som innehar bestraffningsrätt med den inskränkning, hvarom i 194 § förmåles, af underlydande begången förseelse påkalla strängare straff, än han själf äger ålägga, eller uppstår hos honom tvekan, huruvida målet bör behandlas såsom disciplinmål eller hänskjutas till krigsdomstol, öfverlämne befälhafvaren målet till närmast högre med oinskränkt bestraffningsrätt beklädd befälhafvare eller, där han är chef för själfständig fartygsafdelning eller enkelt fartyg, till stationsbefälhafvaren vid den station af flottan, dit fartyget, hvarå den felaktige befinner sig, hör eller först ankommer; och åligger det nämnda högre befälhafvare eller stationsbefälhafvaren att meddela beslut i målet.

Äger befälhafvare för afdelning af krigsmakten, som tillhör garnison i fästning eller annan ort, där kommandant finnes, eller som är tagen ombord å fartyg utan att vara till tjänstgöring därstädes kommanderad, bestraffningsrätt öfver afdelningen allenast med den inskränkning, som ofvan nämnts, vare den befälhafvare, om kommandanten eller fartygschefen är beklädd med oinskränkt sådan rätt, berättigad att i fall, som i 1 mom afses, öfverlämna målet till kommandanten eller fartygschefen, som i sådan händelse har att meddela beslut i målet.

200 §.

Mål rörande våld, hot eller förolämpning mot befälhafvare, som, enligt hvad ofvan stadgats, själf skulle äga att utöfva bestraffningsrätt i

målet, varde, där ej lägre med bestraffningsrätt utrustad befälhafvare finnes, öfverlämnadt till närmast högre befälhafvares handläggning; dock att denna bestämmelse ej må utgöra hinder för att å fartyg på sjötåg befälhafvaren själf må utöfva bestraffningsrätten, då förseelsens omedelbara bestraffande finnes för krigstuktens upprätthållande erforderligt.

201 §.

Befälhafvare, som endast för viss tid eller för viss tjänsteförrättning har underlydande under sitt befäl, må, där så finnes lämpligt, för särskildt fall hos den befälhafvare, som eljest äger bestraffningsrätt öfver den felaktige, hemställa om hans bestraffande.

18 KAP.

Om handläggningen af disciplinmål.

202 §.

Varder någon hos befälhafvare angifven för förseelse, hvarom i 185 § förmäles, eller är eljest till befälhafvarens kunskap kommet, att sådan förseelse blifvit begången, då skall utredning om förseelsen och de närmare omständigheterna därvid ske vid förhör. Sådant förhör hålles af den tilltalades till bestraffningsrättens utöfning behörige befälhafvare eller, där denna rätt innehafves af befälhafvare, som omtalas i 191 § 1:o—7:o), eller af högre befälhafvare eller af kommandant, och han ej finner skäl att själf hålla förhöret, af den, hvilken därtill i allmänhet eller för särskildt fall af befälhafvaren eller kommandanten förordnats.

Vid förhöret, därvid någon af den tilltalades öfverordnade eller af de med honom likställda alltid bör, där så ske kan, vara tillstädes, skall målsägande, om sådan finnes, och han det äskar, varda hörd, den tilltalade lämnas tillfälle att förklara sig samt i öfrigt iakttagas, hvad för utredning af förseelsens beskaffenhet och pröfning af den tilltalades straffbarhet är af nöden. Hvad vid förhöret hufvudsakligen förekommit, skall i korthet antecknas, där ej i krig hinder därför möter.

203 §.

Finner vederbörande befälhafvare målet rätteligen ej vara af beskaffenhet att böra behandlas såsom disciplinmål, i ty att antingen påföljden i det särskilda fallet ej bör stanna vid disciplinstraff, eller ock erforderlig utredning om brottets beskaffenhet eller den angifnes straffbarhet ej har kunnat vinnas, då skall målet öfverlämnas till krigsdomstol; dock att i sistnämnda fall befälhafvaren, där saken pröfvas vara af synnerligen ringa vikt och målsägande ej för vinnande af ytterligare utredning påfordrar dess hänskjutande till krigsdomstol, må låta målet förfalla.

204 §.

Disciplinstraff skall lämpas efter förseelsens mer eller mindre svåra beskaffenhet, de flera eller färre försvårande eller förmildrande omständigheter, under hvilka den blifvit begången, samt den straffskyldiges uppförande i öfrigt, hvarvid synnerligt afseende bör fästas därå, om han alltid tillförene förhållit sig väl eller däremot oftare och för svårare förseelser undergått straff.

205 §.

Ej må för förseelse, hvilken är att hänföra till disciplinmål och hvarför den felaktige blifvit straffad, tillökning i bestraffningen sedermera åläggas honom.

19 KAP.

Om verkställighet af disciplinstraff.

206 §.

Disciplinstraff, som blifvit ålagdt af befälhafvare, skall, där så kan ske, genast verkställas.

Är den straffskyldige för annat brott under tilltal vid domstol, må straffets verkställighet däraf ej hindras eller uppehållas.

Hålles tilltalad häktad för brott, som hör till domstols upptagande, och angifves han tillika för förseelse, hvilken må behandlas såsom disciplinmål; då må väl disciplinstraff af befälhafvaren i vanlig ordning honom åläggas, men ej bringas till verkställighet, innan antingen den tilltalade varder ställd på fri fot eller utslag blifvit meddeladt i det mål, som hör till domstolens behandling, och detta utslag vunnit laga kraft.

207 §.

Befälhafvare, som i disciplinmål ålagt straff, skall i laga ordning befordra det till verkställighet eller, om straffet bör af annan befälhafvare verkställas, hos denne därom göra hemställan. Tillhör den straffskyldige afdelning, som tagits ombord å fartyg utan att vara till tjänstgöring å fartyget kommenderad, och har bestraffningen ålagts af afdelningens egen befälhafvare, må bestraffningen ej å fartyget verkställas, innan fartygets chef förklarar hinder därför ej möta.

Innan i disciplinmål ålagd bestraffning verkställs, skall befälhafvaren eller den hans ställe företräder, antingen offentligen eller genom skriftliga order, meddela den straffskyldige underrättelse om orsaken till bestraffningen och om dennas beskaffenhet, så ock om hvad den straffskyldige har att iakttaga, i händelse han med beslutet om bestraffningen icke åtnöjes.

20 KAP.

Om klagan i disciplinmål.

208 §.

Den, som blifvit genom beslut, meddeladt af befälhafvare af officers grad eller rang, belagd med disciplinstraff och med beslutet ej åtnöjes, äger att före klockan tolf å tjugonde dagen från den dag, då straffet afslutades, ingifva sina besvär till krigshofrätten eller, om öfverkrigsrätt trädt i verksamhet vid den afdelning af krigsmakten, dit befälhafvaren hör, till öfverkrigsrätten; dock stände det klaganden öppet att i stället inom nämnda tid aflämna sina besvär till den befälhafvare, som ålagt bestraffningen eller i hans ställe satt är; åliggande det befälhafvaren att ofördröjligen insända besvärsskriften, försedd med påteckning om tiden för

dess aflämnande till honom, jämte öfriga besvärshandlingar till krigsöfverdomstolen.

Den, som blifvit genom beslut, meddeladt af befälhafvare af underofficers grad eller rang, belagd med disciplinstraff och med beslutet ej åtnöjes, äger att inom den tid, som i 1 mom. sägs, aflämna sina besvär, ställda till den krigsrätt, under hvilken befälhafvaren, som ålagt bestraffningen, lyder, till den befälhafvare, som har att förordna krigsrätten.

Möter under fält- eller sjötåg, då afdelning af krigsmakten är detacherad, laga hinder för besvärens ingifvande inom tid, som här ofvan sägs, beräknas tiden, inom hvilken besvären skola ingifvas, från den dag, hindret upphörde.

Försummar den missnöjde, hvad sålunda är föreskrifvet, hafve förordat sin talan.

Domstolen äger att utlåta sig, om och i hvad mån det undergångna straffet bör räknas klaganden till last, äfvensom angående befälhafvarens förhållande.

Utan hinder af anförda besvär skall straffet i föreskrifven ordning verkställas.

21 KAP.

Om tillrättavisningar.

209 §.

För mindre förseelser och fel mot militär tukt och ordning, hvilka icke finnas påkalla ansvar efter denna lag, må, på sätt och i den ordning af Konungen närmare förordnas, såsom tillrättavisning användas:

a) varning, meddelad enskildt eller i närvaro af några den felaktiges öfverordnade eller med honom likställda;

b) vägran, ombord å fartyg, af landpermission för viss bestämd tid, högst trettio dagar, eller för högst sex landpermissionsdagar; samt, för manskap dessutom:

c) åläggande för visst antal gånger, högst sex, eller för viss bestämd tid, högst femton dagar, att utom tur förrätta handräcknings- eller andra arbeten, som för krigsmaktens behof kunna förefalla;

d) förbud att under viss bestämd tid, högst femton dagar, vistas utom kasernområde, läger eller däremot svarande område; och

e) mistning af dagaflöning eller aföningstillägg till ett belopp af högst fyra kronor.

Tillrättavisning, hvarom nu är sagdt, må ej användas af mer än ett slag för samma förseelse eller fel, ej heller tillrättavisning, hvarom i c) förmäles, i något fall så användas, att genom öfveransträngning eller annan orsak men för den felaktiges hälsa och tjänstbarhet däraf kommer.

Om tillrättavisningar, som få användas för barn, hvilka ej fyllt femton är, därom förordnar Konungen.

Förslag

till

L a g

om införande af den nya strafflagen för krigsmakten samt hvad i afseende dära iakttagas skall.

1 §.

Den strafflag för krigsmakten, hvilken nu är antagen, skall, jämte hvad här nedan stadgas, lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1909.

2 §.

Genom den nya strafflagen för krigsmakten upphävas: strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881 jämte alla de särskilda nu gällande stadganden, som utgöra ändring af nämnda lag eller tillägg däri;

31 § och 36 § 2 mom. värnpliktslagen den 14 juni 1901; så ock hvad i öfrigt finnes i lag eller särskild författning eller i reglementen, instruktioner eller andra särskilda föreskrifter stridande mot den nya lagens bestämmelser.

3 §.

Förekommer i särskild författning hänvisning till straffbestämmelse, som enligt 2 § blifvit upphäfd, skall brott, hvarför sådan hänvisning är

gifven, straffas efter nya strafflagen för krigsmakten, så framt straff å det brott däri utsättes; finnes straff å brottet däri ej utsatt, vare hänvisningen förfallen.

4 §.

Brott, som är föröfvadt, innan nya strafflagen för krigsmakten blifvit gällande, men för hvilket dessförinnan straff ej är bestämdt genom domstols utslag, som vunnit laga kraft eller ej öfverklagadt varder, eller genom befälhafvares beslut i disciplinmål, skall efter nya lagen straffas, om det straff, som efter densamma bör åläggas, är lindrigare än det, som varit stadgadt i äldre lag; och skall därvid jämväl iakttagas, att, om enligt äldre lag disciplinstraff skulle följa å brottet, disciplinstraff enligt nya lagen skall åläggas, därest ej sådant fall är för handen, som nedan i denna § sägs.

Har någon, innan nya strafflagen för krigsmakten blef gällande, genom domstols utslag, som vunnit laga kraft eller ej öfverklagadt varder, eller genom befälhafvares beslut i disciplinmål blifvit belagd med disciplinstraff, och varder han öfvertygad att förut hafva gjort sig skyldig till annan förseelse, därå disciplinstraff bör följa, varde straffet för båda förseelserna bestämdt enligt äldre lag.

5 §.

Har verkställighet af straff blifvit påbörjad, innan nya strafflagen för krigsmakten blef gällande, men dessförinnan ej hunnit afslutas, skall därmed fortsättas i enlighet med föreskrifterna i äldre lag, där ej här nedan annorlunda stadgas.

6 §.

Vid verkställighet af arreststraff, som blifvit någon ålagdt, innan nya strafflagen för krigsmakten blef gällande, men ej dessförinnan börjat verkställas, skall iakttagas:

- 1:o) att arrest utan bevakning och vaktarrest verkställas så, som angående dessa straff i nya strafflagen för krigsmakten är stadgadt; samt
- 2:o) att, om sträng arrest ålagts för längre tid än sex dagar, den straffskyldige under den del af strafftiden, som öfverskjuter sex dagar, skall hållas i ljust rum, och att i fråga om sådant straff i öfrigt skall

lända till efterrättelse, hvad i ofvannämnda lag är föreskrifvet om verkställighet af vaktarrest.

Inträffar sådant fall, som sägs i 4 § 2 mom., lände vid straffets tillämpning de i 42 § af nya strafflagen för krigsmakten stadgade grunder till efterrättelse, där de tillämpliga äro.

7 §.

Har någon, efter det nya strafflagen för krigsmakten blef gällande, begått förseelse, som ådrager arreststraff, och har dessförinnan enligt äldre lag ålagts honom arreststraff, hvilket icke till fullo gått i verkställighet, då skall, med tillämpning af de i 40, 41 och 42 §§ i nya lagen stadgade grunder, det sist ålagda straffet sammanläggas med det tidigare ålagda eller dess återstod till ett arreststraff enligt nya lagen; och skall därvid sträng arrest anses svara mot vaktarrest med skärpning genom mörkt enrum; dock att, vid förvandling af sträng arrest utan skärpning genom mistning af sängkläder till vaktarrest med skärpning genom mörkt enrum, sistnämnda straff ej må verkställas med skärpning genom hårdt nattläger i vidare mån, än det sist ålagda straffet förbundits med dylik skärpning; och skall, om sträng arrest ålagts för längre tid än sex dagar, den öfverskjutande arresttiden vid sammanläggningen anses såsom vaktarrest utan skärpning eller, om den stränga arresten ålagts med skärpning genom mistning af sängkläder, såsom vaktarrest med skärpning genom hårdt nattläger.

Skall arreststraff, ålagdt enligt äldre lag, öfvergå till fängelse eller straffarbete, gälle de i sådan lag för slikt fall stadgade grunder.

Förekomma till verkställighet på en gång flera beslut, hvarigenom samma person blifvit fälld till straff, hvilka, efter ty i denna § är sagdt, ej kunna jämte hvarandra verkställas, göres om förhållandet anmälan hos krigsöfverdomstolen, som förordnar, huru straffen skola sammanläggas.

8 §.

Där nya strafflagen för krigsmakten utsätter särskildt straff för återfall i brott, skall det straff ådömas, ändå att straffet för förra brottet varit ådömdt efter äldre lag eller författning, så framt den brottslige samma straff till fullo undergått.

9 §.

Är brottslig gärning föröfvad, innan nya strafflagen för krigsmakten blef gällande, skall i fråga om tid för åtal eller för verkställande af utslag

eller beslut, hvarigenom straff blifvit ålagdt, afseende göras å det straff, hvarmed brottet i nya lagen belägges, dock så att den, som efter äldre lag är till frihet från åtal berättigad, njuter den frihet till godo, ändå att brottet kunde åtalas efter nya lagen.

10 §.

Finnes, sedan nya strafflagen för krigsmakten blifvit gällande, tillrättavisning böra meddelas någon för förseelse eller fel, som dessförinnan begåtts, skall tillrättavisning enligt nya lagen meddelas.

Har verkställighet af tillrättavisning blifvit påbörjad, innan nya strafflagen för krigsmakten blef gällande, men dessförinnan ej hunnit afslutas, skall därmed fortsättas i enlighet med dittills gällande föreskrifter.

Förslag

till

L a g

angående ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången därstädes den 11 juni 1868.

Häriigenom förordnas, att nedanstående delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången därstädes den 11 juni 1868 skola erhålla följande förändrade lydelse:

18 §.

Till krigsdomstol höra följande mål:

1:o) åtal emot dem, som lyda under strafflagen för krigsmakten eller eljest äro underkastade straff efter samma lag, för brott, som i andra eller tredje delen af nämnda lag omförmäles såsom straffbart, vare sig straffet finnes utsatt där eller i sådant afseende hänvisning är gjord till allmän lag;

2:o) åtal för fel och förbrytelser i ämbete eller tjänst vid krigsmakten jämväl i de fall, då den brottslige ej lyder under strafflagen för krigsmakten eller brottet däri icke omförmäles såsom straffbart;

3:o) åtal emot dem, som lyda under strafflagen för krigsmakten, för brott i öfrigt af hvilken beskaffenhet som helst, då de föröfvas i fält

eller inom fästning, som för annat ändamål än öfning ställes eller är ställd på krigsfot, eller på sjötåg i krigstid eller utom riket, såvida åtalet anställes, medan truppen är i fält eller sjötåget varar eller fästningen fortfarande är ställd på krigsfot;

4:o) åtal emot krigsfånge eller emot utländsk man, hvilken vid krig mellan främmande makter, därunder Sverige är neutralt, här i riket internerats, förutom i de fall, som afses under 1:o), jämväl i andra fall, såvida åtalet rör brott, som begås, medan den tilltalade hålles under militärbevakning; så ock åtal emot krigsfånge för brott, som af honom föröfvas utom riket, ändå att han ej hålles under dylik bevakning;

5:o) åtal emot dem, som lyda under strafflagen för krigsmakten, för delaktighet i brott, som skall åtalas vid krigsdomstol, eller för underlåtenhet att upptäcka sådant brott, ändå att nämnda lag ej är å den åtalade delaktigheten eller underlåtenheten tillämplig; så ock åtal emot personer, som omförmälas under 4:o), för delaktighet i brott, som skall åtalas vid sådan domstol;

6:o) tvister om gjordt krigsbyte till lands eller uppbringning till sjöss; samt

7:o) besvär öfver befälhafvares beslut, hvarigenom disciplinstraff blifvit någon ålagdt.

Från de mål, som här ofvan under 1:o) och 2:o) omförmälas, undantagas mål, som, enligt hvad särskildt är stadgadt, tillhöra domkapitels upptagande eller, där ej sådant fall är för handen, som under 3:o) afses, böra pröfvas af kammarrätten.

I mål, som af krigsdomstol handläggas, äge den ock döma i fråga om skadestånd, rättegångskostnad med mera, som af hufvudsaken flyter, äfven då nämnda frågor ej samtidigt med denna afgöras.

Där inför krigsdomstol den tilltalade eller annan, som lyder under strafflagen för krigsmakten, med smädligt yttrande i tal eller skrift eller med hotelse eller missfirmlig gärning förolämpar domaren eller någon, som ej lyder under nämnda lag, äge ock krigsdomstolen att därför döma till ansvar utom i det fall, då förolämpningen blifvit begången mot enskild person, och denne förbehåller sig att därom föra talan vid allmän domstol.

Är i särskild författning stadgadt, att undersökning i mål eller ärende skall äga rum inför krigsdomstol, vare det gällande.

19 §.

I mål, hvarom 18 § handlar, skall, där ej i denna lag eller genom särskild författning annorlunda bestämmes, krigsrätt rannsaka och döma;

och upptagas målen af vederbörande regements- eller stationskrigsrätt vid det regemente eller den kår eller station, som den tilltalade tillhör eller som, där viss person ej tilltalad är, målet närmast angår. Om vid den tid, då målet skall anhängiggöras, den tilltalade eller den trupp, som målet eljest rör, är förlagd i garnison å sådan ort eller hör till sådan afdelning af krigsmakten, för hvilken garnisons- eller fältskyrskrätt finnes, tillkommer det denna att målet handlägga.

Tilltalas någon, som ej tillhör krigsmakten, och är ej sådant fall för handen, hvarom i 24 § förmåles, upptages målet vid den krigskrätt, som har att handlägga mål rörande den afdelning af krigsmakten, där den tilltalade gripes eller finnes.

26 §.

Angifves någon för delaktighet i brott, hvilket vid krigsdomstol åtalas, och är den angifne i det ifrågavarande fallet ej underkastad straff efter strafflagen för krigsmakten; äge denna domstol väl att äfven angående den delaktige rannsaka, men insände sedan protokollen i målet till vederbörande allmän domstol, som öfver honom dömer.

Lag samma vare, om den, som är tilltalad vid krigsdomstol, där yrkat för angifvelsen brottmålsansvar å person, som ej lyder under krigslag.

Varder i mål, som, hvad hufvudmannen angår, hör till allmän domstols upptagande, någon vid krigsmakten angifven för delaktighet; döme ock den allmänna domstolen däröfver, ändå att ansvaret skall bestämmas efter strafflagen för krigsmakten.

37 §.

Är sådant förhållande för handen, att underrätts utslag jämlikt allmän lag skall underställas öfverretts pröfning, varde ock då krigskrätts utslag underställt krigsöfverdomstols pröfning; och gifve krigskrätten därvid till känna, hvad part har att iakttaga, där han vill i den högre rätten sig yttra. Har utslaget meddelats af krigskrätt, som hemma i landet hållen är, eller af krigskrätt, som lyder under öfverkrigskrätt, låte auditören inom tjugu dagar från den dag, då utslaget gafs, till krigsöfverdomstolen insända utslaget samt öfriga protokoll och handlingar i målet. Skall utslag underställas, som meddelats af krigskrätt vid afdelning af armé, som utom riket är, eller å fartyg på sjötåg, och är ej särskild öfverkrigskrätt förordnad, åligge det auditören att inom hälften af den tid, som ofvan är nämnd, aflämna utslaget jämte öfriga protokoll och handlingar i målet till den befälhafvare, som förordnat krigskrätten; och insände befälhafvaren dem med första möjliga lägenhet till krigshofrätten.

38 §.

Har af krigsrätt handlagts mål, som tillhör krigsöfverdomstols omedelbara pröfning, skola protokoll och handlingar i målet af auditören insändas eller aflämnas inom den för hvarje fall i 37 § stadgade tid, räknad från den dag, rannsakingen afslutades.

39 §.

Då mål af krigsrätt slutligen afgöres, eller af rätten till värjemålsed dömes, gifve rätten i utslaget till känna hvad den, som vill söka ändring i utslaget, i sådant hänseende har att iakttaga.

Vill någon klaga öfver annat af krigsrätt meddeladt beslut, än nyss är nämndt, och begär han hos rätten underrättelse om hvad i sådant afseende iakttagas bör, varde ock därom underrättelse lämnad. Sökes sådan underrättelse, då rätten ej sitter, varde den meddelad af auditören.

40 §.

Besvär öfver utslag eller beslut, som meddelats af krigsrätt inom riket, skola till krigshofrätten ingifvas före klockan tolf å tjugonde dagen från den dag, då utslaget eller beslutet gafs; dock vare det klaganden tillåtet att i stället inom nämnda tid aflämna sina besvär till den befälhafvare, som förordnat krigsrätten; åliggande det befälhafvaren att ofördröjligen insända besvärshandlingarna till krigshofrätten.

Part, som i målet hålles häktad, stånde öppet att intill besvärstidens utgång aflämna sina besvär, där han hålles i allmänt häkte, till Konungens befallningshafvande eller tillsyningsmannen vid häktet, men eljest till den befälhafvare, som har uppsikt öfver häktet; och åligger det denne att ofördröjligen insända besvärshandlingarna till krigshofrätten.

Besvär öfver utslag eller beslut, hvilket är gifvet af krigsrätt, som hållits utom riket eller å fartyg under sjötåg, skola före klockan tolf å tionde dagen, efter det utslaget eller beslutet gafs, aflämnas till den befälhafvare, som förordnat krigsrätten, eller, där den klagande i målet hålles häktad, till den befälhafvare, som har uppsikt öfver häktet; och åligge det befälhafvaren, om klagandens vederpart i orten kan anträffas, att låta honom undfå afskrift af besvären, med föreläggande af viss kort tid att inkomma med förklaring däröfver till befälhafvaren, vid äfventyr att underlåtenhet däraf ej hindrar målets afgörande; kan vederparten ej anträffas, eller har han, sedan han erhållit del af besvären, ingifvit förklaring eller försuttit tiden därför, bör befälhafvaren ofördröjligen insända hand-

lingarna i målet till öfverkrigsrätten, där sådan finnes, men eljest till krigshofrätten och därvid tillika, för det fall att vederparten ej kunnat anträffas, eller förklaranden försuttit tiden för förklarings afgifvande, därom göra anmälan.

Afse besvär, hvarom i denna § förmäles, beslut, som, där det meddelats af allmän domstol, må utan inskränkning till viss tid öfverklagas, vare då ej heller klagan öfver krigsrättens beslut till viss tid begränsad.

Har någon af krigsrätt dömts ohörd, eller har där fällts sådant utslag, att någon, som ej är part i målet, däraf lider förfång, gälle i fråga om tiden för anförande af besvär öfver sådant utslag, hvad i allmän lag för slikt fall är föreskrifvet.

41 §.

Varda ej i mål, däri, enligt hvad ofvan är sagdt, talan i händelse af missnöje skall inom viss tid fullföljas, besvär inom den tid anförda, stående krigsrättens utslag fast, där ej inom samma tid visas laga förfall. Vill någon visa sådant förfall, och har utslaget meddelats af krigsrätt inom riket, ingifve de handlingar, han vill till styrkande af förfallet åberopa, till krigshofrätten, eller, om han är häktad, till den myndighet, som, enligt hvad i 40 § är stadgadt, äger att i sådant fall mottaga besvär öfver krigsrättens utslag. Har utslaget meddelats af krigsrätt, som hållits utom riket eller å fartyg under sjötåg, varde nämnda handlingar ingifna till den befälhafvare, dit jämlikt nyssberörda § besvär i målet böra aflämnas. Är myndighet, till hvilken, på grund af hvad nu är föreskrifvet, handlingar till styrkande af förfall varda ingifna, befälhafvare, åligge det denne att ofördröjligen insända handlingarna till krigsöfverdomstolen. Pröfvas förfallet lagligt, utsätter krigsöfverdomstolen ny tid.

42 §.

I underställningsmål skall hvad i 40 och 41 §§ är stadgadt ej vinna tillämpning. I sådant mål äge part att inom den tid och till den myndighet, som i fråga om anförande af besvär öfver krigsrätts utslag i 40 § för hvarje fall sägs, ingifva de påminnelser, han aktar nödiga.

43 §.

Äro hos krigsöfverdomstol besvär anförda, och finner domstolen, att någon höras bör, innan utslag fälles; infordre genast, ehvad den, som höras skall, på fri fot är eller i häkte hålles, hans förklaring, genom skyndsamt afgående remiss till vederbörande befälhafvare eller Konungens

befallningshafvande; lägge ock den, som sig förklara skall, viss tid före att samma skyldighet fullgöra. Blifver han med sitt svar ute; gånge så, som för slikt fall i allmän lag stadgas.

47 §.

Har krigsöfverdomstol dömt någon till dödsstraff, skall målet, i hvad det honom rör, underställas Konungens pröfning; och bör förty krigsöfverdomstolen genast insända utslaget jämte protokollen och öfriga handlingar i målet till Konungens nedre justitierevision. I afseende å delgifning af utslaget iakttages hvad i 46 § är sagdt.

49 §.

Besvär öfver krigsöfverdomstols utslag eller beslut anföras hos Konungen.

Besvär öfver krigshofrättens utslag eller beslut skola ingifvas till nedre justitierevisionen före klockan tolf å trettionde dagen från den dag, då utslaget eller beslutet delgafs klaganden, eller, där det blifvit offentligen afkunnadt, sådant skedde. Är klaganden häktad, äge han inom sagda tid aflämna besvärsskriften, där han i allmänt häkte hålles, till Konungens befallningshafvande eller tillsyningsmannen vid häktet men eljest till den befälhafvare, som har uppsikt öfver häktet; skolande besvärshandlingarna ofördröjligen till nedre justitierevisionen insändas.

Besvär öfver utslag eller beslut, som meddelats af öfverkrigsrätt, skola före klockan tolf å femtonde dagen, efter det klaganden erhöll del af utslaget eller beslutet eller, där det offentligen afkunnats, sådant skedde, aflämnas till öfverkrigsrättens ordförande eller, om klaganden hålles häktad, till den befälhafvare, som har uppsikt öfver häktet; och har öfverkrigsrättens ordförande eller nämnde befälhafvare att, där det kan ske, med iakttagande af hvad i 40 § 3 mom. är befälhafvaren föreskrifvet, infordra förklaring från klagandens vederpart samt att därefter insända handlingarna till nedre justitierevisionen.

Hvad i 40 § 4 och 5 mom. är stadgadt för där afsedda fall, äge motsvarande tillämpning i fråga om klagan öfver utslag eller beslut, som meddelats af krigsöfverdomstol.

I denna § meddelade bestämmelser gälle ej om underställningsmål. Part, som i sådant mål vill afgifva påminnelser, ingifve dem inom den tid och till den myndighet, som i 1 och 2 mom. af denna § i fråga om anförande af besvär för hvarje fall sägs.

50 §.

Varda ej i mål, däri, enligt hvad i 49 § är sagdt, talan skall inom viss tid hos Konungen fullföljas, besvär inom den tid anförda, stånde krigsöfverdomstolens utslag fast, där ej inom samma tid laga förfall visas. Vill någon visa sådant förfall, ingifve de handlingar, han vill därutinnan åberopa, till den myndighet, dit, enligt hvad i ofvan nämnda § för hvarje fall är stadgadt, besvär i målet skola ingifvas; är den myndighet befälhafvare eller öfverkrigsrätts ordförande, åligge det denne att ofördröjligen insända handlingarna till nedre justitierevisionen. Pröfvas förfallet lagligt, utsätter Konungen ny tid.

51 §.

Finnes någon böra höras öfver besvär, som hos Konungen anförts, äge hvad i 43 § för krigsöfverdomstol är stadgadt motsvarande tillämpning; skolande vid delgifning af besvären jämväl krigsöfverdomstolens protokoll och utslag i målet samt de i krigsöfverdomstolen af klaganden ingifna handlingar, öfver hvilka tillfälle ej lämnats vederparten att sig yttra, honom delgifvas.

52 §.

Har vid trupp, som i fält eller på tåg till krig är, eller å fartyg, som för krigsföretag är stadt på sjötåg, eller i belägrad fästning brott, som med dödsstraff belagdt är, blifvit begånget af någon, som därför är underkastad åtal vid krigsdomstol, och har den brottslige blifvit gripen på bar gärning; då må, om våda för krigslydnaden eller för krigsmaktens, fartygets eller fästningens säkerhet är att befara, såvida ej den brottslige varder utan uppskof till straff befordrad, högste befälhafvaren på stället, därest han är enligt strafflagen för krigsmakten med oinskränkt bestraffningsrätt beklädd eller är kommandant, förordna särskild krigsdomstol, benämnd ståndrätt, att i målet rannsaka och döma. Ordförande i den rätt vare högste befälhafvarens näste man i befålet eller, där rätten hållas skall i fästning, den som till befäl inom fästningen näst kommandanten berättigad är; och förordnas, utan afseende på den tilltalades grad, till ledamöter i den rätt två officerare af minst kaptens grad, två löjtnanter eller underlöjtnanter, två underofficerare, tre af manskapet och en auditör.

58 §.

Ståndsdrätts utslag, hvarigenom någon är vorden till dödsstraff dömd, må, sedan det blifvit öfverlämnadt till högste befälhafvaren på stället, af honom genast till verkställighet befordras. Finner befälhafvaren sig, till följd af inträffade förhållanden, ej böra låta verkställa utslaget, eller har verkställighet ej följt inom tjugufyra timmar efter det utslaget afkunnades; då skall befälhafvaren genast insända handlingarna i målet till vederbörande krigsöfverdomstol, som med målet förfar, såsom vore ståndsdrätts utslag krigsöfverdomstolens pröfning underställdt.

Annan krigsdomstols utslag, hvarigenom någon dömts till ansvar, skall af vederbörande befälhafvare befordras till verkställighet. Hvad nu är sagdt, gälle ock om utslag, meddeladt af annan domstol än krigsdomstol, då därigenom någon, som är anställd vid krigsmakten och lyder under strafflagen för krigsmakten, ådömts ansvar. Är befälhafvaren af särskildt lag gifvet stadgande eller eljest förhindrad att utslag verkställa; öfverlämne det till Konungens befallningshafvande.

Med utmätning för böter eller för ådömdt skadestånd må ej befälhafvare sig befatta.

L) Om häktning, förvarsarrest och annat tagande i förvar.

59 §.

I fråga om häktning af den, som hör till krigsmakten, skall, utom hvad i allmän lag stadgas om häktning, jämväl lända till efterrättelse hvad här nedan i detta kapitel sägs.

60 §.

Rymmer någon, som tillhör manskapet och är tjänstgöringsskyldig vid afdelning af krigsmakten, som för annat ändamål än öfning ställes eller är ställd på krigsfot, skall han i häkte tagas.

Lag samma vare, där någon af manskapet gör sig skyldig till olofligt undanhållande från afdelning, hvarom i 1 mom. sägs, och undanhållandet skett under sådana förhållanden, att han jämlikt strafflagen för krigsmakten bör straffas såsom för rymning.

Har någon af manskapet eljest begått rymningsbrott eller gjort sig skyldig till olofligt undanhållande under sådana omständigheter, att han bör straffas såsom rymmare, må han i häkte tagas.

61 §.

Har officer eller underofficer eller vid krigsmakten anställd civil ämbets- eller tjänsteman, som är tjänstgöringsskyldig vid afdelning af krigsmakten, hvarom i 60 § 1 mom. sägs, begått rymningsbrott eller har han gjort sig skyldig till olofligt undanhållande under sådana omständigheter, att han bör straffas såsom rymmare, skall han i häkte tagas.

62 §.

Befälhafvare, hvilken, enligt hvad i strafflagen för krigsmakten är stadgad, i disciplinmål äger utan inskränkning utöfva bestraffningsrätt öfver underlydande, äge beträffande dem samma befogenhet att förordna om häktning, som enligt allmän lag tillkommer Konungens befallningshafvande i afseende å för brott misstänkta personer.

Enahanda befogenhet tillkommer jämväl kommandant äfvensom fartygschef i fråga om honom underlydande, ändå att han endast i vissa disciplinmål äger utan inskränkning utöfva bestraffningsrätt öfver dem.

63 §.

Varder någon, som är anställd vid krigsmakten, eller värnpliktig, medan han är i tjänstgöring, häktad efter förordnande af annan myndighet än hans befälhafvare; göre den myndighet utan dröjsmål anmälan därom hos den häktades befälhafvare.

64 §.

Där militärhäkte finnes, må häktad person, som är anställd vid krigsmakten eller som häktats, medan han varit i tjänstgöring såsom värnpliktig, eller i anledning af uteblifvande från honom i sådan egenkap åliggande tjänstgöring, under rannsaking vid domstol hållas i sådant häkte.

65 §.

Förman är berättigad att, då underlydande under tjänstgöring gör sig skyldig till fel, hvarigenom krigslydnaden eller ordningen inom krigsmakten äfventyras, och det för krigslydnadens eller ordningens upprätthållande finnes nödigt, tillsäga den felande förvarsarrest.

Rätt att tillsäga förvarsarrest, då det för ordningens upprätthållande finnes nödigt, tillkommer ock utom tjänsten förman i afseende å underlydande, som stör allmän ordning eller ordningen inom krigsmakten.

Tillsägelse af förvarsarrest, hvarom i denna § förmäles, är allenast ett förståndigande att i arrest afbida, hvad den, som öfver den felaktige äger bestraffningsrätt i disciplinmål, vill i laga ordning besluta.

66 §.

Den, som fått sig tillsagd förvarsarrest, skall, om han är officer eller underofficer, under arresttiden vistas i eget rum eller tält eller, om så finnes nödigt, hållas under bevakning i låst ljust rum eller i tält och, om han tillhör manskapet, hållas under bevakning i sådant rum eller i tält. Den arresterade må ej deltaga i tjänstgöring.

Då den felaktiges arresterande i låst rum eller eljest under bevakning kan erfordras, men han vägrar eller underlåter att efterkomma den erhållna tillsägelsen, äger den, som anbefallt arresteringen, att genom tjänliga åtgärder befordra densamma till verkställighet.

67 §.

Är ej den, som tillsagt arrest, själf i utöfning af bestraffningsrätt i disciplinmål öfver den arresterade, åligger den förstnämnde att om arresteringen genast och sist inom tjugufyra timmar afgifva rapport till den befälhafvare, som äger bestraffningsrätten; och åligger det denne att, så fort ske kan, meddela beslut i ärendet.

68 §.

Träffas underlydande, som är af starka drycker öfverlastad, inom förlägningsområde eller å väg, gata eller annat ställe, hvarom i 11 kap. 15 § allmänna strafflagen förmäles, då må han, ändå att sådant fall, som i 65 § afses, ej finnes vara för handen, när hans behöriga vårdande icke annorledes låter sig verkställa, på förmans befallning kunna tagas i förvar och insättas i militärhäkte, till dess han återvunnit sina sinnens bruk.

M) Allmänna bestämmelser.

69 §.

I de fall, då någon, som utan att vara krigsman lyder under strafflagen för krigsmakten eller eljest är underkastad straff efter samma lag, angifves för brott, därför han vid krigsdomstol skall tilltalas, gälle för åtal emot honom, hvad här ofvan stadgadt är om åtal emot krigsman, som är i den tjänstegrad, hvartill den angifne enligt reglemente eller särskild föreskrift räknas. Är viss tjänstegrad för den angifne ej bestämd; tillämpas de i fråga om åtal mot manskap gällande bestämmelser.

Har krigsfånge eller utländsk man, hvilken vid krig mellan främmande makter, därunder Sverige är neutralt, här i riket internerats, föröfvat brott, därför han skall vid krigsdomstol tilltalas och är han officer eller eljest af sådan tjänstegrad, att han bör lika med officer anses; vare lag, som i 20 § om officerare sagd är.

70 §.

Ingifvas på grund af denna lag besvär eller annan inlaga i rättegång till befälhafvare eller ordförande i öfverkrigsrätt, skall å besvärsskriften eller inlagan tecknas bevis om tiden för dess ingifvande; och varde, där ej, enligt hvad i denna lag är föreskrifvet, ytterligare åtgärd på befälhafvaren eller öfverkrigsrättens ordförande ankommer, inlagan äfven i de fall, där ej sådant eljest är, stadgadt, ofördröjligen insänd till den myndighet, som vederbör.

71 §.

Befälhafvare, som har uppsikt öfver häkte, öfve tillsyn däröfver, att person, som där hålles häktad och vill i målet anföra besvär eller ingifva inlaga till högre rätt eller ock göra ansökan om nåd, därvid ej må sakna nödigt biträde.

72 §.

I allt öfrigt, som ej här ofvan utsatt är, lände, i afseende på rättegång vid krigsdomstol, till efterrättelse hvad i allmän lag eller särskilda författningar om rättegång i brottmål och hvad därtill hörer finnes föreskrifvet, där det tillämpligt är.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1909.

Mål, som, då denna lag träder i kraft, är hos krigsdomstol anhängigt, skall, utan hinder af denna lags bestämmelser, fortfarande handläggas och afgöras af samma domstol, i den mån sådant tillkom densamma enligt äldre föreskrifter, äfvensom i öfrigt i enlighet därmed behandlas; dock att denna lag skall tillämpas i fråga om fullföljd af talan mot utslag eller beslut, som meddelats efter den dag, då denna lag trädte i kraft, samt underställning af sådant utslag, så ock beträffande förfarandet i högre rätt, där utslag eller beslut, hvaremot talan fullföljts, meddelats efter nämnda dag.

Förslag

till

Lag

angående ändring af 1 och 4 §§ i förordningen angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft ägande utslag, den 30 maj 1873.

Härigenom förordnas, att 1 och 4 §§ i förordningen angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft ägande utslag, den 30 maj 1873 skall erhålla följande förändrade lydelse:

1 §.

Har den, som blifvit dömd till straffarbete på viss tid eller till fängelse eller arrest och skall hållas häktad i afbidan därå, att det öfver honom fällda utslag vinner laga kraft, icke besvarat sig öfver utslaget inom den för ändringssökande föreskrifna tid, eller har han före besvärstidens utgång i den ordning, 2 § bestämmer, förklarat sig nöjd med utslaget och villig att undergå den ådömda bestraffningen; då bör straffet genast gå i verkställighet utan hinder af åklagares eller målsägandes besvär.

Är utslaget af domstolen underställdt högre rätts pröfning, äger hvad nu är sagdt ej tillämpning.

4 §.

Då fängelsestraff, som den häktade undergått, skall å straffarbete afräknas, eller då undergången arreststraff skall afräknas å fängelse eller straffarbete, förfares i förra fallet enligt de i 4 kap. 6 § allmänna strafflagen samt i senare fallet enligt de i 35 § strafflagen för krigsmakten stadgade grunder.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1909.

Förslag

till

Lag

angående ändring af 10 § i värnpliktslagen den 14 juni 1901.

Häri genom förordnas, att 10 § i värnpliktslagen den 14 juni 1901 skall erhålla följande förändrade lydelse:

10 §.

1. Värnpliktig, som är förlustig medborgerligt förtroende för alltid, må ej tillhöra krigsmakten.

2. Är värnpliktig förlustig medborgerligt förtroende, intill dess viss tid förflutit från det han efter utståndet straff blifvit frigifven, må han under samma tid ej vapenöfvas, utan skall till lämpliga arbeten vid krigsmakten användas.

3. Har värnpliktig blifvit upprepade gånger straffad efter strafflagen för krigsmakten, och äro omständigheterna sådana, att krigsman, hörande till det vid krigsmakten fast anställda manskapet, kunnat i motsvarande fall, jämlikt 30 § 3 mom. nämnda lag, skiljas från sin anställning,

då må, utan hinder af hvad nedan stadgas om de värnpliktiges fördelning och tjänstgöringsskyldighet i allmänhet, i den ordning och i enlighet med de närmare bestämmelser, som af Konungen meddelas, sådan värnpliktig öfverföras till särskild afdelning af krigsmakten för att där fullgöra sin tjänstgöringsskyldighet.

Lag samma vare ock, ifall värnpliktig, som tillhört det fast anställda manskapet, men enligt nyssnämnda lagrum blifvit från sin anställning vid krigsmakten skild, begär brott, som i strafflagen för krigsmakten är belagdt med ansvar.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1909.

De i förevarande proposition innefattade lagförslag hvilat i väsentliga delar på det betänkande, som den 3 april 1905 afgafs af den kommitté, hvilken den 1 april 1901 af Kungl. Maj:t tillsattes för revision af strafflagen för krigsmakten och förordningen om krigsdomstolar och rättegången därstädes, i syfte att bestämmelserna i dessa lagar måtte blifva lämpade efter förhållandena vid en krigsmakt bestående af värnpliktige. Det förslag till ändrad organisation af de militära domstolarna och hvad därmed står i samband, hvilket af kommittén framlagts, har emellertid af skäl, som nedan närmare omförmälas, för närvarande icke i sin helhet af Kungl. Maj:t upptagits, utan har den kungl. propositionen inskränkts till en omarbetning af nu gällande bestämmelser rörande krigsdomstolar och rättegången därstädes endast i den mån en sådan omarbetning ansetts påkallad af det nya förslaget till strafflag för krigsmakten, af den senaste tidens lagstiftning å hithörande område eller af andra särskildt viktiga skäl. Beträffande de synpunkter, som varit för kommittén bestämmande vid utarbetandet af dess förslag till förändring af den militära strafflagstiftningen och rättegångsordningen och därmed sammanhängande stadganden äfvensom de skäl, som föranlett Kungl. Maj:t att vidtaga ändringar i dessa kommitténs förslag, får utskottet hänvisa till kommitténs betänkande och det vid propositionen fogade utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden för den 7 december 1906. De sålunda ändrade förslagen

hafva därefter undergått grundlagsenlig granskning i högsta domstolen samt med föranledande af därvid gjorda erinringar blifvit i redaktionellt afseende jämkade.

I sammanhang med ifrågavarande kungl. proposition har utskottet därjämte till behandling förehaft en i anledning af densamma inom Andra Kammaren af herr *Karl Staaff* afgifven och till utskottet hänvisad motion, n:o 271. Efter det utskottet redan fattat beslut i anledning af omförmälda framställningar har dessutom till behandling af utskottet öfverlämnats en i anledning af förevarande proposition inom Första Kammaren af grefve *Axel Wachtmeister* väckt motion, n:o 51. Nämnda motioner finnas här nedan återgifna.

I ämnet
väckta
motioner.

Herr Staaffs motion, n:o 271, är af följande lydelse:

»Med anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 67 med förslag till strafflag för krigsmakten m. m. tillåter jag mig väcka följande motion.

Herr Staaffs
motion.

1 § 3:o.

Den kungl. propositionen afviker från kommittéförslaget därutinnan, att enligt propositionen värnpliktige alltid, därest de uppträda i militär tjänstedräkt, skola hänföras till krigsmän, medan åter kommittéförslaget begränsar detta förhållande till att gälla under tjugofyra timmar, innan de värnpliktige med anledning af förestående tjänstgöring skola ställas under militärbefäl och under lika lång tid sedan de efter avslutad tjänstgöring upphört att stå under sådant befäl.

Efter min tanke är kommittéförslaget i denna punkt att föredraga framför den kungl. propositionen. Det är redan i viss mån betänkligt att föreskrifva krigslagarnas tillämpning å värnpliktige vid en tidpunkt, då det öfvervägande antalet af dem naturligtvis saknar all kännedom om dessa lagars innehåll. Men med hänsyn till de praktiska fördelar, som stå att vinna, må ju detta dock kunna godtagas. Att däremot gå så långt, att man icke ens begränsar förhållandet till en viss tidsperiod före värnpliktens början och efter dess slut, synes ingalunda tillrädligt. Med dessa perioder sålunda tilltagna, som skett i kommittéförslaget, afses naturligtvis, att den värnpliktige å ena sidan först då han står så omedelbart nära sin tjänstgöring, att han iklädt sig uniform just för detta ändamål, å andra sidan ej längre efter slutad tjänstgöring, än att han ännu kan antagas hafva uniformen kvar efter den, skall på grund af sin klädsel blifva underkastad krigslagarna. Att däremot, om en värnpliktig några år efter tjänst-

göringens afslutande drager fram sin uniform ur garderoben och ikläder sig den t. ex. för någon teaterföreställning eller för annat ändamål, som ej har ringaste att göra med värnplikten, han skulle komma under krigslagen med de påföljder detta händelsevis — t. ex. vid någon tvist med en militär befälsperson — kunde medföra, synes uppenbart absurdt.

4 §.

Kommittéförslaget, som upptager de positiva ändamål, för hvilka krigsmakten skall vara ställd på krigsfot för att anses mobiliserad i krigslagarnas mening, synes vara vida att föredraga framför kungl. propositionen, enligt hvilken krigsmakten skulle vara att anse såsom mobiliserad »då den för annat ändamål än öfning ställes eller är ställd på krigsfot». Kommittéförslagets ordalag ansluta sig ordagrant till uttryckssättet i 74 § regeringsformen, där det bestämmes under hvilka förutsättningar Konungens rätt till rekvisitioner skall inträda. De reservanter vid 1893 års riksdag, som påyrkat en sådan lydelse af paragrafen, yttra i sin motivering: »Vi hafva yrkat, att 74 § borde så redigeras, att den tydligt uttryckte, att, om svenska folket genom sina representanter åtager sig den tunga börda, som i kraft af en rekvisitionslagstiftning kan åläggas det, och i Kungl. Maj:ts hand öfverlämnar en högst betydande, ny maktbefogenhet, detta sker uteslutande i afsikt att skydda neutraliteten, om den vid krig mellan andra makter skulle hotas, och afvärja ett angrepp, men icke för att underlätta en politik, som kan leda därtill, att riket af annan anledning invecklas i krig.»

Mig synes, att enahanda synpunkter kunna och böra gälla, när det gäller öfvergången från vanliga krigslagsbestämmelser till de extraordinära, som i vissa fall skulle inträda för mobiliserad afdelning.

33 §. 2 mom.

På de af justitiekanslern E. Sjöberg i hans reservation till kommittéförslaget anförda skäl förmenar jag, att den ändring i nu gällande lag, som kommitténs majoritet förordat och som den kungl. propositionen jämväl upptager, saknar fog. Enligt denna ändring skulle en officer eller underofficer, som för försummelse vid fartygs manövrering eller navigering anses förfallen till flera månaders fängelse, vara befriad från skyldighet att ersätta kronan den genom försummelsen uppkomna skadan. Nuvarande lag befriar honom från skadestånd allenast då hans fel är så lindrigt, att det anses kunna försonas med disciplinstraff.

73 §.

Kommittén hade föreslagit, att ur §:en skulle utgå orden »om otillräckligheten af lön, beklädnad eller underhåll». Den kungl. propositionen återupptager ur nuvarande lagen dessa ord. I statsrådets yttrande motiveras detta med tre skäl: 1:o) att då detta exempel är upptaget i nu gällande lag, en uteslutning däraf måste förefalla betänkelig, 2:o) att om krigsfolk finge hålla sammankomster för öfverläggning om ifrågavarande ämnen, denna rättighet kunde komma att missbrukas för befrämjande af syften af annan art, samt 3:o) att om anledning vore till klagomål beträffande lön, beklädnad eller underhåll, utvägar dessutom icke saknades för de missnöjda att gifva sina klagomål tillkänna och uti tilläfsventyrs befintliga missförhållanden vinna rättelse utan att härför erfordrades hållande af sammankomster för rådplägning i frågan.

Det första skälet är synnerligen svagt, då konsekvenserna af den däri uttryckta mening ju skulle blifva, att huru i och för sig berättigad en lagändring än vore, skulle den likväl i vissa fall ej kunna någonsin företagas, emedan själfva ändrandet vore betänkligt. Lika ohållbart är det andra skälet. Om en befogad frihet ej skall medgifvas, därför att det ej är »otänkbart», att den kan missbrukas, huru mycken frihet skulle då existera? Hvad det tredje skälet angår, visar erfarenheten, att för dem, som befinna sig i en svagare ställning, samråd till vidtagande af lämpliga åtgärder för denna ställnings förbättrande är ett ofta ovillkorligen nödvändigt medel för att vinna något. De facto torde nog sådana sammankomster för inbördes rådplägning om framställningar rörande bättre aflöning o. s. v. under nu rådande lag vara ganska vanliga — hvilket i förbigående sagdt bort visa, att rättigheten i fråga icke är så »betydelselös», som i statsrådsyttrandet förmenas. Kan det vara riktigt och ändamålsenligt, att sådana till intet ondt syftande rådplägningar måste ske på sidan om lagen och, om det faller en befälhafvare in, skulle kunna föranleda straff för deltagarne? Kan det finnas fog för att, medan alla civila tjänstemän utan något hinder kunna hålla sammankomster i sådant syfte, skola t. ex. underofficerarne vara lagligen förhindrade att göra det? Jag kan ej finna detta.

Fastmera synes det mig, som om kommittéförslaget borde utvidgas genom borttagande jämväl af uttrycket »om förmans förhållande eller åtgärder». Ty om en förman visar sig gång på gång illa behandla sin trupp, kan det väl ej vara något orätt eller farligt i att manskapet på en fristund samlas och samråder om rätta sättet att däri vinna ändring.

83 §.

Om en öfverordnad genom missbruk af sin myndighet eller eljes genom otillbörligt eller ovärdigt beteende retat underordnad till sådan gärning, hvarom i 80, 81 eller 82 §§ förmåles, synes det föga riktigt att medgifva straffets nedsättande men ej under några förhållanden dess bortfallande. Sådant kan förmannens beteende hafva varit, att det öfverstiger all vanlig mänsklig själfbehärskning att emottaga det med fullständig undergifvenhet. Men för sådana undantagsfall bör man ock kunna medgifva strafffrihet.

90 §.

Kommittéförslaget synes vara att vida föredraga framför den kungl. propositionen. Det är ej för hårdt, att officer eller underofficer, som en gång blifvit straffad för våld eller annan misshandel å underordnad krigsman i eller för dennes ämbete eller tjänst, kan dömas till afsättning, om han ånyo begår sådant brott och pröfvas hafva genom sitt förfarande förspilt den aktning och tillit, som bör tillkomma hans befälsställning. Misshandel å underordnad har inom den svenska armén förekommit i långt större utsträckning än allmänheten haft aning om. Men den bör och måste hindras.

97 §.

Detta lagrum var inom kommittén föremål för vidlyftig öfverläggning och man var ganska allmänt ense därom, att en bestämmelse af så mångtydig och sväfvande natur för sin tillämpning borde förutsätta domstols pröfning, ja detta betraktades från flera håll såsom ett gifvet villkor för att bestämmelserna skulle få kvarstå.

Bland de ämnen strafflagen för krigsmakten behandlar framstår frågan om disciplinstraffens rätta ordnande såsom ett af de allra viktigaste. Men denna fråga har enligt min mening ingalunda erhållit en tillfredsställande lösning i den kungl. propositionen.

Denna uppfattning gäller för det första själfva straffen. I Riksdagens skrifvelse den 1 juni 1901 angående revision af krigslagarna ifrågasattes, huruvida sträng arrest borde bibehållas eller icke. Den för revi-

sionen tillsatta kommittén uttalade sig för bibehållande af detta slag af disciplinstraff, men väl att märka med en kraftig begränsning i fråga om dess användning. Detta straff, som efter kommitténs förslag endast skulle få begagnas såsom skärpning, skulle nämligen ej få i något fall åläggas annat än då synnerlig råhet, groft trots mot föreskrifven eller eljest gällande ordning eller inrotad vanart genom förbrytelsen ådagalagts och med hänsyn till af den skyldige förut utståndna bestraffningar för brott emot krigslagen eller hans uppförande i öfrigt det icke kunde antagas, att lindrigare straff skulle å honom öfva tillbörlig verkan. Samma begränsning skulle gälla i fråga om användande af hårdt nattläger såsom skärpning. Nuvarande chefen för generalstaben uttalade sig emellertid såsom ledamot af kommittén för fullständigt afskaffande af den stränga arresten. Häreinstämde två af kommitténs civila ledamöter, bland dem undertecknad. Bland myndigheter, som afgifvit yttranden öfver förslagen, hafva en arméfördelningschef och en regementschef anslutit sig till samma åsikt. Öfriga militära myndigheter, hvilka yttrat sig öfver förslagen, samt krigshofrätten hafva däremot ansett nödvändigt att bibehålla den stränga arresten.

I den kungl. propositionen bibehålles den stränga arresten, dock icke såsom särskild straffart utan såsom straffskärpning. Såsom förutsättningar för åläggande af denna skärpning har allenast upptagits, att med hänsyn till af den straffskyldige förut utståndna bestraffningar för brott mot strafflagen för krigsmakten eller omständigheterna i öfrigt det icke finnes antagligt, att vaktarrest, verkställd i vanlig ordning, skulle å honom öfva tillbörlig verkan. Äfven blott en dags vaktarrest skulle enligt förslaget kunna skärpas genom mörkt enrum likasom enligt nuvarande lag sträng arrest kan på samma tid åläggas.

Efter min mening har genom den kungl. propositionens bestämmelser om den stränga arrestens användning icke någonting vunnits. Allt blir vid det gamla, d. v. s. hvarje regementschef kan ungefär efter godtycke använda den stränga arresten, i hvilken utsträckning han behagar. Ty det är ju tydligt, att då sträng arrest får användas så snart det »med hänsyn till omständigheterna» icke finnes antagligt, att vanlig vaktarrest skulle öfva tillbörlig verkan å den som begått en förseelse, så lär det i de allra flesta fall vara omöjligt att ställa en befälhafvare tillrätta, som i obehörig utsträckning ålägger denna straffskärpning. »Omständigheterna» är nämligen ett så obestämt, så tänjbart begrepp, att det subjektiva godtycket där kan finna nästan obegränsadt spelrum. Kommitténs förslag innehöll åtminstone verkligt objektiva grunder, så att en befälhafvare måste i händelse han ålagt sträng arrest kunna påvisa någon af dessa grunder för att själf undgå ansvar.

Hvilket skäl har då Kungl. Maj:t haft att mot kommitténs åsikt förorda den stränga arrestens bibehållande i den form som skett? Såvidt jag af statsrådsprotokollet kunnat finna allenast ett enda. Detta skulle vara, att genom den af kommittén föreslagna begränsningen straffet skulle erhålla en strängare karaktär än som därmed torde åsyftats och blifva nära nog vanärande.

Lämnande därhän för närvarande hvilken betydelse som må tillmätas detta skäl, tillåter jag mig framhålla, att Kungl. Maj:t efter min tanke, då det ansågs betydande, icke borde hafva återgått till det gamla utan fasthellre tagit steget fullt ut och föreslagit upphäfvandet af all straffskärpning. Vål hafva i vår allmänna lagstiftning införts vissa straffskärpningar för undantagsfall, men detta synes knappast behöfva leda till att upptaga sådana jämväl såsom disciplinstraff, hvilka ju afse jämförelsevis ringa förseelser, under det att den allmänna lagstiftningen förbehållit skärpningarna för svåra förbrytelser.

Efter min åsikt vore det alltså i alla afseenden fördelaktigast, om all straffskärpning helt och hållet finge utgå.

Riksdagen ifrågasatte i sin skrifvelse af 1901, huruvida icke till vinnande af större garanti för den lagenliga behandlingen af disciplinmålen i afgörandet af dylika mål borde jämte vederbörande befälhafvare deltaga en rättsbildad person med domareansvar för därvid meddelade beslut, därest han icke reserverat sig.

Kommittén fann sig icke böra tillstyrka en sådan anordning och har den icke heller förordats i propositionen. De af kommittén anförda skälen voro följande.

1. På grund af sakens natur måste befälhafvaren vara den, som bure ansvaret för krigslydnadens och ordningens upprätthållande inom truppen. Det syntes då ock vara riktigast, att äfven ansvaret för det sätt, hvarpå de disciplinära bestraffningar, hvilkas åläggande utan rannsaking och dom lagen tillstädjer, blifva använda, odeladt hvilade på honom.

2. Det ojämförligt stora flertalet af de mål, hvilka enligt kommitténs förslag, likasom enligt gällande lag, kunde ifrågakomma till befälhafvarens afgörande i form af disciplinmål, vore till sin beskaffenhet synnerligen enkla och ingalunda sådana, att de för sitt lagenliga bedömande och afgörande kunde anses fordra särskilda juridiska insikter. Gifvet vore visserligen att äfven i de enklaste fall bestämmande af straffets art och mått alltid måste öfverlätas åt den myndighet, som hade att utöfva bestraffningsrätten,

men detta vore en sida af saken, som befälhafvaren med den kannedom han äger om sina underlydande, i de flesta fall borde kunna bedöma lika bra om ej bättre än andra. En sådan behandling af disciplinmålen skulle därför vara en för den stora massan af fall fullkomligt onödig apparat, som endast skulle verka tyngande, utan motsvarande nytta.

3. Den ifrågasatta anordningen skulle icke, utan att ändamålet med den disciplinära bestraffningsrätten skulle blifva mer eller mindre förfeladt, kunna under alla förhållanden genomföras. Detta skulle nämligen förutsätta, att den lagfarne ämbetsman, som jämte befälhafvaren skulle deltaga i handläggningen af målet, alltid funnes tillgänglig å den plats, där den disciplinära bestraffningsrättens utöfning kunde ifrågakomma. Men detta skulle tydligen icke utan alltför stora uppoffringar från det allmännas sida kunna förverkligas. Såsom exempel på de svårigheter som skulle uppkomma nämner kommittén, att lagfaren person i regel icke kan påräknas åtfölja fartyg på sjötåg. Vid mångfaldiga tillfällen i fält skulle stora stundom öfverstigliga svårigheter möta. Äfven eljes kunde det icke gärna gå för sig att på hvarje ort, där någon del af krigsmakten funnes förlagd eller eljest hade sin tjänstgöring, för ändamålet anställa särskild lagfaren ämbetsman. Detta kunde särskildt ej gå för sig där, utan att något större truppförband funnes på platsen, en fristående skola eller kommendering eller allenast ett detachement hade sin förläggningsort. Skulle äfven i dylika fall vederbörande befälhafvare vara pliktig att i disciplinmål inhämta yttrande af en lagfaren ämbetsman, som icke funnes å platsen tillgänglig, blefve detta uppenbarligen i många fall ytterst otjänligt.

4. Icke heller syntes det förenligt med befälhafvarens ställning och nödiga auktoritet att förbjuda honom att inför samlad trupp eller eljest då en ringare förseelse försigginge inför hans ögon, utan att först höra annan person, ålägga en disciplinär bestraffning.

Kommittén fann dessa skäl tillräckliga för att ådagalägga, att den ifrågasatta ordningen för handläggningen af disciplinmål i hvarje fall svårigen skulle kunna genomföras, utan att man nödgades göra en mängd delvis mycket omfattande undantag, hvarigenom värdet af hela anordningen skulle i hög grad förringas.

Att med insikt om nödvändigheten af alla dessa undantag ändock föreskrifva, att det omförmälda förfarandet, då så lämpligen kunde ske, skulle iakttagas, ansåg kommittén icke heller vara att anbefalla. Föreskrefves detta sådan regel, vore det att befara, att befälhafvarnes myndighet i andra fall, då förfarandet icke kunde iakttagas, skulle mista en del af den auktoritet, som borde tillkomma densamma. Utan tvifvel skulle det ock framstå såsom en oegentlighet om, såsom sannolikt vore, före-

skriften i regel blefve tillämplig endast å de högre befälhafvarne, hvilka ju i allmänhet ha sin expedition å platser, där ett eller flera truppförband funnes förlagda och ett juridiskt biträde kunde antagas vara anställdt, men däremot i allmänhet blefve utan betydelse i fråga om lägre befälhafvare för mindre kommenderingar å andra orter eller på sjön, oaktadt just de yngre, mindre erfarna befälhafvarne måste anses företrädesvis vara i behof af den juridiska rådgifvarens stöd eller kontroll.

Hela detta resonemang synes mig alldeles ohållbart. Med afseende på det första skälet behöfver blott anmärkas, att befälhafvarens befogenhet att ålägga disciplinstraff ju skulle bibehållas odelad hos honom, Hvad han i sådant hänseende bestämmer, det skall ju gälla. Hans »ansvar för krigslydnaden och ordningens upprätthållande» blir således alldeles det-samma som förut. Skillnaden blir blott den, att jämväl en annan, hans juridiska rådgifvare, blir ansvarig, därest han underlåtit reservera sig mot en felaktig åtgärd af befälhafvaren.

Det andra skälet är lika litet bindande. Det är för det första ingalunda så visst, att det ojämförligt stora flertalet af disciplinmål äro så enkla, att ingen rådgifvare behöfves. Att de kunna bedömas påfallande olika är klart redan däraf, att vid olika regementen bedömandet af enahanda mål ofta nog är mycket växlande. Det är vidare ett faktum, att befälhafvare bedömt till utseendet ganska enkla mål alldeles felaktigt.

Hvad angår kommitténs tredje skäl får man efter min tanke icke låta det bästa vara till den grad fiende till det goda i detta fall, att man låter de jämförelsevis obetydande fall, då regeln icke skulle kunna tillämpas, blifva till hinder för uppsättande af själfva regeln. Om reformen genomföres, blifver den ock effektiv i fråga om det alldeles öfvervägande antalet fall.

Kommitténs fjärde skäl är enligt den kungl. propositionen icke längre tillämpligt, enär i densamma föreslagits upphäfvande af befälhafvares rätt att ålägga disciplinstraff på stående fot.

Hvad slutligen angår kommitténs ordande om de konsekvenser, som skulle uppstå i händelse man likväl beslöte sig för att genomföra reformen, där den kunde genomföras, det vill i korthet säga hufvudsakligen vid alla regementsförläggningar och flottstationerna, så torde dessa utan vidare kunna betraktas såsom ren konstruktion. En befälhafvare, som icke kan hafva tillgång till rådgifvare, måste fortfarande döma ensam, såsom kommittén ansett lämpligt, att *alla* med disciplinär straffrätt utrustade befälhafvare skola göra — det är hela saken.

Den synnerligen stora betydelsen af den reform, som här är ifråga, kan icke förnekas. Den innebär i korthet sagdt, att en sakkunskap i rätts-

ligt hänseende och ett supplementärt domareansvar skulle ställas bredvid befälhafvarens militära sakkunskap och militära ansvar. Den gör disciplinbestrafning till hvad den efter min mening bör vara: en till sin karaktär rättslig åtgärd om ock med ett af nödvändigheten föreskrifvet ytterst summariskt förfarande. Jag måste därför i allo vidhålla önskvärdheten af denna verkligt stora förbättring.

Emellertid kan en dylik reform icke genomföras annat än i sammanhang med den militära rättegångsreformen och under förutsättning att i denna upptages kommitténs förslag om tillsättande af krigsfiskaler, hvilka då skulle kunna erhålla jämväl nu ifrågavarande uppgift. Att öfverlämna den åt auditörerna är af lätt insedda skäl alls icke lämpligt.

Jag måste för den skull begränsa mig till att hemställa om en skrifvelse i saken, men anser att kamrarnas sammanstämmande beslut om aflåtande af dylik skrifvelse bör göras till förutsättning för strafflagens antagande.

På grund af hvad jag sålunda anfört, tillåter jag mig vördsamt hemställa:

1:o) att Riksdagen under förutsättning af Riksdagens bifall till yrkandet under 2:o) här nedan måtte antaga Kungl. Maj:ts proposition till ny strafflag för krigsmakten, dock med de modifikationer,

att lydelsen af 1 § 3:o, 4, 90 och 97 §§ ändras till likhet med hvad krigslagskommitténs förslag innehåller;

att straffskärpning vid disciplinstraff bortfaller och följaktligen de §§, som innehålla föreskrifter om sådan skärpning eller verkställigheten därpå omarbetas;

att 33 § 2 mom. förändras till likhet med motsvarande bestämmelse i nuvarande lag;

att 73 § ändras så till vida, att uttrycken »förmans förhållande eller åtgärder» samt »lön, beklädnad eller underhåll» utgå;

att 83 § ändras sålunda, att efter orden »följa bort» tilläggas orden »eller helt och hållet bortfalla».

2:o) att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t i samband med framläggande för nästa års Riksdag af förslag till ny rättegångsordning för krigsmakten jämväl framlägga förslag till sådana bestämmelser angående den disciplinära bestraffningsrätten, att denna bestraffningsrätt, då så ske kan, skall utöfas af vederbörande befälhafvare i samråd med rättsbildad person, hvilken, därest han icke reserverat sig mot befälhafvarens beslut, är underkastad domareansvar för detsamma.»

Grefve
Wacht-
meisters
motion.

Grefve Wachtmeister har i sin motion, n:o 51, anført följande:
»Genom kungl. förordningen den 6 juni 1883 erhöi § 30 i strafflag för krigsmakten sin nuvarande lydelse. Den förändring, som härvid anbefalldes och som afsåg befrielse i vissa fall för krigsman att gälda skada eller kostnad, som tillskyndats kronan, grundade sig på Riksdagens samma år fattade beslut med anledning af en af Eders Kungl. Maj:t i ämnet den 13 april 1883 afgifven proposition; och framgår det oförtydbart såväl af denna som af laguskottets utlåtande med anledning af propositionen, att den befrielse från ersättningsskyldighet, som i ändringsförslaget omnämndes, var afsedd att gälla icke blott i fråga om skada å kronans fartyg och materiel, utan äfven i fråga om skada å enskild egendom.

Laguskottet yttrar angående den förbandenvarande frågan i sitt utlåtande n:o 43 af den 5 maj 1883:

'Genom vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet af sjöofficer eller underofficer, kommenderad till tjänst på kronofartyg, kan nu skada uppstå *antingen* å det kronans fartyg, som han själf förer eller å hvilket han är tjänstgörande, *eller ock* — genom sammanstötning eller påstötning — å främmande fartyg, sluss, kaj o. s. v. I *förra* fallet blifver vederbörande officer eller underofficer ersättningsskyldig till sin redare, kronan, såsom målsägande, i det *senare* åter *antingen* kan kronan, såsom det skadade fartygets redare, vare sig på grund af laglig förpliktelse eller godvilligt i första hand ersätta målsäganden den uppkomna skadan, i hvilken händelse kronan har rätt att söka sitt åter af den, som vållat skadan — hvarvid likväl, i händelse skadeersättning af kronan till tredje person *godvilligt* utgifvits, sådant icke ovillkorligen grundlägger ersättningsskyldighet för vederbörande sjöofficer eller underofficer — *eller ock* kan anspråket å skadeersättning af målsäganden göras gällande omedelbarligen mot vederbörande officer eller underofficer.

Då sjöofficeren eller underofficeren i sin egenskap af ämbets- eller tjänsteman uttryckligen är underkastad kriminellt ansvar äfven för *oförstånd* och *oskicklighet* vid förande af fartyg; men, hvad angår befälhafvare å kofferdifartyg, § 49 i sjölagen den 23 februari 1864, hvilken paragraf innefattar hufvudstadgandet om sådan befälhafvares ersättningsskyldighet, för inträdande af berörda skyldighet förutsätter 'skada, som åkommer genom befälhafvarens *försummelse* vid bevakande af redares rätt och bästa', och 'skada, som genom befälhafvarens *fel eller försummelse i tjänsten* annan tillskyndas kan', så torde, redan till följd häraf, kunna ifrågasättas, huruvida icke sjöofficer eller underofficer i förhållande till sin redare, kronan, *rättsligen* är i fråga om ersättningsskyldighet strängare förpliktad än kofferdi-

skeppare i förhållande till sitt rederi. Men att så *faktiskt* är förhållandet, framgår tydligen, när man besinnar, att, så snart, med anledning af sjö-officer eller underofficer till last liggande, om äfven helt obetydlig felaktighet, vederbörande allmän åklagare finner sig föranlåten att påyrka något, om äfven det ringaste, ansvar, han, därest genom nämnda felaktiga förhållande skada och kostnad för kronan uppstått, måste såsom ämbetsman, för att skydda sig själf mot efterräkning, påyrka utgifvande af skadestånd till högsta möjliga belopp, under det att, beträffande kofferdiskeppare, dylik skada och kostnad nästan utan undantag, äfven där skadeståndsanspråk lagligen skulle kunna mot skepparen göras gällande, bäres i de flesta fall af assuradören och, där försäkring icke tagits, af redaren.

Den sålunda befintliga skillnaden i verklig ansvarsskyldighet mellan sjöofficer och kofferdiskeppare har utskottet tillförene, såsom framgår af det utlåtande, n:o 40, utskottet vid förra riksdagen afgaf med anledning af då väckt enskild motion i ämnet, funnit innebära en oegentlighet; och om utskottet då icke tillstyrkte någon Riksdagens åtgärd i frågan, berodde detta, såsom af samma utlåtande framgår, af formella betänkligheter vid de då framlagda förslag och särskildt därpå, att ärendet syntes utskottet vara af den beskaffenhet, att initiativet i detsamma borde tagas af Kungl. Maj:t.

Så har nu skett; och då utskottet efter granskning anser det sätt, hvarpå frågan är i den kungl. propositionen föreslagen att lösas, vara lyckligt funnet, vill utskottet förorda bifall till Kungl. Maj:ts proposition. — — —

Utskottet hemställer därefter, att Riksdagen måtte antaga den föreliggande kungl. propositionen.

Mot denna utskottets hemställan anmälde reservation af herr Forsell, som yttrar: 'Det är en allmän grundsats såväl i enskilda lifvet som i lag, att ingen har rätt att på annans bekostnad vara värdslös och försumlig i utöfvandet af sitt kall. Svårligen lärer ock någon kunna förneka giltigheten af denna grundsats, och endast ytterst trängande omständigheter kunna förmå lagstiftaren att åsidosätta den. Huruvida sådana omständigheter i förevarande fall finnas, har jag svårt att fatta. Men om jag det oakadt böjer mig för det allmänna ropet på en lagförändring i det syfte lagförslaget innehåller, så kan jag dock ej gilla, att befrielsen från ersättning går så vida, som förslaget innehåller. Där säges nämligen, att befälhafvare skall i angifvet fall vara fri från ersättning icke blott i krig, utan äfven i fredstid, ej allenast fri från ersättning för skada å kronans

fartyg och gods, utan äfven för den skada, som han vållat å annans fartyg och gods.

Då fråga är att bryta med en allmängiltig grundsats i lagstiftningen, tror jag, att man bör gå ytterst varsamt till väga, och icke såsom nu skett taga steget fullt ut på en gång. Jag föreställer mig därför, att man för närvarande bort inskränka befrielsen från ersättning till skadan å *kronans fartyg och gods*. Jag hämtar ett ytterligare stöd för denna åsikt däraf, att, då sammanstötning nästan alltid vållar skada å båda fartygen, och då krigsdomstol, som pröfvar frågan om ersättning för skada å kronans fartyg, måhända befriar befälhafvaren därå från ersättning, medan allmän domstol någon tid därefter dömer kronan att betala dryg ersättning till följd af uppenbar vårdslöshet eller försummelse, begången af befälhafvande officeren å kronans fartyg, en betänklig konflikt mellan domstolarnas beslut därigenom skulle uppstå.

På sådan grund föreslår jag, att sista momentet i 30 § måtte erhålla följande lydelse:

I fråga om skadestånd gälle ock allmän lag. Har krigsman, som under utöfvande af befäl å kronans fartyg är ansvarig för dess säkerhet, vid fartygets manövrering eller navigering begått förseelse, som i 144 § sägs, vare ock, där han ej varder dömd till svårare straff än disciplinstraff, icke skyldig att gälta skada eller kostnad, som genom förseelsen tillskyndats kronans *fartyg eller gods*.

Skulle erfarenheten visa, att genom detta mitt förslag gränserna blefve för trånga för befälhafvares rätt att utan större olägenhet begå förseelse af dylik beskaffenhet under utöfning af sin tjänst, så är det ju lätt att i en framtid vidga dessa gränser.

Riksdagen beslöt dock i enlighet med lagutskottets förslag.

Äfven framgår, att man genom lagändringen velat vinna sådan öfverensstämmelse, att befälhafvare vid flottan skulle blifva likställd med befälhafvare å handelsfartyg i fråga om den *verkliga* ersättningsskyldigheten. Skadeståndsanspråk af ifrågavarande slag gjordes nämligen i praktiken nästan aldrig gällande mot de senare, utan mot redarne, som i sin tur godtgjordes genom assurans, där sådan funnes.

I § 8 af gällande sjölag stadgas, att för skada, som af befälhafvare eller någon af besättningen genom fel eller försummelse i tjänsten åstadkommes, häftar redaren med fartyg och frakt, och att hvad denne sålunda nödgas utgifva äger han söka åter af den, som vållat skadan.

Ordalydelsen i denna paragraf, jämförd med bestämmelserna angående skadestånd i allmänna strafflagen, kap. 6, lämnar öppet för en målsägare att för utbekommande af skadeersättning göra anspråket därpå gällande,

antingen mot kronan såsom redare för det skadegörande fartyget eller ock mot vederbörande befälhafvare direkt. Om han väljer det förstnämnda tillvägagångssättet, befriar nuvarande lydelsen af § 30 i strafflag för krigsmakten vederbörande krigsman från den ersättningsskyldighet, som kronan kan blifva ådömd, om på förseelsen följer straff, som icke är svårare än disciplinstraff. Skulle målsägaren åter föredraga att göra anspråket gällande mot befälhafvaren, såsom varit fallet i fråga om det den 18 september 1907 af Konungens högsta domstol afdömda målet mot kaptenen vid kungl. flottan m. m. G. R. Celsing, framgår af den i samma mål afgifna domen, att i sådant fall ordalydelsen i den ifrågavarande paragrafen icke gifver vederbörande befälhafvare det skydd i fråga om ersättningsskyldighet, som med den vidtagna lagändringen tydligen varit afsedt. Det vill sålunda synas, som om ersättningsskyldigheten blifver beroende af huruvida vederbörande åklagare eller målsägare finner godt göra sitt anspråk på ersättning gällande mot kronan eller mot vederbörande befälhafvare, ett förhållande, som med fog torde anses såsom mindre tillfredsställande.

Om ett sådant förhållande skulle blifva bestående, betyder detta nämligen för flottans officerare och underofficerare en återgång till det förrådande osäkerhetstillståndet, då dessa icke alldeles utan skäl stundom benämndes kronans assuradörer, ett tillstånd, för hvilket man hittills trott 1883 års lagändring råda bot.

I Kungl. Maj:ts till innevarande års Riksdag inlämnade proposition n:o 67 har den mot nuvarande § 30 svarande lagbestämmelsen följande lydelse: '— — — vare dock, där han ej varder dömd till afsättning, eller om han tillhör underbefäl af manskapet, till fängelse öfver sex månader, icke skyldig att gälda skada eller kostnad, som genom förseelsen tillskyndats kronan.' (§ 33.)

Denna lydelse innebär visserligen en ytterligare utsträckning af befrielsen från ersättningsskyldighet, men afhjälper icke det ofvan anförda missförhållandet.

Det synes mig emellertid i hög grad nödigt, att en ändring på ett eller annat sätt härutinnan göres, så att befäl och underbefäl vid flottan vinna det skydd, som Kungl. Maj:t och Riksdagen afsett.

Om orden 'tillskyndats kronan' blefve utbytta mot det enda ordet 'vållats', vill det synas, som om det med 1883 års lagändring afsedda ändamålet skulle vinnas.

På grund af hvad jag nu anført, får jag vördsamt hemställa, att § 33 andra stycket af det i nu föreliggande kungl. proposition n:o 67 innefattade förslaget till strafflag för krigsmakten måtte erhålla följande ly-

delse: 'I fråga om skadestånd gälle ock allmän lag. Har krigsman, som under utöfvande af befäl å krigsmaktens fartyg är ansvarig för dess säkerhet, vid fartygets manövrering eller navigering begått förseelse, som i 130 § sägs, vare dock, då han ej varder dömd till afsättning eller, om han tillhör underbefäl af manskapet, till fängelse öfver 6 månader, icke skyldig att gällda skada eller kostnad, som genom förseelsen vållats', eller ock att genom andra bestämmelser i ifrågavarande lagförslag så ordnas, att krigsman, som under utöfvande af befäl å krigsmaktens fartyg är ansvarig för dess säkerhet, måtte komma i *verkligt* åtnjutande af de lindrigare bestämmelser med afseende på ersättningsskyldighet, som genom § 30 nu gällande strafflag för krigsmakten afses.»

Utskottets
yttrande.

Det kan enligt utskottets uppfattning icke jäfvas, att det af Kungl. Maj:t framlagda, på omfattande utredning och sakkunnig pröfning grundade förslag till ny strafflag för krigsmakten äger företräde framför nu gällande militära strafflag. Utskottet vill i sådant afseende särskildt framhålla, att de af Riksdagen uttalade önskemål blifvit i flera punkter tillgodosedda. Då utskottet det oaktadt icke anser sig kunna tillstyrka, att ifrågavarande proposition må af Riksdagen bifallas, hafva nedan angifna skäl föranledt utskottet att intaga en dylik ståndpunkt.

När det är fråga om en revision af den särskilda lagstiftning, som hos oss gäller för krigsmakten, torde det icke råda mer än en mening därom, att den del af denna lagstiftning, som är behäftad med de största bristerna och följaktligen mest i behof af en omarbetning, är just den, som rör domstolsorganisationen och den militära rättegångsordningen i allmänhet. De klagomål, som tidt och ofta gjort sig hörda öfver det sätt, hvarpå krigslagarna i praktiken tillämpas, torde ock i flertalet fall vara beroende däraf, att de nuvarande krigsdomstolarna, frånsedt den högsta instansen, icke kunna anses vara så anordnade, att krafvet på rättssäkerhet blifver i tillbörlig grad tillgodosedt. Beträffande denna krigsdomstolarnas nuvarande organisation vill utskottet erinra därom, att det enligt nu gällande lag finnes en regementskrigsrätt vid hvarje till armén hörande regemente eller kår, stationskrigsrätt vid hvarje af sjöförsvarets stationer samt garnisonskrigsrätt å garnisonsort eller fästning. Under särskilda förhållanden utgöres krigsdomstol i första instans af fältskyllingsrätt. Krigsrätt består af fyra

militärer, gemenligen den tilltalades förmän i tjänsten, samt en auditör. Såsom allmän åklagare tjänstgör i regel väbeln eller vid förfall för honom särskildt förordnad underofficer. Mål, som röra förbrytelser, begångna af officerare, tillhöra krigsöfverdomstols omedelbara upptagande. Äfven krigsöfverdomstol är sammansatt af fyra militärer och endast en rättsbildad ledamot.

Det kan icke vara något tvifvel underkastadt att, så länge krigsdomstolarna i första och andra instans hafva en sådan sammansättning, som för närvarande är fallet, det icke finnes tillfyllestgörande garantier för att där skall råda en sådan säkerhet i rättstillämpningen, som med nödvändighet måste krävas, särskildt då det gäller för den enskilde så djupt ingripande och allvarliga påföljder, som ett brott mot den militära strafflagen kan draga med sig. Då härtill kommer beträffande krigsdomstolar i första instans, såväl att den lagfarne ledamoten, hvilken tillsättes endast på förordnande mot ett relativt mindre arfvode, icke sällan är en yngre jurist med skäligen ringa erfarenhet såsom domare, som äfven att åklagaremyndigheten är anförtrodd åt personer, hvilka i regel måste anses föga skickade att på ett nöjaktigt sätt fylla denna sin uppgift, synes det ligga i öppen dag, att en revision af gällande lag om krigsdomstolar och rättegången därstädes är af trängande behof påkallad.

I det förslag till militär rättegångsordning, hvilket blifvit af kommittén utarbetadt, hafva åter de af 1901 års riksdag framhållna synpunkter i flera afseenden vunnit beaktande. Enligt kommitténs förslag skulle särskilda krigsdomstolar bibehållas, benämnda i första instans under fredstid distriktskrigsrätter och under krig fältskyrkrigsrätter. Rikets krigsmakt skulle i fredstid af Kungl. Maj:t indelas i ett visst antal, förslagsvis nio, distrikt, hvardera med en distriktskrigsrätt, hvilken skulle bestå af en krigsdomare såsom ordförande, två militärer och en auditör. Äfven åtal mot officer af huru hög grad som helst skulle i regel handläggas af distriktskrigsrätt. De militära ledamöternas grad skulle bestämmas i förhållande till den tilltalades, dock att militära bisittare i domstolen aldrig finge hafva lägre tjänstegrad än kapten. Åklagare vid distriktskrigsrätt skulle vara jurist och benämnas krigsfiskal. Krigsöfverdomstol skulle i fredstid vara en afdelning af Svea hofrätt med dess president såsom ordförande samt två lagfarna och två militära bisittare.

Beträffande kommitténs förslag till omorganisation af de militära dömstolarna — liksom ock i fråga om dess förslag till förändring af stadgandena rörande disciplinstraffen — voro emellertid inom kommittén meningarna ganska delade, hvilket synes af åtskilliga vid betänkandet fogade reservationer. Såsom framgår af det propositionen bilagda utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden för den 7 december 1906 hafva

dessutom krigshofrätten och det öfvervägande flertalet af de öfriga myndigheter, hvilka yttrat sig öfver kommitténs förslag till ny krigslagstiftning, ansett sig böra mer eller mindre bestämdt afstyrka de ifrågasatta bestämmelserna i dessa delar. Med anledning såväl af därvid gjorda anmärkningar som äfven af andra orsaker har Kungl. Maj:t låtit vidtaga en omarbetning af förslagen, hvilken emellertid begränsats till att omfatta endast strafflagsförslaget. De skäl, som förmått Kungl. Maj:t att för närvarande icke föreslå någon förändrad organisation af krigsdomstolarna, finnas i öförmälda statsrådsprotokoll angifna på följande sätt.

»Det ligger i sakens natur, att vid en omarbetning af förslaget rörande domstolsorganisationen åtskilliga synpunkter, särskildt de ekonomiska, måste beaktas, hvilka vid behandlingen af strafflagsförslaget äga ringa eller ingen betydelse. För att vid sådant förhållande icke onödigtvis uppehålla den fortsatta behandlingen af sistnämnda förslag, hvilket för öfrigt redan i och för sig är af den omfattande beskaffenhet, att dess behandling såsom fristående förslag synes både berättigad och ändamålsenlig, har därför frågan om ändrad organisation af de militära domstolarna och hvad därmed står i samband tills vidare förbigåtts, hvarjämte af rättegångsförslaget i öfrigt för närvarande endast upptagits de delar, som direkt sammanhänga med strafflagsförslaget eller eljest af särskilda anledningar ansetts redan nu böra framläggas.

Det torde dessutom böra påpekas, att, äfven om man, trots de betänkligheter, som tvifvelsutän kunna förekomma mot den af kommittén föreslagna domstolsorganisationen, likväl skulle anse sig böra godkänna kommitténs principer härutinnan såsom en utväg att utan alltför stegrade kostnader tillföra krigsrätterna den ökade juridiska kompetens, som allmänt befunnits önskvärd, den nuvarande tidpunkten, innan den nya härordningen ännu blifvit fullständigt genomförd och förläggningssorterna för samtliga truppförbanden slutligen bestämts, i alla händelser synes mindre lämplig för framläggande af ett förslag, som innebär utbytande af den nuvarande anordningen med afseende å krigsrätterna mot en organisation, som grundas å krigsmaktens indelning i ett fåtal jurisdiktioner med territoriellt bestämda distrikt. Hvad särskildt angår förslaget att ombilda krigshofrätten till en afdelning vid Svea hofrätt, synes det desto mera tvifvelaktigt, om en sådan åtgärd bör för närvarande vidtagas, som, enligt hvad tillgängliga statistiska siffror utvisa, alltsedan 1901 års härordning börjat träda i kraft, målens antal i krigshofrätten år efter år icke obetydligt ökats.»

De grunder, som sålunda anförts för framläggande af strafflagsförslaget till granskning och afgörande af Riksdagen, oaktadt den militära

rättegångsordningen icke kunnat samtidigt göras till föremål för pröfning, kan utskottet icke finna öfvertygande. Af hvad ofvan anförts torde framgå, att det enligt utskottets uppfattning är nödvändigt för vinnande af ett tillfredsställande resultat, att arbetet med reformering af krigslagstiftningen i främsta rummet inriktas på genomförande af en mera betryggande domstolsorganisation och på ett öfverseende af de stadganden, som därmed stå i samband. Om så icke sker, torde det vara fara värdt, att de nuvarande olägenheterna på det hela taget skola kvarstå: sörjer man icke för att garantier finnas för en god rättsskipning, synes nämligen föga vara vunnet genom en än så tillfredsställande omarbetning af öfriga delar af krigslagstiftningen. Det torde vidare vara uppenbart, att det finnes ett så nära samband mellan strafflagen för krigsmakten och den militära domstolsorganisationen och processen, att samtliga hithörande frågor helst böra upptagas till afgörande i ett sammanhang. Det läser icke vara något tvifvel underkastadt, att vid en samtidig behandling det skall blifva lättare att så afväga de olika stadgandena inom skilda delar af krigslagstiftningen, att å ena sidan den medborgerliga säkerheten icke äfventyras, på samma gång som å andra sidan föreskrifter lämnas, hvilka äro oundgängliga för ett rätt tillgodo-seende af försvaret. Såvidt utskottet kan döma, äro ej heller de brister, som vidlåda den nuvarande strafflagen för krigsmakten så stora eller en revision af densamma så trängande, att icke de olägenheter, som ett uppskof med denna revision må föranleda, kunna mer än väl uppvägas af de fördelar för krigslagstiftningen i dess helhet, hvilka ett allsidigt skärskådande af hithörande spörsmål under dessas gemensamma handläggning tvifvelsutän komme att medföra. Dessutom synes det icke vara lämpligt att nu vidtaga så omfattande ändringar i rättegångsordningen, som i den kungl. propositionen föreslås, då det kan förutsättas, att lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes inom den närmaste framtiden skall blifva ersatt af en ny lag. Då utlåtanden från vederbörande myndigheter inkommit öfver kommitténs förslag till dylik lag, anser sig nämligen utskottet kunna antaga, att Kungl. Maj:t redan nästkommande år eller, om så ej kan ske, vid 1910 års riksmöte skall kunna till Riksdagens pröfning framlägga jämväl ett förslag till omgestaltning af den militära domstolsorganisationen och processen.

Vidkommande särskildt det i propositionen framlagda förslag till lag angående ändring i 1 och 4 §§ i förordningen angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft ägande utslag, den 30 maj 1873, tillåter sig utskottet erinra därom, att Riksdagen i skrifvelse (n:o 45) till Kungl. Maj:t den 28 mars 1905 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, under hvilka villkor utslag, därigenom någon blifvit dömd till frihetsstraff på viss tid eller till bötesstraff, och

hvilket ej underställts högre rätts pröfning, kunde, utan hinder af att det ej vunnit laga kraft, befordras till verkställighet, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lag, hvar till denna utredning befundes gifva anledning. Genom denna framställning har alltså väckts fråga om en allmän revision af nämnda lag. Sedan infortrade yttranden i anledning af Riksdagens berörda skrifvelse numera afgifvits, är ärendet beroende på Kungl. Maj:ts pröfning. Det synes då icke föreligga tillräcklig anledning att, på sätt i den kungl. propositionen föreslagits, endast till partiell behandling upptaga den väckta frågan om en revision af berörda lag, utan torde det vara lämpligare att låta denna fråga på en gång i sin helhet finna en lösning.

Då utskottet af ofvan anförda skäl funnit sig böra afstyrka bifall till det af Kungl. Maj:t framlagda strafflagsförslaget, torde något utskottets vidare yttrande icke påfordras rörande grefve Wachtmeisters motion, n:o 51, och herr Staaffs motion, n:o 271, i hvad denna senare äsyftar antagande under viss förutsättning af samma förslag med åtskilliga angifna ändringar.

Beträffande åter herr Staaffs omförmälda motion, i hvad den afser aflåtande af en Riksdagens skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t måtte, i samband med afgifvande af förslag till ny rättegångsordning för krigsmakten, jämväl framlägga förslag till sådana bestämmelser angående den disciplinära bestraffningsrätten, att denna bestraffningsrätt, då så ske kan, skall utöfvas af vederbörande befälhafvare i samråd med rättsbildad person, hvilken, därest han icke reserverat sig mot befälhafvarens beslut, är underkastad domareansvar för detsamma, finner utskottet, vid det förhållande att strafflagsförslaget nu afstyrkes, det icke vara lämpligt, att Riksdagen på frågans nuvarande stadium gör något uttalande i dylik riktning utöfver det, som innehålles i Riksdagens den 1 juni 1901 till Kungl. Maj:t aflåtna skrifvelse angående revision af krigslagstiftningen.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

1:o) att de i förevarande proposition innefattade förslag

- a) till strafflag för krigsmakten,
- b) till lag om införande af den nya strafflagen för krigsmakten samt hvad i afseende därå iakttagas skall,
- c) till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången därstädes den 11 juni 1868,

d) till lag angående ändring af 1 och 4 §§ i förordningen angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft ägande utslag, den 30 maj 1873, och

e) till lag angående ändring af 10 § i värnpliktslagen den 14 juni 1901

icke må af Riksdagen bifallas.

2:o) att grefve Wachtmeisters motion, n:o 51, må anses besvarad genom utskottets hemställan under 1:o);

3:o) att herr Staaffs i motionen n:o 271 under 1:o) framställda yrkande jämväl må anses besvaradt genom utskottets hemställan under 1:o); samt

4:o) att herr Staaffs i samma motion under 2:o) gjorda hemställan icke må föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 maj 1908.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Särskildt yttrande.

af herr *Lindhagen*, som beträffande motiveringen anför:

»Det är obestriddigt, att såsom utskottet framhållit strafflagen för krigsmakten äger ett så nära samband med lagstiftningen om krigsdomstolar och rättegången därstädes, att dessa båda grenar af krigslagstiftningen helst böra i ett sammanhang bedömas.

Något oafvisligt hinder att på sätt i den kungl. propositionen föreslagits i förväg stifta särskild ny strafflag synes mig dock ej förefinnas, därest man nämligen kan gå till verket med utsikt att komma till det en gång utlofvade resultatet. Utskottet betonar i detta senare afseende, att det framlagda förslaget äger företräde framför nu gällande militära strafflag och utskottet har därvid ansett sig böra särskildt framhålla, att de af riksdagen uttalade önskemålen blifvit i flera punkter tillgodosedda. Gentemot ett sådant ensidigt uttalande bör å andra sidan sidan framhållas, att dessa önskemål också i väsentliga punkter säkerligen blifvit åsidosatta. Det är afven af detta sista skäl, som förslaget synes mig böra tagas under nytt öfvervägande och således framkomma samtidigt med ett förslag om rättgångsordningen.

Den nya värnpliktslagens genomförande år 1901 köptes med stora löften. Ett sådant löfte var en omdaning af krigslagstiftningen.

Uti 1901 års riksdagsmotioner i nämnda ämne kräfdes en fullständig och genomgående revision af krigslagarna. Det gällde, sade man, att komma till lifs den militaristiska andan, hvilken skapat en militär rättsåskådning vidt skild från den civila. Krigsmannen borde fostras att framför allt vara medborgare. Därför måste samtliga författningar om krigslagstiftningen dragas under riksdagens bestämningssrätt. Ledande grundsats för revision borde vidare vara, att krigslagstiftningen såsom en undantagslagstiftning ej fick afvika från den allmänna lagstiftningen i andra fall, än det kunde påvisas vara oundgängligen nödvändigt. Önskemålet vore, att all krigslagstiftning väsentligen bortfölle, och man borde redan nu, troddes det, kunna komma åtminstone mer än halfvägs mot detta mål.

Särskilda utskottet omfattade i väsentliga delar dessa tankar, uttunnade dock till mer försiktiga och sväfvande ordalag. Andra kammaren biföll utskottets hemställan i glad förtröstan. I första kammaren togs också utskottsbetänkandet, ehuru med mindre entusiasm och under betonande, att detta nu var en hjärtesak för medkammaren, hvilken syntes ovillkorligen uppställa det till villkor för sitt bifall i hufvudfrågan.

Första frukten af denna riksdagsskrivelse föreligger nu för riksdagen i det förevarande strafflagsförslaget. Det kan synas vanskligt att efter förslagets hastiga granskning i lagutskottet med vederhäftighet bedöma, i hvad mån det fyller ofvannämnda mått. Men nog gifver sig osökt det intrycket, att man slagit sig till ro med att fila åtskilligt, låt vara ofta ifrigt på ytan, under det att den gamla så att säga surdegen, från-seedt ett och annat mindre ingrepp, fått ligga kvar tämligen hel och odelad. Att under nuvarande förhållanden vänta sig den omdaning, som år

1901 föresväfvat andra kammaren, var en illusion. För vidblifvandet af det gamla har under utredningsarbetet till och med ofta åberopats den utländska krigslagstiftningen, hvilken dock enligt sakens natur och särskildt såvidt angår de stora militärstaterna, måste vid ett verkligt reformarbete på detta område snarare tjäna som ett afskräckande exempel.

Några punkter må här framhållas, i hvilka förenämnda program synes kommit till korta i förslaget.

Ett önskemål måste vara, att under normala förhållanden d. v. s. i fredstid endast krigsmän äro underkastade straff enligt strafflagen för krigsmakten. I öfverensstämmelse härmed böra samtliga i 6 § under mom. 2)—6) upptagna kategorier i allt väsentligt icke lyda under lagen annat än i krigstid. Man invänder säkerligen häremot, att de personer, som på något sätt tjänstgöra samtidigt med krigsmän, måste för likformighetens och ordningens skull behandlas såsom de senare. Detta åskådningsätt är såvidt jag förstår ett påtagligt uttryck för den militära andan. Ett samarbete med en civil personal, som ej lyder under krigslagarna skall säkerligen snart bidra till insikten om, att krigsmakten icke behöfver vara någon stat i staten.

Ett annat utslag af militarismen synes framträda i krigsmännens ställning till de civilmilitära yrkesgrupperna, hvilka enligt förslaget fortfarande skjutas åsido. Betecknande är, att ingen representant för dessa grupper insatts i krigslagskommittén. Något yttrande från dem öfver kommittéförslaget läser äfven ansetts obchöfligt. Enligt hvad jag har mig bekant förefinnas inom samtliga civilmilitära grupper önskningsar, som icke blifvit i förslaget beaktade. Ett exempel bland andra är 3 § i förslaget, enligt hvilken en civilmilitär, som innehar högre tjänstegrad än en krigsman, ej är att betrakta såsom öfverordnad öfver den senare. Denna bestämmelse för med sig åtskilliga konsekvenser för de civilmilitära såväl i deras tjänstgöring enligt tjänstgöringsreglementet som i det personliga inbördes förhållandet till krigsmännen och särskildt officerarne. Det vore kanske nyttigt, om i lagarna och författningarna fastsloges, att det går för sig, att en civilmilitär kan vara öfverordnad öfver en krigsman, hvilken innehar lägre tjänstegrad än den förre. Det skulle i sin mån innebära ett häfjande af det civilas jämbördighet med det militära, ett bidrag således till krigsmaktens civiliserande.

Öfverraskande förefaller det, att i förslagets 97 § återfinna i hufvudsak den nu gällande lagens stadgande i 102 § 2 mom. om äfventyr af disciplinstraff för krigsman, som »i eller utom tjänsten brister i anständigt uppförande eller visar opålitlighet eller vanvårdar den aktning, som han af andra bör äga.» Om något stadgande enligt andemeningen i 1901 års

riksdagsskrifvelse bör försvinna, är det väl denna gamla grundlag för ett militärt kastväsende. Att den i förslaget begränsats att gälla endast för befälet, förvärrar endast saken, då den militära kastandan, i den mån den förefinnes, utgår just från befälskretsar. De vidtagna oväsentliga förändringarna i ordalagen betyda ej heller något. Det ansågs nyligen af både Kungl. Maj:t och riksdag obehörigt, att svenska statskyrkans prästerskap skulle i ett visst fall af lagen begåfvas med ett särskildt samvete till skillnad från andra medborgare. Ännu olämpligare är, att den militära befälskåren tillägges ett särskildt hedersbegrepp till skillnad från den civila befolkningen. Krigslagskommittén, inom hvilken endast en ledamot inlade en gensaga häremot, ansåg stadgandet fortfarande erforderligt med hänsyn till de särskilda fordringar, som ställdes å befälet såsom »ledare och uppfostrare» för landets värnpliktiga ungdom. Ställer samhället då mindre fordringar på landets stora lärarepersonal, som skall bibringa all ungdom den verkliga bildningen för lifvet? Man kan förstå att den förträfflige och anspråkslöse officeren — och dessa äro många — finner något tilltalande i en dylik vädjan till hans heder; men han behöfver säkerligen icke denna vädjan. Däremot, när mängden ung officersaspirant har svårt att vidare kännas vid gamla kamrater, när han, utgången ur ett fattigt hem, anser själfaktningen kräfva att färdas åtminstone på andra klass järnväg samt äta och dricka dyrt på de förnämsta restauranter, när han till försvaret för sitt höga lefnadssätt framhåller, hurusom hans chef gärna ser att officerarne lefva med, när det för honom framstår såsom en dödssynd att ej betala en spelskuld men ingalunda att spela, när han sålunda, ett offer för kastandan, alltmer ruinerar sin begåfning, sin heder och sin ekonomi, då förstår man hvad en dylik yrkesmoral betyder i tillämpningen. »Aktningen» har i sitt yttre framträdande blifvit liktydig med snobbighet, den värsta fienden till en medborgerlig anda inom krigsmakten.

I fråga om straffmätten utmärker sig det framlagda förslaget i stort sedt ej genom några anmärkningsvärda förändringar i de bestående höga straffen. En hel del jämkningar ha emellertid vidtagits dels i riktning mot någon strafflindring, dels äfven understundom till förhöjning i straffet. I denna punkt torde således ej något af större betydenhet vunnits i den riktning riksdagen föreställt sig.

Däremot har likställighet mellan befäl och manskap i bestraffningsafseende blifvit konsekvent genomfördt äfven om olikheten i någon punkt såsom i 209 § mom. d) ännu kvarstår.

Mot förslaget må dessutom anmärkas exempelvis, att begreppet krigsman torde kunna ytterligare begränsas, att vaktarrest med skärpning säkerligen bör kunna alldeles borttagas, och att de s. k. tillrättavisningarna

synas lämpligen böra upphöjas till straffarter och till antalet något begränsas. I dessa med flera punkter hänvisas till lagutskottets protokoll öfver förhandlingarna vid den provisoriska granskningen därstädes af lagförslaget.

Med det sagda har jag sålunda velat uttala, att förslaget ej blott såsom utskottet angifvit har förtjänster utan enligt mångas mening äfven grundläggande brister, hvilka borde uppmärksammas vid förslagets förnyade framläggande.»
